

MRK - - DRC MASHI HEBREW BIBLE and MASHI GREEK

Munkwa munene oku barhumisi ba Yezu na Ekleziya bakolaga na C.D.P.C.L., Bukavu bulya omu EBIBLIYA NTAGATIFU, Verbum Bible, Kinshasa 1992, rhudômire binwa binji bya mashi

EMYANZI Y'AKALEMBE YAYANDIKAGWA NA MUTAGATIFU MARKO

1

I. Yowane mubatiza ayigîriz'abantu na Yezu arhondêra omukolo.

Enyigîrizo za Yowane, mushokolezi wa Yezu (MI 3, 1-12; Lk 3, 3-17)

¹ Omurhondêro gw'Emyanzi y' Akalembe ya Yezu Kristu, Mwene-Nya-muzinda. ² Nka kulya biyandisirwe n'omulêbi Izaya: Niene ntumire entumwa yâni embere zâwe, ekukombêze enjira. ³ Izû ly'odwîrhe ayakûliza omu irungu: Rheganyagi enjira za Nyakasane, yumanyanyagi bwinja aha agera. ⁴ Yowane aci'yêrekana omu irungu. Akag'iyigîriza abantu obubatizo bw'okucîyunjuza, lyo bababalirwa ebyâha. ⁵ Bakamushimba kurhenga e Buyahudi yoshi, n'ab'e Yeruzalemu yoshi; akababatiza omu mîshi ga Yordani, nabo bakacîyunjuza ebyâha byâbo^a. ⁶ Yowane akag'iyambala ecirondo c'oluhu lw'engamiya, n'ebiryo byâge zâli nzige n'obûci bw'empoko. Erhi ayigîriza, akaderha, erhi: ⁷ «Owayisha enyuma zâni andushire, ciru ntakwânîni okuyunama aha magulu gâge n'okumu-shwêkûlira orhugozi rhw'enkwerho zâge. ⁸ Namubatizize n'amîshi^b, ci yehe ayish'immubatiza muli Mûka Mutagatifu».

Yezu abatizibwa (Mt 3, 13-17; Lk 3, 31-32)

⁹ Muli ezo nsiku, Yezu ayisha, kurhenga e Nazareti, cishagala ca Galileya, abatizibwa na Yowane omu Yordani. ¹⁰ Oku arhenga omu lwîshi, abona amalunga gayiguka, na Mûka Mutagatifu amugwa oku irhwe omu nshusho y'engûkû. ¹¹ Izu lyarhenga emalunga, erhi: «We Mugala wâni murhonyi nzigira bwenêne».

Yezu ashumikwa omu irungu (Mt 4, 1-11; Lk 4, 11-13)

¹² Ho n'aho Mûka Mutagatifu amuheka omu irungu. ¹³ Abêra omu irungu miregerege makumi ani na madufu makumi ani, ashumikwa na shetani. Alimwo haguma n'ensimba; bamalahika bakazâg'imurhumikira

II. Yezu omu Galileya

Yezu arhondêra okuyigîriza abantu (Mt 4, 12-17; Lk 4, 14-15)

¹⁴ Erhi Yowane ayûs'igwârhwâ, Yezu aja e Galileya. Aj'ayigîriza Emyanzi minja y'Obwâmi bwa Nyamuzinda; akaderha. erhi: ¹⁵ «Amango gahisire^c, n'O-bwami bwa Nyamuzinda buli hofi: mucîyunjuze munayemêre Emyanzi y'Akalembe».

^a1.5 Bakacîyunjuwa ebyâha byâbo: : Obubatizo Yowane akag'ihâna lirhâli isakramenla. Bwâli bubatizo bwa kucîyunjuza e-byâha. Bucîyunjuze bwimâna bwakag'irhenza ebyâha by'abakâg'iyankirira obo bubatizo.

^b1.8 : Yowane akâg'ibatiza n'amîshi gône; obubatizo bwa Mwâmi Yezu bôhe buli bwa mîshi na Mûka Mutagatifu. Isakramenta ly'obubatizo likûla ecâha c'ecisisi n'ebindi byâha byoshi. Obubati-zo buli isakramenta lirimwo obuhashe bwa Nnâmahanga bw'okurhenza ebyâha n'okurhuhiramo obuzîne bwa Nyamuzinda. Burhujira bana ba Nyamuzinda'Ishe, na balumuna b'Omugala, na ka-Nyamuzinda ka Mûka Mutagatifu.

^c1.15 Amango gahisire: Amango g'okuyankirira Omucunguzi w'igulu gahisire. «Obwâmi bwa Nyamuzinda buli hofi», kwo kuderha oku Yezu Kristu, Masiha, ol'irhegeka n'okuyigîriza abanlu boshi, ayishîre. Ayish'irhuma abaganda bâge omu igulu lyoshi, bâyigîriza amashanja goshi enjira y'Obwâmi bwa Nyamuzinda, lyo bacunguka.

Yezu ahamagala abaganda bani barhanzi (Mt 4, 18-22; Lk 5, 1-11)

¹⁶ Erhi aba ayisha agera luhu-nyanja y'e Galileya, anacibona Simoni n'omu-lumuna Andreyu, badwîrhe barhega orhweshe rhwâbo omu nyanja: bulya bâli bashâna. ¹⁷ Yezu anacibabwîra, erhi: «Nkulikiragi, nammujira badubi b'aba-ntu». ¹⁸ Ho na halya baleka orhweshe rhwâbo, bamushimba. ¹⁹ Anacilikûla, abona Yakobo mwene Zebedeyo bo n'omulumuna Yowane, nabo erhi badwîrhe balunga orhwâbo rhweshe omu bwârho; anacibahamagala. ²⁰ Basiga ishe Zebedeyo omu bwârho haguma n'abalimya, bamukulikira.

Yezu ayigîriza e Kafarnaumu anafumya omuntu olimwo shetani (Lk 4, 31-37)

²¹ Erhi bahika omu cishagala c'e Kafarnaumu, ayirukira aja omu sinagogi o-lwa sabato, arhondêra ayigîriza. ²² Basômerwa n'enyigîrizo zâge, bulya akag'i-bayigîriza nka ogwêrhe obuhashe, ci arhali nka abigîriza bâbo^d. ²³ Mw'eyo sinagogi mwâli omuntu ogwêrhwe na shetani mubî. ²⁴ Anaciyakûza, aderha, e-rhi: «Cici rhufanwa nawe, ewâni Yezu w'e Nazareti? Kali wayishire mpu o-rhuheze? Nkumanyire we ndi: Mutagatifu wa Nnâmahanga^e». ²⁵ Okubundi Yezu anacimukankamira, amubwîra, erhi: «Hulika, onarhengemw'oyu mu-ntu». ²⁶ Olya shetani mubî anacizunguza olya muntu, ayâma n'izu linene, amu-rhengamwo. ²⁷ Boshi banacirhangâla, bakadôsanya bône na nnene, mpu: «Kwo kurhi oku? Nyigîrizo mpyahya nci ezi? Ci adwîrhe arhegeka abashetani, banamuyumve!» ²⁸ Irengye Iyagê^f Iyayirukira Iyalumira omu cihugo coshi c'e Galileya.

Yezu afumya nnazâla wa Petro (Mt 8, 14-15; Lk 4, 38-39)

²⁹ Oku banahuluka omwôla sinagogi, baja aha mwa Simoni na Andreyu, bo na Yakobo na Yowane. ³⁰ Nnazâla wa Simoni erhi agwishîre, alwâla ishushira. Banacimubwîra ogo mwanzi. ³¹ Amujaho, amugwârha oku kuboko, amuyima-nza, na ho na halya ishushira lyabalala, abakolera.

Yezu afumya endwala za ngasi lubero (Mt 8, 16; Lk 4, 40-41)

³² Erhi kuba bijingo, gala mango izûba lizika, bamulerhera ngasi yeshi wâli mulwâla n'abâli bagwêrhwe na shetani boshi. ³³ Ecishagala coshi calundumana aha luso. ³⁴ Afumya banji bâli bagwêrhwe n'obuzamba bwa ngasi lubero, analibirhakwo bashetani banji; ci ahanza abashetani okuderha, bulya bâli bamanyire ali ndi.

Yezu arhenga e Kafarnaumu anaj'ageregera omu Galileya (Lk 4, 42-44)

³⁵ Erhi kuca, azûka sêzi mucêracêra, akanya acijira aharhali bantu, aj'ishengeraho. ³⁶ Simoni n'abâli boshi bamukulikira. ³⁷ Erhi bamuhikaho, bamubwîra, mpu: «Boshi badwîrhe bakulonza». ³⁸ Abashuza, erhi: «Rhuje omu bindi bishagala biri hofi, nj'iyigîrizayo nayo^g, bulya kwo kwarhumaga nyisha». ³⁹ Anacigeragera omu Galileya yoshi, aj'ayigîriza omu masinagogi gabo analibirhakwo bashetani.

Yezu afumya omushomyo (Mt 8, 2-4; Lk 5, 12-16)

⁴⁰ Hanaciyisha omushomyo, amufukamira, amushenga bwenêne, amu-bwîra, erhi: «Okalonza wananfumya». ⁴¹ Yezu amufa bwonjo, alambûla okuboko, amuhumakwo, anamubwîra, erhi: «Nnonzize, fumaga». ⁴² Ho na halya olushomyo lw'olya muntu lwazimangana, afuma. ⁴³ Yezu amukûba anamukankamira, erhi: ⁴⁴ «Omanyê orhabwîraga ndi, ci ogende, oj'iciyêrekana e-mw'abadâhwa, onaj'ihâna ngasi birhegesirwe na Musa^h, bibe cêrekanê c'okufuma kwâwe». ⁴⁵ Ci olya yehe erhi alikûla, arhondêr'alumîza n'okushwâliza ogwo mwanzi; ciru Yezu arhacijaga omu lugo n'obwalagale, ci

^d1.22 Abigîriza bâbo: Abigîriza b'Abayahudi, bo Bafarizeyi n'Abasaduceyi, bakag'ihugula enyigîrizo za Musa n'ez'abalêbi. Mwâmi Yezu yehe akag'iyigîriza oku buhashe bwâge, bulya arhali muja-bugo-kwônc, ci Nnâmahanga yenênê.

^e1.24 : «Mutagatifu wa Nnâmahanga»: Mwâmi Yezu, bulya ali Mwene-Nyamuzinda, arhanka-shangira na shetani, arhankashangira n'omubî. Ali mutagatifu lwoshi; co cinarhuma abashetani bajugumana embere zâge.

^f1.28 : Irengye Iya Mwâmi Yezu Iyalumira omu Galileya yoshi erhi nyigîrizo n'obuhashe bwâge bw'okufumya abantu birhuma.

^g1.38 : Yezu acijizire muntu mpu ayigîrize abantu enjira y'Obwâmi bw'empingu, abayêreke obuzigire bwâge anabacungule; na ntyo ahe Ishe Nnâmahanga irengye n'obukuze bwimâna.

^h1.44 : Mwâmi Yezu acijizire muntu mpu ayigîrize abantu enjira y'Obwâmi bw'empingu, abayêreke ohuzigire bwâge anabacungule; na ntyo ahe Ishe Nnâmahanga irengye n'obukuze bwi-mâna

akacibêrera kuli, aha-rhali bantu, bakarhenga oku ngasi murhundu baja emunda ali.

ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ 1

The Preaching of John the Baptist (Mt 3.1-12; Lk 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

¹ Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ [υἱοῦ θεοῦ]. ² Καθὼς γέγραπται ἐν τῷ Ἡσαΐα τῷ προφήτῃ, Ἴδου ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, **ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν** σου ³ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, **εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους** αὐτοῦ, ⁴ ἐγένετο Ἰωάννης [ὁ] βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. ⁵ καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα καὶ οἱ Ἱεροσολυμίται πάντες, καὶ ἐβαπτίζοντο ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. ⁶ καὶ ἦν ὁ Ἰωάννης ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφύν αὐτοῦ καὶ ἔσθίων ἄκριδας καὶ μέλι ἄγριον. ⁷ καὶ ἐκήρυσσεν λέγων, Ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἰκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. ⁸ ἐγὼ ἐβάπτισα ὑμᾶς ὕδατι, αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

The Baptism of Jesus (Mt 3.13-17; Lk 3.21-22)

⁹ Καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἦλθεν Ἰησοῦς ἀπὸ Ναζαρετ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐβαπτίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην ὑπὸ Ἰωάννου. ¹⁰ καὶ εὐθύς ἀναβαίνων ἐκ τοῦ ὕδατος εἶδεν σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸ πνεῦμα ὡς περιστερὰν καταβαῖνον εἰς αὐτόν ¹¹ καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν, Σὺ εἶ ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.

The Temptation of Jesus (Mt 4.1-11; Lk 4.1-13)

¹² Καὶ εὐθύς τὸ πνεῦμα αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον. ¹³ καὶ ἦν ἐν τῇ ἐρήμῳ τεσσαεράκοντα ἡμέρας πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ, καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων, καὶ οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ.

The Beginning of the Galilean Ministry (Mt 4.12-17; Lk 4.14-15)

¹⁴ Μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι τὸν Ἰωάννην ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ ¹⁵ καὶ λέγων ὅτι Πεπλήρωται ὁ καιρὸς καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ· μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. ¹⁶ The Calling of Four Fishermen (Mt 4.18-22; Lk 5.1-11) ¹⁶ Καὶ παράγων παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν Σίμωνα καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν Σίμωνος ἀμφιβάλλοντας ἐν τῇ θαλάσῃ· ἦσαν γὰρ ἀλιεῖς. ¹⁷ καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἀλιεῖς ἀνθρώπων. ¹⁸ καὶ εὐθύς ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ. ¹⁹ Καὶ προβάς ὀλίγον εἶδεν Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δίκτυα, ²⁰ καὶ εὐθύς ἐκάλεσεν αὐτούς. καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν Ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ. ²¹ The Man with an Unclean Spirit (Lk 4.31-37)

²¹ Καὶ εἰσπορεύονται εἰς Καφαρναοὺμ· καὶ εὐθύς τοῖς σάββασις εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν ἐδίδασκεν. ²² καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς. ²³ καὶ εὐθύς ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ καὶ ἀνέκραξεν ²⁴ λέγων, Τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἤλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. ²⁵ καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς λέγων, Φιμώθητι καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ. ²⁶ καὶ σπαράξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον καὶ φωνῆσαν φωνὴ μεγάλη ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ. ²⁷ καὶ ἐθαμβήθησαν ἅπαντες ὥστε συζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντας, Τί ἐστὶν τοῦτο; διδαχὴ καινὴ κατ' ἐξουσίαν καὶ τοῖς πνεύμασιν τοῖς ἀκαθάρτοις ἐπιτάσσει, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ. ²⁸ καὶ ἐξῆλθεν ἡ ἀκοή αὐτοῦ εὐθύς πανταχοῦ εἰς ὅλην τὴν περιχώρον τῆς Γαλιλαίας.

The Healing of Many People (Mt 8.14-17; Lk 4.38-41)

²⁹ Καὶ εὐθύς ἐκ τῆς συναγωγῆς ἐξεληθόντες ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος καὶ Ἀνδρέου μετὰ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. ³⁰ ἡ δὲ πενθερὰ Σίμωνος κατέκειτο πυρέσσουσα, καὶ εὐθύς λέγουσιν αὐτῷ περὶ αὐτῆς. ³¹ καὶ προσελθὼν ἤγειρεν αὐτὴν κρατήσας τῆς χειρός· καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός, καὶ διηκόνει αὐτοῖς. ³² Ὀψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδου ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας καὶ τοὺς δαιμονιζομένους ³³ καὶ ἦν ὅλη ἡ πόλις ἐπισυνηγμένη πρὸς τὴν θύραν. ³⁴ καὶ ἐθεράπευσεν πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλεν καὶ οὐκ ἤφιεν λαλεῖν τὰ δαιμόνια, ὅτι ᾔδεισαν αὐτόν.

A Preaching Tour (Lk 4.42-44)

³⁵ Καὶ πρῶτ' ἐννυχα λίαν ἀναστὰς ἐξῆλθεν καὶ ἀπῆλθεν εἰς ἔρημον τόπον κάκεῖ προσηύχετο. ³⁶ καὶ κατεδίωξεν αὐτὸν Σίμων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, ³⁷ καὶ εὔρον αὐτόν καὶ λέγουσιν αὐτῷ ὅτι Πάντες ζητοῦσίν σε. ³⁸ καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἄγωμεν ἀλλαχοῦ εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις, ἵνα καὶ ἐκεῖ κηρῶζω· εἰς τοῦτο γὰρ ἐξῆλθον. ³⁹ καὶ ἦλθεν κηρύσσων εἰς τὰς συν-αγωγὰς αὐτῶν εἰς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων.

The Cleansing of a Leper (Mt 8.1-4; Lk 5.12-16)

⁴⁰ Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτόν λεπρὸς παρακαλῶν αὐτόν [καὶ γονυπετῶν] καὶ λέγων αὐτῷ ὅτι Ἐὰν θέλῃς

δύνασαι με καθαρίσαι. ⁴¹ καὶ σπλαγχνισθεὶς ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἤψατο καὶ λέγει αὐτῷ, Θέλω, καθαρίσθητι ⁴² καὶ εὐθὺς ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα, καὶ ἐκαθαρίσθη. ⁴³ καὶ ἐμβριμησάμενος αὐτῷ εὐθὺς ἐξέβαλεν αὐτόν ⁴⁴ καὶ λέγει αὐτῷ, Ὅρα μηδενὶ μηδὲν εἶπης, ἀλλ' ὕπαγε σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ἃ προσέταξεν Μωϋσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. ⁴⁵ ὁ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι φανερώς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν, ἀλλ' ἔξω ἔπ' ἐρήμοις τόποις ἦν· καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πάντοθεν.

2

Yezu afumya omuntu ohozire enjingo (MI 9, 1-8; Lk 5, 17-26)

¹ Erhi kugera nsiku nyi, ashubira e Kafarnaumu. Bamanya oku ali omu nyumpa. ² Bantu mwandu balundukiramwo, ciru mwafundêra bwenêne kuhika ebwa luso, na ntâye wankacibwine ah'abwarhala. Abayigîriza Emyanzi y'Akalembe. ³ Banacimulêrhera omuntu w'enjingo zihozire, abarhwirwe na bantu bani. ⁴ Erhi bacibula aha bamugerîze mpu bamuyêrekeye erhi kuluga kw'abantu kurhuma, barhula oburhungiri bw'enyumpa âlimwo, basheshezaho encingo olya mulwâla âlikwo. ⁵ Yezu erhi abona obwemêre bwâbo, abwîra nyakuhola enjingo, erhi: «Mwana wani, ebyâha byâwe byamarhenzibwa». ⁶ Abo hâli baguma omu bashamuka b'ihano; banacikengera omu murhima, mpu: ⁷ «Cirhumire oyu aderha ntyo? Alogosire emwa Nyamuzinda! Ka hali owankarhenza ebyâha arhanali Nnâmahanga yenene?» ⁸ Ho na halya Yezu amanya omu murhima gwâge oku badwîrhe barhimanya ntyo; anacibabwîra, e-rhi: «Cirhumire mukengêra ntyo omu mirhima yinyu? ⁹ Kuci kulembu kulusha, okubwîra ohozir'enjingo, erhi: ebyâha byâwe byamarhenzibwa, erhi okumu- bwîra, erhi: yimuka, oyanke encingo yawe, olambagire? ¹⁰ Lero Iyo mumanya oku Mwene-omuntu agwêrhe obuhashe bw'okukûla ebyâha en'igulu, -anaci-bwîra nyakubola enjingo, erhi-: ¹¹ « Nkurhegesire oyimuke, oyanke encingo yâwe, oj'emwâwe». ¹² Olya muntu ayimuka ho na halya, abarhula encingo yêge, alambagira embere z'abantu boshi. Barhangâla boshi, bakuza Nnâmahanga banarhondêra baderha, mpu: «Rhurhasâg'ibona okwa bene oku ciru n'eli-guma».

Yezu ahamagala Levi (Mt 9, 9; Lk 5, 27-28)

¹³ Anaciyimuka, ashub'ija ebwa nyanjaⁱ. Engabo y'abantu yamushimba, naye akabayigîriza. ¹⁴ Erhi akola agera, abona Leviⁱ, mwene Alfeyo, atamire e kagombe; anacimubwîra, erhi: «Nshimba!» Anaciyimuka, amushimba.

Yezu alya haguma n'abanya-byâha (Mt 9, 10-13; Lk 5, 29-32)

¹⁵ Byanaciba ntyo! Erhi aba adwîrhe alira omu mwa Levi, abavurhisa n'aba- nya-byâha banji batamala haguma na Yezu n'abaganda bâge; bulya banji bâli bamukulikîre. ¹⁶ Abashamuka b'ihano b'omu Bafarizeyi, erhi bamubona adwîrhe alîra haguma n'abavurhisa n'abanya-byâha, babwîra abaganda bâge, mpu: «Cirhuma Nnâhamwinyu alîra haguma n'abanya-byâha?» ¹⁷ Yezu anaciyumva, ababwîra, erhi: «Barhali bantu bagumaguma balonza omufumu, ci abalwâla. Ntayishaga nti nd'ilonza abêrukwêru, ci abanya-byâha».

Baja kadali oku kucîshalisa (Mt 9, 14-17; Lk 5, 33-39)

¹⁸ Kwanaciba lusiku luguma, erhi abaganda ba Yowane n'Abafarizeyi baciîshalisize. Bayish'imubwîra, mpu: «Cirhuma abaganda ba Yowane n'Abafari-zeyi baciîshalisa, ci abaganda bâwe bôhe nanga?» ¹⁹ Yezu anacibashuza, erhi: «K'abira b'omuhyamulume bankacîshalisa banaciri haguma n'omuhya-mulume? Amango omuhya-mulume^k acibalimwo, kurhakwânîni baciîshalise. ²⁰ E-nsiku zacibayishira, amango banyagwa^l omubya-mulume; ago mango bâcîshalise. ²¹ Ntâye ohangira eciremo cihyahya oku mushangi mukulukulu, n'erhi ankalemeka ntyo, cirya ciremo^m cihyahya canasharhula gulya

ⁱ2.13 ebwa nyanja: Nyanja y'e Galileya erhi y'e Tiberiyada; kandi ederhwa mpu Kinereti.

^j2.14 : Levi, mwene Alfeyo, ye Mutagatifu Mateyo, wayandikaga ecitabu cirhanzi c'Emyanzi y'Akalemhe. Ali muguma w'omu Ntumwa ikumi n'ibiri za Mwâmi Yezu.

^k2.19 : Omuhya-mulume ye Mwâmi Yezu. Kuziga abaganda bâge barharhgesirwi okucîshalisa anacibalimwo.

^l2.20 Banyagwa : Ako kanwa kayêrekire okufa kwa Yezu. Amango Mwâmi Yezu aba amayus'ifa amanaga-luka emw'Ishe, ago mango abaganda bâge banacîshalisa.

^m2.21 Milongo, 2, 21-22: Eciremo cihyahya n'amavu erhi rivayi lihyahya, Iwo Iwiganyo lw'enyigîrizo za

mushangi mukulu-kulu, n'obubere bwanayushûka. ²² Kandi ntâye ohongolera amavu mahyahya omu rhubindi rhukulukulu; n'owahongoleramwo, amavu ganabera orhubindi, amavu gabulajike, abule n'orhubindi. Ci amavu mahyahya gaja omu rhubindi rhuhyabya!»

Entumwa zatwa emihuli y'engano (Mt 12, 1-8; Lk 6, 1-5)

²³ Byanaciba ntyo! Erhi ayish'agera omu mashwa olwa-sabato, abaganda bâge baja batwa emihuli y'engano. ²⁴ Abafarizeyi bamubwîra, mpu: «k'o-bwîne? Cirhumire bajira okuhanzîbwe olusiku lwa sabato?» ²⁵ Naye ababwîra, erhi: «Ka murhasag'isoma kurhi Daudi ajiraga erhi akola ali bufa n'ishali, bo n'abâli boshi?» ²⁶ Oku ajâga omu ka-Nyamuzinda, amango g'omudâhwa Abiya-tari, alya amantu g'enterekêro, agahâkwo n'abâbo, n'obwo gâli gahanzîbwe okulibwa n'abarhali bonene?» ²⁷ Anacibabwîra, erhi: «Olwa-sabato muntu lwajiriragwa, ci omuntu arhajiriragwa olwa-sabato. ²⁸ Ntyo Mwene-omuntuⁿ ye Nna-olwa-sabato».

KATA MAPKON 2

The Healing of a Paralytic (Mt 9.1-8; Lk 5.17-26)

¹ Καὶ εἰσελθὼν πάλιν εἰς Καφαρναοὺμ δι' ἡμερῶν ἠκούσθη ὅτι ἐν οἴκῳ ἐστίν. ² καὶ συνήχθησαν πολλοὶ ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν, καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον. ³ καὶ ἔρχονται φέροντες πρὸς αὐτὸν παραλυτικὸν αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων. ⁴ καὶ μὴ δυνάμενοι προσενέγκαι αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσιν τὸν κράβαττον ὅπου ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο. ⁵ καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν λέγει τῷ παραλυτικῷ, Τέκνον, ἀφίενταί σου αἱ ἁμαρτίαι. ⁶ ἦσαν δὲ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, ⁷ τί οὗτος οὕτως λαλεῖ; βλασφημεῖ· τίς δύναται ἀφίεναι ἁμαρτίας εἰ μὴ εἷς ὁ θεός; ⁸ καὶ εὐθύς ἐπιγνοὺς ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ ὅτι οὕτως διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς λέγει αὐτοῖς, Τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; ⁹ τί ἐστὶν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ, Ἀφίενταί σου αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν, Ἐγειρε καὶ ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει; ¹⁰ ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφίεναι ἁμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς – λέγει τῷ παραλυτικῷ, ¹¹ Σοὶ λέγω, ἔγειρε ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου. ¹² καὶ ἠγέρθη καὶ εὐθύς ἄρας τὸν κράβαττον ἐξῆλθεν ἔμπροσθεν πάντων, ὥστε ἐξίστασθαι πάντας καὶ δοξάζειν τὸν θεὸν λέγοντας ὅτι Οὕτως οὐδέποτε εἶδομεν.

The Calling of Levi (Mt 9.9-13; Lk 5.27-32)

¹³ Καὶ ἐξῆλθεν πάλιν παρὰ τὴν θάλασσαν· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτόν, καὶ ἐδίδασκεν αὐτοῦς. ¹⁴ καὶ παράγων εἶδεν Λευὶν τὸν τοῦ Ἀλφαίου καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ λέγει αὐτῷ, Ἀκολούθει μοι. καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. ¹⁵ Καὶ γίνεται κατακεῖσθαι αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἦσαν γὰρ πολλοὶ καὶ ἠκολούθουν αὐτῷ. ¹⁶ καὶ οἱ γραμματεῖς τῶν Φαρισαίων ἰδόντες ὅτι ἐσθίει μετὰ τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ τελωνῶν ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει; ¹⁷ καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς [ὅτι] Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες· οὐκ ἤλθον καλέσαι δικαίους ἀλλ' ἁμαρτωλοῦς.

The Question about Fasting (Mt 9.14-17; Lk 5.33-39)

¹⁸ Καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύοντες. καὶ ἔρχονται καὶ λέγουσιν αὐτῷ, Διὰ τί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ μαθηταὶ τῶν Φαρισαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ οὐ νηστεύουσιν; ¹⁹ καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Μὴ δύναται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστὶν νηστεύειν; ὅσον χρόνον ἔχουσιν τὸν νυμφίον μετ' αὐτῶν οὐ δύναται νηστεύειν. ²⁰ ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῆ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. ²¹ Οὐδεὶς ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπιράπτει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν· εἰ δὲ μή, αἶρει τὸ πλήρωμα ἀπ' αὐτοῦ τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ καὶ χεῖρον

Mwâmi Yezu. Abalonza okuyankirira n'okushimba ezo nyigirizo, barhegesirwe okuleka engeso zâbo mbî za mîra n'omurhima mubî. Abayahudi barhayumvagya oku Mwâmi Yezu al'ilerha engeso mpyahya n'omurhima muhyahya en'igulu, n'oku ngasi yeshi walonza okumushimba, akwânîne abe muntu muhyahya, aleke engeso mbî za mîra, acishwêkere kuli Mwâmi Yezu.

"2.28 : Ahafarizeyi bâli bagwerhe obu bubi : Bakag'ishimba amarhegeko ga Musa omu ka- nwa konene, ci arhali omu murhima. Bakâja bacikûla enshonyi n'okushombanya Yezu mpu adwîrhe afumya abantu n'okujira emikolo ehanzîbwe olwa sabato. Naye Mwâmi Yezu abashuza oku o-lwa-sabato muntu warhumaga lwajirwa, ci omuntu arhajiragwa sabato orhumire. Akaba omudaâhwa Abiyatari ahâga Daudi n'abâli boshi obuyemêre bw'okulya amantu (yo migati) g'enterekêro, n'akaba abadâhwa banavune sabato omu ka-Nyamuzinda buzira okujir'ecâha, ka Mwâmi Yezu, Mwene-Nnâmahanga, arhali ye Nna-olwa-sabato n'amarhegeko ga Musa goshi? Amahugûlo ahanyire kuli Sabato go gashingânîne.

σχίσμα γίνεται.²² και οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μή, ῥήξει ὁ οἶνος τοὺς ἀσκοὺς και οἶνος ἀπόλλυται και οἱ ἀσκοί· ἀλλ' οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινούς.

Plucking Grain on the Sabbath (Mt 12.1-8; Lk 6.1-5)

²³ Καὶ ἐγένετο αὐτὸν ἐν τοῖς σάββασιν παραπορεύεσθαι διὰ τῶν σπορίμων, και οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤρξαντο ὁδοῦ ποιεῖν τίλλοντες τοὺς στάχους.²⁴ και οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ, Ἴδε τί ποιοῦσιν τοῖς σάββασιν ὃ οὐκ ἔξεστιν;²⁵ και λέγει αὐτοῖς, Οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυὶδ ὅτε χρεῖαν ἔσχεν και ἐπέινασεν αὐτὸς και οἱ μετ' αὐτοῦ,²⁶ πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἐπὶ Ἀβιαθάρ ἀρχιερέως και τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἔξεστιν φαγεῖν εἰ μὴ τοὺς ἱερεῖς, και ἔδωκεν και τοῖς σὺν αὐτῷ οὔσιν;²⁷ και ἔλεγεν αὐτοῖς, Τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο και οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον.

3

Yezu afumya omuntu ohezire okuboko (Mt 12, 9-14; Lk 6, 6-11)

¹ Yezu ashub'ija omu sinagogi. Mwàli omuntu ohozire okuboko. ² Bakahe-ngûza mpu babone erhi amufumya olwa-sabato, lyo bamushobeka. ³ Anaci-bwîra olya muntu ohozire okuboko, erhi: «Yimuka, oj'ekagarhî». ⁴ Okubundi abadôsa, erhi: «Ka kuyermêrirwe okujira kwinja olwa-sabato ahâli h'okujira kubî, okuciza obugumaguma b'omuntu ahâli h'okubuheza?» Nabo banaciba dondo. ⁵ Anacibagezamwo amasû, akunîre anali burhe erhi mirhima yâbo mibî erhuma; abwîra olya muntu, erhi: «Lambûla okuboko». Akulambûla, n'oku-boko kwâge kwafuma. ⁶ Erhi Abafarizeyi bagenda baj'imujira ihano ho na halya haguma n'Abaherodi^o mpu babone kurhi bamuyirhamwo.

Engabo y'abantu yakulikira Yezu (Mt 12, 15-16; Lk 6, 17-19)

⁷ Yezu aciyegûla bo n'abaganda bâge, aj'eburhambi bw'enyanja, n'engabo nyinji y'abantu yarheng'e Galileya n'e Yuda, yamukulikira. ⁸ Kurheng'e Yeru-zalemu, n'Idumeya, n'ishiriza lya Yordani, n'entambi z'e Tiri n'e Sidoni, olubaga lwoshi, erhi luyumwa emyanzi y'eby'adwîrhe ajira, lwamuguma omu cirali. ⁹ Anacibwîra abaganda bâge mpu bamurheganyize obwârho lyo abantu balek'imufundêza. ¹⁰ Bulya àli amafumya balwâla banji, na ngasi boshi bâli bazamba bakalibirhira emunda ali mpu bamuhumekwo. ¹¹ N'abashetani erhi bamubonaga, bakaz'imufukamira n'okuyakûza, mpu: «Oli Mugala wa Nyamuzinda!» ¹² Ci yehe akabahanza bwenêne mpu barhamumanyisagya.

Entumwa ikumi n'ibiri (Mt 10, 1-4; 12-16)

¹³ Anacirheremera oku ntondo, ahamagala abâli alonzize yenene, bamushi-mba. ¹⁴ Acîshogamwo ikumi na babiri mpu babêre haguma naye anayish'iba-rhuma okugend'iyigîriza. ¹⁵ Abaha obuhashe bw'okufumya abalwâla n'okulibi-rhakwo abashetani. ¹⁶ Anacicîshoga ikumi na babiri: Simoni, anamuyirika izîno lya Petro; ¹⁷ Yakobo, mwene Zebedeyo, n'omulumuna Yowane, abayirika elya Bowanerge^p, kwo kuderha bene-nkuba. ¹⁸ Andreyo, Filipino, Bartolomeyo, Mateyo, Toma, Yakobo mwene Alfeyo, Simoni sha-bushiru, ¹⁹ na Yuda w'e Kerioti, olya wamulenganyagya.

Ab'omulala gwa Yezu bagend'imugwarha (Yn 10, 20)

²⁰ Banacija omu nyumpa. Olubaga lwashub'ilundûka, ciru babula aha bankayikulira. ²¹ Erhi ab'omulala gwâge^q bamanya okwo, bakanya mpu baj'imugwârha, bulya bakag'iderha mpu asirahire.

Arhali buhashe bwa Belzebubi Yezu ahulusamwo abashetani (Mt 12, 24-32; Lk 11, 15-23; 12, 10)

²² Nabo abashamuka b'ihano bâli bayandagalire e Yeruzalemu bakaderha, mpu: «Alimwo Belzebubi n'okubuhache bw'omurhambo w'abashetani ahulusamwo abashetani»^r. ²³ Erhi aba amabahamagala, anacibabwîra, omu migani, erhi: «Kurhi shetani ank'alibirhakwo Shetani?» ²⁴ Erhi obwâmi bwankacigomera bwonene, obwo bwâmi burhankaciyimanga. ²⁵ N'erhi enyumpa yakacilwisa yonene, eyo nyumpa

^o3.6 : Abaherodi, bo bâli barhonyi ba Herodi, mwâmi w'e Galileya.

^p3.17 : Mwâmi Yezu ayirika bene-Zebedeyo elya Bowanerge, kwo kuderha bene-enkuba, bulya lusiku luguma bahûnaga Yezu mpu arhegeke enkuba ebände ecishagala cabayimaga ecirâlo (Lk 9, 51-56).

^q3.21 Omulala gwa Yezu na bene wâbo, bo balya boshi b'omulala gwa nnina bikira mariya na Yozefu mtakatifu.

^r3.22 Abashamuka b'ihano balonzagya okushekera Yezu n'okugayaguza enyigîrizo n'ebisômerine byâge. Belzebubi ye murhambo w'abashetani.

erhankaciyimanga. ²⁶ Naye Shetani akaba acigomire anacilwisa yenene, arhankaciyimanga, ci anafananda. ²⁷ Ntaye wankaja omu mw'entwâli akayinyaga eburugu, arhanarhanzir'ishwêka eyo ntwâli, lyoki ankabona oku ayinyaga eburugu byâyo. ²⁸ Mmubwîre okuli: ntâco abantu barhakababwirwakwo, ebyâha byoshi na ngasi malogorhe goshi bâlogorhe. ²⁹ Ci owalogorhere kubî Mûka Mutagatifu^s, nta mango anababwirwe: agwârhwâ n'ecâha c'ensiku n'amango.» ³⁰ (Yezu anaciderha ntyo) bulya bakag'iderha mpu : «Shetani omulimwo».

Ababusi na bene wâbo Yezu (Mt 12, 46-50; Lk 8, 19-21)

³¹ Nina na bene wâbo bayisha, bayimanga embuga, barhuma owaj'imuhamagala. ³² Obwo erhi engabo nyinji y'abantu emutamire eburhambi. Banacimubwîra, mpu: «Nyoko na bene winyu abo bali embuga bakulonza». ³³ Naye abashuza, erhi: «Nyâma ye ndi na bene wirhu^t bo bahi?» ³⁴ Okubundi ageza balya bâli bamutamir'eburhambi mwo amasu, anaciderha, erhi: «Ala nyâma na bene wirbu! ³⁵ Ngasi yeshi ojira oku Nnâmahanga alonza^u, oyo ye mwene wirhu, ye na mwâli wirhu, ye na nyâma».

KATA MAPKON 3

The Man with a Withered Hand (Mt 12.9-14; Lk 6.6-11)

¹ Καὶ εἰσῆλθεν πάλιν εἰς τὴν συναγωγὴν. καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐξηραμμένην ἔχων τὴν χεῖρα. ² καὶ παρετήρουν αὐτὸν εἰ τοῖς σάββασιν θεραπεύσει αὐτόν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. ³ καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ τὴν ξηρὰν χεῖρα ἔχοντι, Ἔγειρε εἰς τὸ μέσον. ⁴ καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἐξεστὶν τοῖς σάββασιν ἀγαθὸν ποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀποκτείνειν; οἱ δὲ ἐσιώπων. ⁵ καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς, συλλυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας αὐτῶν λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, Ἐκτεῖνον τὴν χεῖρα. καὶ ἐξέτεινεν καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ. ⁶ καὶ ἐξεληθόντες οἱ Φαρισαῖοι εὐθύς μετὰ τῶν Ἱερουσαλιμιτῶν συμβούλιον ἐδίδουν κατ' αὐτοῦ ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν. ⁷ Ἄκουσον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀνεχώρησεν πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας [ἠκολούθησεν], καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ⁸ καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου καὶ περὶ Τύρον καὶ Σιδῶνα, πλῆθος πολὺ ἀκούοντες ὅσα ἐποίει ἦλθον πρὸς αὐτόν. ⁹ καὶ εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα πλοιάριον προσκαρτερῇ αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν ¹⁰ πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ ἵνα αὐτοῦ ἄψωνται ὅσοι εἶχον μάλιστα. ¹¹ καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, ὅταν αὐτὸν ἐθεώρουν, προσέπιπτον αὐτῷ καὶ ἔκραζον λέγοντες ὅτι Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. ¹² καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς ἵνα μὴ αὐτὸν φανερὸν ποιήσωσιν.

The Choosing of the Twelve (Mt 10.1-4; Lk 6.12-16)

¹³ Καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος καὶ προσκαλεῖται οὓς ἠθέληεν αὐτός, καὶ ἀπήλθον πρὸς αὐτόν. ¹⁴ καὶ ἐποίησεν δώδεκα [οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν] ἵνα ὦσιν μετ' αὐτοῦ καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρῦσαι ¹⁵ καὶ ἔχοντες ἐξουσίαν ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια ¹⁶ [καὶ ἐποίησεν τοὺς δώδεκα.] καὶ ἐπέθηκεν ὄνομα τῷ Σίμωνι Πέτρον, ¹⁷ καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰακώβου καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὄνομα[τα] Βοανηργές, ὃ ἐστὶν Υἱοὶ Βροντῆς ¹⁸ καὶ Ἀνδρέαν καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον καὶ Μαθθαῖον καὶ Θωμᾶν καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖον καὶ Σίμωνα τὸν Καναναῖον ¹⁹ καὶ Ἰουδαν Ἰσκαριώθ, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν.

Jesus and Beelzebul (Mt 12.22-32; Lk 11.14-23; 12.10)

²⁰ Καὶ ἔρχεται εἰς οἶκον· καὶ συνέρχεται πάλιν [ὁ] ὄχλος, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μηδὲ ἄρτον φαγεῖν. ²¹ καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν· ἔλεγον γὰρ ὅτι ἐξέστη. ²² καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβάντες ἔλεγον ὅτι Βεελζεβούλ ἔχει καὶ ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. ²³ καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς, Πῶς δύναται Σατανᾶς Σατανᾶν

^s **3.29** Okulogorhera kubî Mûka Mutagatifu, kuli kugayaguza ebimanyiso by'obuhashe bwâge, kuli kurhayemêra ebijiro byage by'obwonjo, n'okubihengulira shetani: na ntyo kuli kushushanya Mûka Mutagatifu na shetani. Eco câha cirhankarhenga, bulya ocijira, arhayemêra obuhashe bwa Nyamuzinda, arhanayemêra oku ali mwinja na mwonjo, na mugala-byoshi. Omuntu wa bene oyo, arhankalangelira Nyamuzinda; na buzira bulangalire, buzira buyemêre, ntako ankakulirwa ecâha. ci erhi oyo muntu ankarhenza echanzo, akayemêra obuhashe n'obwonjo bwa bwa Nnâmahanga, akayemêra ebimanyiso n'ebisômerine bijirwa n'obuzibu bwa Mûka Mutagatifu, akanaciyunjuza, nta câha cirhankarenga.

^t **3.33** Nnina na bene wâbo Yezu, rhulole amahugûlo ga 3, 21.

^u **3.35** : Ngasi yeshi oyemêra Nyamuzinda, omuzigira n'okumukolera, oyola agwêrhe inema ly'obucêse, bwo buzîne bwa Nyamuzinda, omu murhima gwâge; ali mwana wa Nnâmahanga. Kuziga ali mwene-wâbo Mwâmi Yezu.

ἐκβάλλειν; ²⁴ καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῆ, οὐ δύναται σταθῆναι ἢ βασιλεία ἐκείνη ²⁵ καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῆ, οὐ δυνήσεται ἢ οἰκία ἐκείνη σταθῆναι. ²⁶ καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὸν καὶ ἐμερίσθη, οὐ δύναται στήναι ἀλλὰ τέλος ἔχει. ²⁷ ἀλλ' οὐ δύναται οὐδεὶς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ εἰσελθὼν τὰ σκευὴ αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δῆσῃ, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει. ²⁸ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων τὰ ἀμαρτήματα καὶ αἱ βλασφημίαι ὅσα ἐὰν βλασφημήσωσιν ²⁹ ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλ' ἔνοχός ἐστιν αἰωνίου ἁμαρτήματος. ³⁰ ὅτι ἔλεγον, Πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει.

The Mother and Brothers of Jesus (Mt 12.46-50; Lk 8.19-21)

³¹ Καὶ ἔρχεται ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ ἔξω στήκοντες ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν καλοῦντες αὐτόν. ³² καὶ ἐκάθητο περὶ αὐτὸν ὄχλος, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, Ἴδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου [καὶ αἱ ἀδελφαί σου] ἔξω ζητοῦσίν σε. ³³ καὶ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς λέγει, Τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί [μου]; ³⁴ καὶ περιβλεψάμενος τοὺς περὶ αὐτὸν κύκλῳ καθημένους λέγει, Ἴδε ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. ³⁵ ὃς [γὰρ] ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν.

4

Omugani gw'owajag'imira emburho (Mt 13, 1-9; Lk 8, 4-8)

¹ Ashub'irhondêra okuyigiriza eburbambi bw'enyanja, n'olubaga lunji lwamushimba. Lero anacishonera omu bwârho, atamalamwo, abêra omu nyanja, n'olubaga lwabêra ebulambo. ² Abayigiriza binji omu migani, anaba-bwîra omu nyigirizo zâge, erhi: ³ «Yumvagi: Omuhinzi anacihuluka mpu aj'i-mîra emburho ⁴ Erhi akola adwîrhe amîra, mburho nguma zarhogera eburha-mbi bw'enjira; orhunyunyi rhwayisha, rhwacilirazo. ⁵ Ezindi zarhogera omu lukalabuye lurhagwerhi budaka bunji, zanaçimera dubaduba, bulya obudaka burhâli buli. ⁶ Erhi izûba licibasha, zacyumira, bulya nta mizi zagwêrhe. ⁷ Ezi- ndi zarhogera omu mishûgi, n'erhi emishugi ekula, yazihuhya, zirhanacyera-gakwo cici. ⁸ Ezindi zarhogera omu budaka bwinja; zakula, zayushûka zana- leheka; zaburha, nguma makumi asharu, eyindi makumi gali ndarhu, eyindi, igana». ⁹ Anacyushûla, erhi: «Ogwêrhe amarhwiri g'okuyumva, ayumve!»

Ecirhuma Yezu ayigiriza omu migani (Mt 13. 10-15; Lk 8, 9-10)

¹⁰ Erhi aba akola ali buhumba, balya balî boshi naye haguma na balya ikumi na babiri bamudôsa obuyobôle bw'emigani ¹¹ Ababwîra, erhi: «Mwehe mwahirwe okumanya ihwe ly'Obwâmi bwa Nyamuzinda; ci abali embuga bakâbwirwa byoshi omu migani^v, ¹² Iyo bakâlola, barhanabone; bakâyumvi-rhiza, barhanayumve; mpu Iyo barhahinduka binja barhanababalirwa ebyâha byâbo^w»

Amahugûlo g'omugau gwa nyakumira emburho (Mt 13, 18-23; Lk 8, 11-15)

¹³ Anacibabwîra, erhi: «Ka murhayumvirhi ogu mugani? Kurhi mwâciyu-mvagye eyindi migani yoshi? ¹⁴ Owamîraga, amîra Oluderho. ¹⁵ Abâli eburha-mbi bw'enjira Oluderho lwamîragwa, erhi bayûs'iyumva, Shetani ayisha, a-rhwerûla lulya Luderho omu mirhima yâbo. ¹⁶ Na zirya zarhogeraga omu lukalabuye, bo bantu bayumva Oluderbo, baluyankirire banasimire; ¹⁷ ci erhi barhagwêrhi mizi: baba bantu ba kasanzi. Amalibuko n'amalumwa erhi bicibayishira lulya Luderbo lurhuma, bayirukire bahirima. ¹⁸ Haligi n'ezindi zamîragwa omu mishugi: bo balya bayumvirhe Oluderho, ¹⁹ ci ebihamba by'e- by'en'igulu, obunywesi bw'obuhirhi n'enyifinjo z'ebindi, erhi bibaja omu mu-rhima, byanazimaguzza lulya Luderho, lubule oku lwabona amalehe, ²⁰ Na zirya zamîragwa omu budaka bwinja^x, bo bantu bayumva Oluderho, baluyankirire, bayerekwo amalehe, muguma makumi asharu, owundi makumi gali ndarhu, owundi igana».

Omugani gw'akamole (Lk 8, 16-17; Mt 10, 26)

²¹ Anacibabwîra, erhi: «K'akamole kayakizwa okufulikwa omu byasi erhi omu nterule? K'arhali yo kamanikwa emugamba? ²² Bulya ntaco cifulisirwe ci-rhakafulûlwa, na nta ihwe lirhakarhulika.

^v4.11 : Abali embuga, bo balya barhalonza okuyumva n'okukulikira enyigirizo za Yezu; bo Bafarizeyi n'Abaherodi, balya balonz'okuyirha Yezu.

^w4.12 Lola Iz 6, 9-10.

^x4.20 budaka bwinja: Enyigirizo z'ogu mugani z'ezi: Nka kulya emburho erhankayânakwo amalehe e-rhanamîzirwi omu budaka bwinja, ntyo ebinwa n'enyigirizo za Mwâmi Yezu zirhankarhukwanana zikaba zirhamîzirwi omu mirhima minja.

²³ Ogwêrhere amarhwiri g'okuyumva, ayumve!»

Omugani gw'omulengo (Mt 7, 2; 13, 12; Lk 6, 38; 8, 18)

²⁴ Akababwîra, erhi: «Murhege amarhwiri oku ngasi byoshi mwayumwe. Omulengo mwalengeremwo abandi, gwo ninyu mwâlengerwemwo; ciru mayish'iyushûlirwa. ²⁵ Bulya ogwêrhe, ahâbwa; ci orhagwêrhi, n'ehi agwêrhe, bamunyagahyo^y».

Omugani gw'emburho ecimeza yône

²⁶ Akaderha, erhi: «Obwâmi bwa Nyamuzinda kwo buli nka kulya omuntu anakwêba emburho omu idaho. ²⁷ Abe al'iro erhi abe azîne; bube budufu, gube mûshi: emburho enacimerere, enakule arhanamanyiri. ²⁸ Bulya obudaka bwonene buyêza, burhanzi ebyasi, hakulikire omusîsi, na buzinda amahemba omu musîsi. ²⁹ N'erhi emburho eyêra^z, anayihiramw'omugushu, bulya gakola mango ga kusanûla».

Omugani gw'emogomogo y'emburho y'esinapi (Mt 13, 31-32; Lk 13, 18-19)

³⁰ Aderha, erhi: «Cici rhwagererakw'Obwâmi bwa Nyamuzinda? Lwiganyo luci rhwankabushushanya? ³¹ Kwo buli nka mogomogo y'emburho y'esinapi: erhi eja omu budaka, yo nsungunu kulush'ezindi mburho zoshi. ³² Ci erhi emera, yanakula enabe nnene kulusha ezindi nshogo zoshi^a; yanajira amashami manênênè, ciru n'ebinyunyi binayish'ikarhulûlamwo».

Yezu arhayigîrizagya olubaga buzira migani (Mt 13, 34-35)

³³ Omu migani minji ya ben'eyo akag'ibayigîriza, omu lugero bankanayumvirhemwo. ³⁴ Arhanabayigîrizagya buzira migani: ci abaganda bâge bôhe akag'ibayobôlerayo bufundafunda yoshi.

Yezu arhûza omulaba (Mt 8, 23-27; Lk 8, 22-25)

³⁵ Olwo lusiku, erhi kuba bijingo, ababwîra, erhi: «Rhuyikirire ishiriza. ³⁶ Banacirika olubaga, bamurhulira omu bwârho kulya anali, n'agandi mârho gamukulikira. ³⁷ Omulaba munene gwanacizuka omu nyanja, ebivumba byaka-ciyôha omu bwârho, bwoshi bwayunjula mîshi. ³⁸ Yehe erhi al'iro omu ndalâla, agwishîre oku mushego. ³⁹ Bamutula, bamubwîra, mpu: «Yagirwa, k'orhama-nyiri oku kufa kuno?» Anacizûka, akalihira empûsi, anabwîra enyanja, erhi: «Hulika, onarhûle!» Empûsi yatwîka n'omurhûla gwâba. ⁴⁰ Okubundi aba-bwîra, erhi: «Cirhumire muyôboha? Ka nta buyemêre mugwêrhe?» ⁴¹ Banacigeramw'omusisi, banakabwîrana bône na nnene, mpu: «Lero ye ndi oyu! Ci yehe empûsi n'enyanja bidwîrhe byamuyumva!»

KATA MAPKON 4

The Parable of the Sower (Mt 13.1-9; Lk 8.4-8)

¹ Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν· καὶ συνάγεται πρὸς αὐτὸν ὄχλος πλείστος, ὥστε αὐτὸν εἰς πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦσαν. ² καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς πολλὰ καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ³ Ἀκούετε. ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων σπείρει. ⁴ καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν ὃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἦλθεν τὰ πετεινὰ καὶ κατέφαγεν αὐτό. ⁵ καὶ ἄλλο ἔπεσεν ἐπὶ τὸ πετρῶδες ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν, καὶ εὐθὺς ἐξανέτειλεν διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς ⁶ καὶ ὅτε ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος ἐκαυματίσθη καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν ἐξηράνθη. ⁷ καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι καὶ συνέπνιξαν αὐτό, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκεν. ⁸ καὶ ἄλλα ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλὴν καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ αὐξανόμενα καὶ

^y **4.25** Bamunyagahyo: Mwâmi akashobôza omuntu, erhi abona oku ali omubî na endyâlya, anamunyage; ci omwinja yehe kanji kanji a-shobôla.

^z **4.29** : Enyigîrizo za Mwami Yezu n'Obwâmi bwâge bijira obuzibu bw'okumera n'okuyushûka omu mirhima y'abantu. Amango g'okusarûla, bo buzinda bw'igulu.

^a **4.32** : Esinapi, nka eciri nto, eshusha olushogo luderhwa obujinji. Eyo mburho nsungunu kulusha ezindi, nka ekola nkulu, enabe nnene kulusha ezindi mburho zoshi. Esinapi luli lwiganyo lw'Ekleziya Katolika. Yarhonderaga na bantu banyi: Entumwa zâli ikumi n'ibiri zône. Buno Ekleziya ekola elumire igulu lyoshi. Abantu b'amahanga goshi kwo barhulûla omu Ekleziya nka kulya ebinyunyi birhulûla oku mashami gw'omurhi munênênè.

ἔφερον ἐν τριάκοντα καὶ ἐν ἐξήκοντα καὶ ἐν ἑκατόν. ⁹ καὶ ἔλεγεν, Ὅς ἔχει ὤτα ἀκούειν ἀκουέτω. The Purpose of the Parables (Mt 13.10-17; Lk 8.9-10) ¹⁰ Καὶ ὅτε ἐγένετο κατὰ μόνας, ἠρώτων αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα τὰς παραβολὰς. ¹¹ καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Ὑμῖν τὸ μυστήριον δέδοται τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται, ¹² ἵνα βλέποντες βλέπωσιν καὶ μὴ ἴδωσιν, καὶ ἀκούοντες ἀκούωσιν καὶ μὴ συνιῶσιν, μήποτε ἐπιστρέψωσιν καὶ ἀφεθῆ αὐτοῖς.

The Parable of the Sower Explained (Mt 13.18-23; Lk 8.11-15)

¹³ Καὶ λέγει αὐτοῖς, Οὐκ οἶδατε τὴν παραβολὴν ταύτην, καὶ πῶς πάσας τὰς παραβολὰς γνώσεσθε; ¹⁴ ὁ σπείρων τὸν λόγον σπείρει. ¹⁵ οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδὸν· ὅπου σπείρεται ὁ λόγος καὶ ὅταν ἀκούσωσιν, εὐθὺς ἔρχεται ὁ Σατανᾶς καὶ αἶρει τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον εἰς αὐτούς. ¹⁶ καὶ οὗτοι εἰσιν οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπειρόμενοι, οἳ ὅταν ἀκούσωσιν τὸν λόγον εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνουσιν αὐτόν, ¹⁷ καὶ οὐκ ἔχουσιν ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰσιν, εἴτα γενομένης θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον εὐθὺς σκανδαλίζονται. ¹⁸ καὶ ἄλλοι εἰσιν οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι· οὗτοι εἰσιν οἱ τὸν λόγον ἀκούσαντες, ¹⁹ καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἰῶνος καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλοῦτου καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμῖαι εἰσπορευόμεναι συμπνίγουσιν τὸν λόγον καὶ ἄκαρπος γίνεται. ²⁰ καὶ ἐκεῖνοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἵπινες ἀκούουσιν τὸν λόγον καὶ παραδέχονται καὶ καρποφοροῦσιν ἐν τριάκοντα καὶ ἐν ἐξήκοντα καὶ ἐν ἑκατόν.

A Light under a Bushel (Lk 8.16-18)

²¹ Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Μήτι ἔρχεται ὁ λύχνος ἵνα ὑπὸ τὸν μῶδιον τεθῆ ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην; οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν τεθῆ; ²² οὐ γὰρ ἐστὶν κρυπτόν ἐάν μὴ ἵνα φανερωθῆ, οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον ἀλλ' ἵνα ἔλθῃ εἰς φανερόν. ²³ εἴ τις ἔχει ὤτα ἀκούειν ἀκουέτω. ²⁴ Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Βλέπετε τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν καὶ προστεθήσεται ὑμῖν. ²⁵ ὃς γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

The Parable of the Growing Seed

²⁶ Καὶ ἔλεγεν, Οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ὡς ἄνθρωπος βάλη τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς ²⁷ καὶ καθεύδῃ καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστᾷ καὶ μηκύνηται ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. ²⁸ αὐτομάτῃ ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον εἴτα στάχυν εἴτα πλήρη[ς] σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ. ²⁹ ὅταν δὲ παραδοῖ ὁ καρπός, εὐθὺς ἀποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισμός.

The Parable of the Mustard Seed (Mt 13.31-32; Lk 13.18-19)

³⁰ Καὶ ἔλεγεν, Πῶς ὁμοιώσωμεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἢ ἐν τίνι αὐτὴν παραβολῆ θῶμεν; ³¹ ὡς κόκκῳ σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῆ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότερον ὂν πάντων τῶν σπερμάτων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ³² καὶ ὅταν σπαρῆ, ἀναβαίνει καὶ γίνεται μείζον πάντων τῶν λαχάνων καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τὴν σκιάν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν.

The Use of Parables (Mt 13.34-35) ³³ Καὶ τοιαύταις παραβολαῖς πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον καθὼς ἠδύνατο ἀκούειν ³⁴ χωρὶς δὲ παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς, κατ' ἴδιαν δὲ τοῖς ἰδιοῖς μαθηταῖς ἐπέλευν πάντα.

The Calming of a Storm (Mt 8.23-27; Lk 8.22-25)

³⁵ Καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὀψίας γενομένης, Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν. ³⁶ καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον παραλαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῷ πλοίῳ, καὶ ἄλλα πλοῖα ἦν μετ' αὐτοῦ. ³⁷ καὶ γίνεται λαίλαψ μεγάλη ἀνέμου καὶ τὰ κύματα ἐπέβαλλεν εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε ἤδη γεμίζεσθαι τὸ πλοῖον. ³⁸ καὶ αὐτὸς ἦν ἐν τῇ πρύμνῃ ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων. καὶ ἐγείρουσιν αὐτὸν καὶ λέγουσιν αὐτῷ, Διδάσκαλε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἀπολλύμεθα; ³⁹ καὶ διεγερθεὶς ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ εἶπεν τῇ θαλάσῃ, Σιώπα, πεφίμωσο. καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. ⁴⁰ καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τί δειλοί ἐστε; οὕτω ἔχετε πίστιν; ⁴¹ καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, Τίς ἄρα οὗτός ἐστιν ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούει αὐτῷ;

5

Yezu alikūza omuntu w'e Jerazeni wàlimwo shetani (Mt 8, 28-34; Lk 8, 26-19)

¹ Banaciyikirira ishiriza, omu cihugo e'Abajerazeni. ² Oku anayômoka omu bwârho, omuntu ogwêhwe n'omuzimu mubî ayisha amulibirhîre, erhi arhenga omu byûsho. ³ Enyumpa yâge byâli byûsho, na nta muntu wankaha-shir'imushwêka, ciru anakolesa emigozi. ⁴ Bulya kanji-kanji bâli barhanzir'imushwêka n'emigozi n'obudagule, ci ali erhi akonwîre obwo budagule anatwa eyo migozi, na ntâye wacimuhashaga. ⁵ Ngasi lusiku, buca buyîra, nk'arhali omu byûsho, erhi omu mpinga, ayâmâyâma, anaj'aciyâgaza^b

^b5.5 mpu kwo kuciyagûla

n'amabuye. ⁶ Erhi alangira Yezu, amulibirhirayo, amufukamira: ⁷ ayakûza n'izu linene, e-rhi: «Bici rhufanwa nawe, Yezu, Mwene-Nyamuzinda w'Enyanya? Nkulahirîze oku Izîno Iya Nnâmahanga, orhandibuzagya!» ⁸ Bulya Yezu akag'imubwîra, erhi: «We muzimu mubî, rhengamw'oyu muntu.» ⁹ Amudôsa, erhi: «Izîno lyâwe we ndi?» Amushuza, erhi: «Izîno lyâni nie murhwe, bulya rhuli banji.» ¹⁰ Anacimuhûna bwenêne mpu arhamuhulusagya muli eco cihugo. ¹¹ Aha bu-rhambi hâli abuso bunene bw'engulube, erhi ziyâbusire oku ntondo. ¹² Balya bazimu babî bamuhûna bwenêne, baderha, mpu: «Orbuhêke mwo zira ngulu-be, rhube mworhujâ.» ¹³ Anacibayemêrera. Balya bazimu babî banacigenda, bajamwo ziryâ ngulube. Zanacitula ecimologo, obuso bwahona oku manga, bwagend'iciloha omu nyanja, bwafira omu mîshi. Zâli nka bihumbi bibiri. ¹⁴ Abangere bôhe bacikulira omulindi, bagend'ilumîza ogwo mwanzi omu ci-shagala n'ornu ndimiro. Abantu bashagamuka mpu bajîlola oku byabîre. ¹⁵ Erhi bahika hali Yezu, bashimâna olya wâlimwo shetani atamîre, ayambîrhe anali mugumaguma n'obukengêre bwâge boshi; bayôboha. ¹⁶ Ababonaga oku byaba. babarhondêreza olw'oyo muntu wâlimwo shetani lwoshi n'olw'-engulube. ¹⁷ Okubundi barhondêra okuyinginga Yezu mpu abarhengere eka. ¹⁸ Erhi aba akol'ashonera omu bwârho, olya wâli ogwêrhwe na shetani amusengera mpu amukulikire. ¹⁹ Amulahirira, amubwîra. erhi: «Oj'emwâwe^c muli bene winyu, ogend'ibaganirira aminja goshi Nyakasane akujîrîre omu bwonjo bwâge.» ²⁰ Anacihira njira, arhondêra okulumiza omu Dekapoli ngasi kwoshi Yezu amujîrîre, n'abantu boshi barhangâla.

Yezu afumya omukazi walwâla omududu, anafûla mwali wa Yayiri (Mt 9, 18-26; Lk 8, 40-56)

²¹ Erhi Yezu aba amashub'iyikirira ishiriza omu bwârho, bantu banji bamu-shubûkira. Abêra oku mushenga^d gw'enyanya. ²² Hanaciyisha muguma w'omu bakulu b'esanagogi, izîno lyage ye Yayiri. Erhi amubona, afukama embere zâge, ²³ anacimushenga bwenêne, erhi: «Mwâli wâni ali obufa; oyishe, omuhumekwo Iyo afuma analame.» ²⁴ Yezu amushimba, n'olubaga lunji lw'abantu lwamukulikira lwanamugorha. ²⁵ Omukazi walwâlaga omududu kurhenga myaka ikumi n'ibiri, ²⁶ erhi a-rhamire n'abafumu ba ngasi lubero, n'erhi ebintu byamuhwerîre byoshi buzira okubona ely'oku ngohe, ciru n'endwâla yâge yaja yayushûka. ²⁷ Erhi aciyumva emyanzi ya Yezu, amuyisha nyuma, amuhuma oku cishûli. ²⁸ Bulya akag'ikengera omu murhima, erhi: «Nkahuma ciru oku myambalo yâge yône, nanafu-ma.» ²⁹ Ho na halya ecirhambo câge cahuba, ayumva omu mubiri oku amafu-ma endwâla yâge. ³⁰ Ho n'aho Yezu ayumva oku obuzibu bumurhenziremwo; anacihindamukira olubaga, adôsa, erhi: «Ndi ompumire oku myambalo?» ³¹ Abaganda bâge bamubwîra, mpu: «Ka orhabwîni oku abantu bakulundumirekwo? Nawe mpu ndi okuhumirekwo?» ³² Anacilola eyi n'eyi, mpu abone owajiraga ntyo. ³³ Okubundi olya mukazi anaciyôboha, ageramw'omusisi, bulya ali amanyire oku byèbire kwoshi. Anaciyisha, acikwêba aha magulu gâge, amurhondêreza oku binali kwoshi. ³⁴ Anacimubwîra, erhi: «Mwana wâni, obuyemere bwâwe bwakufumize; ocigendere n'obuholo, onafu-me endwâla yâwe.» ³⁵ Oku acidwîrhe aderha, hayisha abantu barhenga emwa omukulu w'esina-gogi, bamubwîra, mpu: «Kali mwâli wâwe afire! Bici waciberakwo Omuyigîri-za irhwe?» ³⁶ Erhi ayumva ako kanwa badesire, Yezu abwîra olya mukulu w'esinagogi, erhi: «Orhayôbohaga; oyemêre kwonene.» ³⁷ Anacilahira mpu a-rhakulikirwa na ndi, orhali Petro, Yakobo na Yowane, mulumuna wa Yakobo. ³⁸ Erhi bahika aha mw'olya mukulu w'esinafgogi, Yezu ayumva emikûmo n'abantu badwîrhe balaka n'okubanda endûlû. ³⁹ Erhi aba amaja omu nyumpa, ababwîra, erhi: «Eyi mikûmo n'ezi ndûlm ziri za bici? Omwana arhafiri, ci al'îro.» ⁴⁰ Nabo banacimushekerera. Okubundi, erhi aba amabahulusa boshi, ayanka ishe na nnina w'olya mwana na balya bali bo naye, aja halya omwâna âli. ⁴¹ Agwârha olya mwana okuboko, amubwîra, erhi: «Talita kum»^e, kwo kuderha: «We munyere, nkubwîzire nti ozûke!» ⁴² Ho na halya olya munyere anaciyimanga, alambagira, bulya ali akola wa myaka ikumi n'ibiri muburhe. Abantu barhangâla bwenêne. ⁴³ Abakomêreza bwenêne mpu ntâye omanyage ogwo mwanzi; anarhegeka mpu bamuhe ebiryô alye.

^o5.19 5, 19: Abantu boshi barhamagalwa kuguma. Oyo muntu wâli ogwêrhwe na shetani Ali alonzize bwenêne okukulikira Yezu, okucihâna lwoshi emwâge n'okurhacimurhengakwo. Ci Mwâmi Yezu, bulya yêne ocishoga ahabêra haguma naye (Mk 2, 13-19), amulahirira, amubwira mpu a-shuhir'emwâbo, agend'imanyisa obwonjo bwa Nnâmahanga muli bene wabo.

^o5.21 haguma badesire «mushanga gw'enyanya», ahandi omu Mt 13, 2 mpu «mushenga gw'enyanya»

^e5.41 : Ezo nderho ziri za ciharamiya, lulimi lushusha lunayegire ecihebraniya, zombi ndimi za Mwâmi Yezu. Cihebraniya basomaga n'okusalira, eciharamiya co calilumire nk'oku eciswahili cilumire eno.

KATA MAPKON 5

The Healing of the Gerasene Demoniac (Mt 8.28-34; Lk 8.26-39)

¹ Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης εἰς τὴν χώραν τῶν Γερασηνῶν. ² καὶ ἐξεληθόντος αὐτοῦ ἐκ τοῦ πλοίου εὐθὺς ὑπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, ³ ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνήμασιν, καὶ οὐδὲ ἀλύσει οὐκέτι οὐδεὶς ἐδύνατο αὐτὸν δῆσαι ⁴ διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πέδαις καὶ ἀλύσεσιν δεδέσθαι καὶ διεσπάσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ τὰς ἀλύσεις καὶ τὰς πέδας συντετριφθαι, καὶ οὐδεὶς ἴσχυεν αὐτὸν δαμάσαι ⁵ καὶ διὰ παντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς μνήμασιν καὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν ἦν κρᾶζων καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις. ⁶ καὶ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν ἔδραμεν καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ ⁷ καὶ κράζας φωνῇ μεγάλη λέγει, Τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; ὀρκίζω σε τὸν θεόν, μὴ με βρασανίσῃς. ⁸ ἔλεγεν γὰρ αὐτῷ, Ἐξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον ἐκ τοῦ ἀνθρώπου. ⁹ καὶ ἐπηρώτα αὐτόν, Τί ὄνομά σοι; καὶ λέγει αὐτῷ, Λεγιῶν ὄνομά μοι, ὅτι πολλοὶ ἔσμεν. ¹⁰ καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλὰ ἵνα μὴ αὐτὰ ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας. ¹¹ Ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει ἀγέλη χοίρων μεγάλη βοσκομένη ¹² καὶ παρεκάλει αὐτὸν λέγοντες, Πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν. ¹³ καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς. καὶ ἐξεληθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους, καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, ὡς δισχίλιοι, καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσῃ. ¹⁴ καὶ οἱ βόσκοντες αὐτοὺς ἔφυγον καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς· καὶ ἦλθον ἰδεῖν τί ἐστὶν τὸ γεγονός ¹⁵ καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ θεωροῦσιν τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα, τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγιῶνα, καὶ ἐφοβήθησαν. ¹⁶ καὶ διηγήσαντο αὐτοῖς οἱ ἰδόντες πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζόμενῳ καὶ περὶ τῶν χοίρων. ¹⁷ καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὀρίων αὐτῶν. ¹⁸ καὶ ἐμβαίνοντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον παρεκάλει αὐτὸν ὁ δαιμονισθεὶς ἵνα μετ' αὐτοῦ ᾗ. ¹⁹ καὶ οὐκ ἀφήκεν αὐτόν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ, Ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σοὺς καὶ ἀπάγγειλον αὐτοῖς ὅσα ὁ κύριός σοι πεποίηκεν καὶ ἠλέησέν σε. ²⁰ καὶ ἀπήλθεν καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ Δεκαπόλει ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ πάντες ἐθαύμαζον.

Jairus' Daughter and the Woman Who Touched Jesus' Garment (Mt 9.18-26; Lk 8.40-56)

²¹ Καὶ διαπεράσαντος τοῦ Ἰησοῦ [ἐν τῷ πλοίῳ] πάλιν εἰς τὸ πέραν συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ' αὐτόν, καὶ ἦν παρὰ τὴν θάλασσαν. ²² καὶ ἔρχεται εἰς τῶν ἀρχισυναγῶγων, ὀνόματι Ἰαίρος, καὶ ἰδὼν αὐτὸν πίπτει πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ ²³ καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν πολλὰ λέγων ὅτι Τὸ θυγάτριόν μου ἐσχάτως ἔχει, ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῆς τὰς χεῖρας αὐτῆς ἵνα σωθῇ καὶ ζήσῃ. ²⁴ καὶ ἀπήλθεν μετ' αὐτοῦ. Καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολὺς καὶ συνέθλιβον αὐτόν. ²⁵ καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος δώδεκα ἔτη ²⁶ καὶ πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν καὶ δαπανήσασα τὰ παρ' αὐτῆς πάντα καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα, ²⁷ ἀκούσασα περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὀπισθεν ἤψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ²⁸ ἔλεγεν γὰρ ὅτι Ἐὰν ἄψωμαι κἂν τῶν ἱματίων αὐτοῦ σωθήσομαι. ²⁹ καὶ εὐθὺς ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς καὶ ἔγνω τῷ σώματι ὅτι ἴται ἀπὸ τῆς μάστιγος. ³⁰ καὶ εὐθὺς ὁ Ἰησοῦς ἐπιγνοὺς ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξελεθοῦσαν ἐπιστραφεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ ἔλεγεν, Τίς μου ἤψατο τῶν ἱματίων; ³¹ καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, Βλέπεις τὸν ὄχλον συνθλίβοντά σε καὶ λέγεις, Τίς μου ἤψατο; ³² καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν τοῦτο ποιήσασαν. ³³ ἡ δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα καὶ τρέμουσα, εἰδούσα ὃ γέγονεν αὐτῇ, ἦλθεν καὶ προσέπεσεν αὐτῷ καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. ³⁴ ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, Θυγάτηρ, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε· ὕπαγε εἰς εἰρήνην καὶ ἴσθι ὑγιῆς ἀπὸ τῆς μάστιγός σου. ³⁵ Ἐπι αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγῶγου λέγοντες ὅτι Ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανεν· τί ἐτι σκύλλεις τὸν διδάσκαλον; ³⁶ ὁ δὲ Ἰησοῦς παρακούσας τὸν λόγον λαλούμενον λέγει τῷ ἀρχισυναγῶγῳ, Μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε. ³⁷ καὶ οὐκ ἀφήκεν οὐδένα μετ' αὐτοῦ συνακολουθῆσαι εἰ μὴ τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν Ἰακώβου. ³⁸ καὶ ἔρχονται εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχισυναγῶγου, καὶ θεωρεῖ θόρυβον καὶ κλαίοντας καὶ ἀλαλάζοντας πολλὰ, ³⁹ καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς, Τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε; τὸ παιδίον οὐκ ἀπέθανεν ἀλλὰ καθεύδει. ⁴⁰ καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν πάντας παραλαμβάνει τὸν πατέρα τοῦ παιδίου καὶ τὴν μητέρα καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ καὶ εἰσπορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον. ⁴¹ καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου λέγει αὐτῇ, Ταλιθα κουμ, ὃ ἐστὶν μεθερμηνευόμενον Τὸ κοράσιον, σοὶ λέγω, ἔγειρε. ⁴² καὶ εὐθὺς ἀνέστη τὸ κοράσιον καὶ περιεπάτει· ἦν γὰρ ἑτῶν δώδεκα. καὶ ἐξέστησαν [εὐθὺς] ἐκστάσει μεγάλη. ⁴³ καὶ διεστείλατο αὐτοῖς πολλὰ ἵνα μηδεὶς γνοῖ τοῦτο, καὶ εἶπεν δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν.

6

Yezu agera e Nazareti (Mt 13, 53-58; Lk 4, 16-30)

¹ Erhi arhenga eyo, aja omu cihugo c'emwâbo, n'abaganda bâte bamukulikira. ² Erhi kuba lwa sabato, arhondêr'ayigîriza omu sinagogi; na banji, erhi bamuyumva, basômerwa banakaderha, mpu: «Ngabi

amakula okwo kwoshi? N'obu bwenge boshi agwêrhe n'ebirhangâzo bidwîrhe byajirwa n'amaboko gâge? ³ K'arhali mubinji oyu, mugala wa Mariya, mwene wâbo^f Yakobo, na Yozefu, na Yuda, na Simoni? Na bâli bâbo, k'arhali kwo baba kuno mwirhu?» Banacimulola kubî. ⁴ Naye Yezu ababwîra, erhi: «Nta bandi omulêbi abula okukengwa omurhali omu cihugo câge, n'orno ishanja lyâge, n'omu mwâge». ⁵ Na nta cisômerîne ciru n'eciguma ajizire eyo munda. Balwâla banyi bonene ahizirekwo amaboko, abafumya. ⁶ Okubula obuyemere kwâbo kwamusômera.

Yezu arhuma Entumwa zâge (Mt 10, 1-14; Lk 9, 1-6)

Anacij'ageragera omu bishagala by'eburhambi, aj'ayigîriza. ⁷ Ahamagala balya ikumi na babiri. Arhondêra okubarhuma babiri babiri, abaha obuhashe oku bazimu babî. ⁸ Abahanza mpu barhahêkaga cici oku njira, aha nyuma y'akarhi konene: ciru n'enshangu y'obuntu, erhi nshoho, erhi bujuma bw'igerha omu luhago; ⁹ ci mpu bayambale enkwerho, barhanacihundikiraga bishûli bibiri. ¹⁰ Ababwîra, erhi: «Ngasi hoshi mwanaje omu nyumpa, mubêremwo kuhika murhenge halya. ¹¹ Aha bâbule okumuyankirira n'okummuyumva, muharhenge munagukumule akatulo kamuli oku nshando, kuyish'iba câgizo ci-nyu kuli bo». ¹² Okubundi banacilikûla, baja bayigîriza abantu mpu bacyu-njuze; ¹³ bakâlîbirhakwo bashetani banji, bakashîga balwâla⁹ banji amavurha, banakaz'ibafumya.

Herodi na Yezu (Mt 14, 1-2; Lk 9, 7-9)

¹⁴ Mwâmi Herodi anaciyumva emyanzi yâge, bulya izîno lyâge lyâli lyajire irenge. Bakag'iderha, mpu: «Yowane Mubatiza afûsire omu bafû: kwo kumudwirhîre ebi bisômerîne adwîrhe ajira». ¹⁵ Abandi bakaderha, mpu: «Eliya oyu». N'abandi, mpu: «Mulêbi oyo nka abandi balêbi». ¹⁶ Herodi, erhi ayu-mva, aderha, erhi: «Yowane natwag'irhwe oyo ofûsire omu bafû!»

Okufa kwa Yowane Mubatiza (Mt 14, 3-12; Lk 3, 19-20)

¹⁷ Bulya Herodi yenene warhumaga abagwârha Yowane b'anamuhira omu mpamikwa erhi Herodiyada, muka-mwene wabo Filipino, orhuma, amamuya-nka. ¹⁸ Bulya Yowawe abwîraga Herodi, erhi: «Nta bwêmêre ogwêrhe bw'okuherula muka-mwene winyu». ¹⁹ Kurhenga aho Herodiyada amukunirira anakalonza okumuyirha, ci ayabirwa, ²⁰ bulya Herodi akag'irhinya Yowawe, oku kuba âli muntu mushi-nganyanya na mutagatifu, anakag'imulanga. Erhi amuyumvagya, omurhima gunamulye, ci okwo kurharhumaga arhakâsima okumuyumvirhiza. ²¹ Lero olu-siku alingaga lwanaciyisha: Iwo lusiku lukulu lw'okuburhwa kwa Herodi. Anacijira idinye, alalika abarhambo bâge, abakulu b'abasirika n'abashamuka b'e Galileya. ²² Mwâli wa Herodiyada erhi ayisha, aj'eruhya, arhamba, asimîsa Herodi n'abalalike. Okubundi mwâmi anacibwîra olya mwana-nyere, erhi: «O-mpûne ngasi eci olonzize, nakuhaco». ²³ Anacimubwîra n'endahiro, erhi: «Ngasi eci wankampûna, nakuhaco, ciru cankaba luhande lw'Obwâmi bwâni». ²⁴ Olya munyere ahuluka, aj'ibwîra nnina, erhi: «Cici nahûna?» Naye nnina, e-rhi: «Irhwe lya Yowawe Mubatiza». ²⁵ Ashub'iyisha alibirhîre emunda mwâmi âli, amubwîra, erhi: «Nahûna ompêre oku nambi bo na buna irhwe lya Yowawe Mubatiza». ²⁶ Mwâmi aciganya bwenêne, ci endahiro yâge na balya bâli oku cibo bo naye birhuma, arhacilonzagya okumubonya nshonyi. ²⁷ Obwo mwâmi arhuma omuganda mpu agend'ilerha irhwe lya Yowawe. ²⁸ Olya muganda anacigenda, aja omu mpamikwa, amutwa igosi, ayisha adwîrhe irhwe lyâge oku nambi, anacilihêreza olya munyere, naye aliha nnina. ²⁹ Erhi abaganda ba Yowane bamanya, bayish'iyanka omurhumba gwâge, bagubisha.

Yezu aluza emigati obw'oburhanzi (Mt 14, 13-21; Lk 9, 10-17; Yn 6, 1-13; Mk 8, 1-10)

³⁰ Erhi entumwa zishubûka, zacigusha ahâli, zamurhondêreza emyanzi y'ebi zakozire byoshi n'ebi zayigîrize. ³¹ Anacibabwîra, erhi: «Muyishe bufunda aharhali bantu, muluhûke hitya. Bulya abantu bakag'iyisha n'abakag'igenda bâli banji bwenêne, ciru entumwa zabula amango g'oku!ya. ³² Bacijira omu bwârho, bayikirira aharhali bantu, omu lwiwhêko. ³³ Abantu erhi babona bacigendera, banji bamanya ngahi baja. Bahubuka omu bishagala byoshi, babashokolera n'amagulu, bajicilundayo. ³⁴ Erhi Yezu arhenga omu bwârho, abona engabo y'abantu, obwonjo bwâbo bwamugwârha, bulya bâli nka buso burhagwerhi mungere: arhondera okubayigîriza binji. ³⁵ Erhi izûba lizonga, abaganda bâge bamujaho,

^f6.3 : Bene wâbo Yezu na bâli bâbo bo balya b'omulala gwa Bikira Mariya na Yozefu. Abayahudi kwo bâli nk'eno mwirhu. Mwene wâbo Omushi na mwâli wâbo, barhali balya barhenga nda nguma erhi bana b'ishe muguma bonene, ci ngasi boshi baburhwa na mwishe erhi munninà.

⁹6.13 Okwo kushîga abalwâla amavurha kwâli nshokolezi y'isakramenta ly'Obushîge bw'abalwâla (Yk 5, 13-15).

bamubwîra, mpu: «Lyamaba irungu lino, n'izûba lino lyazika; ³⁶ lika aba bantu bagend'igula ebi balya omu bihando n'omu bishagala bya hofi». ³⁷ Naye abashuza, erhi: «Ka murhabaha ebi balya mwene-ne!» Nabo bamubwîra, mpu: «Ka rhugend'igula emigati ya ngoyo^h ibiri, rhu-bahe balye?» ³⁸ Anacibadôsa, erhi: «Migati inga mugwêrhe? Mugend'ilola!» E-rhi bayus'irhangula, bamubwîra, mpu: «Irhanu na nfi ibiri». ³⁹ Anacirhegeka mpu babwâr haze abantu boshi rhudêko rhudêko oku lubala. ⁴⁰ Banacibwâr hala birundo birundo, aha igana igana, aha makumi arhanu arhanu. ⁴¹ Okubundi a-rhôla erya migati oku eri irhanu na zirya nfi zombi, agalamira emalunga, abigi-sha, abega erya migati, ayihêreza abaganda bâge mpu bagabulire abantu; nazi-rya nfi nazo azigabirabo. ⁴² Balya boshi, bayigurha. ⁴³ Banacirhôla ebi bäsiza-gya, bayunjuza rhushabulo ikumi na rhubiri rhw'ebisigaliza by'erya migati na zirya nfi. ⁴⁴ Nabo abalyaga bâli balume bihumbi birhanu.

Yezu alambagira omu nyanja (Mt 14, 22-23; Yn 6, 16-21)

⁴⁵ Ho n'aho asêza abaganda bâge mpu baje omu bwârho, babe bashokola banayikirir'e Betisayida, oku naye acidwîrhe asêzera abantu. ⁴⁶ Erhi ayûs'ibali-ka, arheremera oku ntondo mpu aj'ishenga. ⁴⁷ Erhi biba bijingo, obwârho erhi bwahika omu karhî k'enyanya, naye erhi ali yenene ebulambo. ⁴⁸ Erhi acibona bagukubira n'okuvugama -bulya empûsi yahubukaga embere-, sêzi mucêracêra ayish'alambagira omu nyanja, alonz'ibarhaluka. ⁴⁹ Nabo erhi bamubona aj'alambagira oku mîshi, bamanya mpu muzimu, babanda orhuhababo. ⁵⁰ Bo-shi bâli bamubwîne, n'ebihamba byâli bibagwêrhe. Ci ho n'aho ayirukira abaderhêza, anababwîra, erhi: «Muhire omurhima omu nda, nie nnênè, mu- rhayôbohaga!» ⁵¹ Okubundi aja omu bwârho haguma nabo, omulaba gwa-twîka. Bazânwa, barhangâla: ⁵² bulya barhumvagyâ ciru ehitya ecisômêrîne c'erya migati, omurhima gwâbo gwacyîrhera muzibu.

Yezu afumya abalwâla b'e Jenezareti (Mt 14, 34-36)

⁵³ Erhi bayûs'iyikira, bahika e Jenezareti, basîka obwârho. ⁵⁴ Oku banayômoka omu bwârho ntya, abantu bayirukira bamumanyirira. ⁵⁵ Banacigeragera omu cihugo coshi, barhondêra okushubûza ngasi boshi bâli bababîre n'endwâla n'okubabarhulira emunda âli. ⁵⁶ Ngasi hoshi agerega, akaba omu lugo, akaba omu bishagala, akaba omu ndimiro, bakâhira abalwâla oku njira, banakâmuse-ngera mpu abaleke ciru bahume oku cikwî c'omwambalo gwâge; na ngasi ba-muhumirekwo, banacifuma.

KATA MAPKON 6

The Rejection of Jesus at Nazareth (Mt 13.53-58; Lk 4.16-30)

1Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν καὶ ἔρχεται εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ² καὶ γενομένου σαββάτου ἤρξατο διδάσκειν ἐν τῇ συναγωγῇ, καὶ πολλοὶ ἀκούοντες ἐξεπλήσσοντο λέγοντες, Πόθεν τοῦτω ταῦτα, καὶ τίς ἡ σοφία ἢ δοθεῖσα τούτῳ, καὶ αἱ δυνάμεις τοιαῦται διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γίνονται; ³ οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς τῆς Μαρίας καὶ ἀδελφὸς Ἰακώβου καὶ Ἰωσήφου καὶ Ἰούδα καὶ Σίμωνος; καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὡς εἶπεν πρὸς ἡμᾶς; καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. ⁴ καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι Οὐκ ἔστιν προφήτης ἀποδοκιμασθεῖς ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς συγγενεῦσιν αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. ⁵ καὶ οὐκ ἐδύνατο ἐκεῖ ποιῆσαι οὐδεμίαν δύναμιν, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπιθεῖς τὰς χεῖρας ἐθεράπευσεν. ⁶ καὶ ἐθαύμαζεν διὰ τὴν ἀπίστιαν αὐτῶν.

The Mission of the Twelve (Mt 10.1, 5-15; Lk 9.1-6)

Καὶ περιῆγεν τὰς κώμας κύκλῳ διδάσκων. ⁷ καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο καὶ ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων, ⁸ καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς ἵνα μὴ δὲν αἴρωσιν εἰς ὄδον εἰ μὴ ῥάβδον μόνον, μὴ ἄρτον, μὴ πήραν, μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν, ⁹ ἀλλ' ὑποδεδεμένους σανδάλια, καὶ μὴ ἐνδύσθητε δύο χιτῶνας. ¹⁰ καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Ὅπου ἐὰν εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν, ἐκεῖ μένετε ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖθεν. ¹¹ καὶ ὅς ἂν τόπος μὴ δέξηται ὑμᾶς μὴδὲ ἀκούσῃ ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖθεν ἐκτινάξατε τὸν χοῦν τὸν ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. ¹² Καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν ἵνα μετανοῶσιν, ¹³ καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλλον, καὶ ἤλειπον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀρρώστους καὶ ἐθεράπευσαν.

The Death of John the Baptist (Mt 14.1-12; Lk 9.7-9)

¹⁴ Καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης, φανερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον ὅτι Ἰωάννης ὁ βαπτίζων ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν αὐτῷ. ¹⁵ ἄλλοι δὲ ἔλεγον ὅτι Ἠλίας ἐστίν· ἄλλοι δὲ ἔλεγον ὅτι προφήτης ὡς εἶς τῶν προφητῶν. ¹⁶ ἀκούσας δὲ ὁ Ἡρώδης ἔλεγεν, Ὅν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα Ἰωάννην, οὗτος ἠγέρθη. ¹⁷ Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἡρώδης ἀποστείλας ἐκράτησεν τὸν Ἰωάννην καὶ

^h6.37 Olugoyo (engoyo) magerha igana! Emwa Abayahudi igerha lyankafire idinari.

ἔδωκεν αὐτὸν ἐν φυλακῇ διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν¹⁸ ἔλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης τῷ Ἡρώδῃ ὅτι Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου.¹⁹ ἡ δὲ Ἡρωδιάς ἐνεῖχεν αὐτῷ καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, καὶ οὐκ ἠδύνατο²⁰ ὁ γὰρ Ἡρώδης ἐφοβεῖτο τὸν Ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει αὐτόν, καὶ ἀκούσας αὐτοῦ πολλὰ ἠπόρει, καὶ ἠδέως αὐτοῦ ἤκουεν.²¹ Καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαιροῦ ὅτε Ἡρώδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίησεν τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ καὶ τοῖς χιλιάρχοις καὶ τοῖς πρώτοις τῆς Γαλιλαίας,²² εἰσελεύσας τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ἡρωδιάδος καὶ ὀρχησαμένης ἤρρεσεν τῷ Ἡρώδῃ καὶ τοῖς συνανακειμένοις. εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ κορασίῳ, Αἴτησόν με ὃ ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω σοι²³ καὶ ὤμοσεν αὐτῇ [πολλά], Ὅτι ἐὰν με αἰτήσῃς δώσω σοι ἕως ἡμίσου τῆς βασιλείας μου.²⁴ καὶ ἐξελοῦσα εἶπεν τῇ μητρὶ αὐτῆς, Τί αἰτήσωμαι; ἡ δὲ εἶπεν, Τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτίζοντος.²⁵ καὶ εἰσελοῦσα εὐθὺς μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα ἠτήσατο λέγουσα, Θέλω ἵνα ἐξαυτῆς δῶς μοι ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.²⁶ καὶ περίλυπος γενόμενος ὁ βασιλεὺς διὰ τοὺς ὄρκους καὶ τοὺς ἀνακειμένους οὐκ ἠθέλησεν ἀθετῆσαι αὐτὴν²⁷ καὶ εὐθὺς ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτορα ἐπέταξεν ἐνέγκαι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ²⁸ καὶ ἤνεγκεν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κορασίῳ, καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ μητρὶ αὐτῆς.²⁹ καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦλθον καὶ ἦραν τὸ πτῶμα αὐτοῦ καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν μνημείῳ.

Feeding of the Five Thousand (Mt 14.13-21; Lk 9.10-17; Jn 6.1-14)

³⁰ Καὶ συνάγονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα ὅσα ἐποίησαν καὶ ὅσα ἐδίδασκαν.³¹ καὶ λέγει αὐτοῖς, Δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον καὶ ἀναπαύσασθε ὀλίγον. ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν εὐκαιροῦν.³² καὶ ἀπ-ἦλθον ἐν τῷ πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν.³³ καὶ εἶδον αὐτοὺς ὑπάγοντας καὶ ἐπέγνωσαν πολλοὶ καὶ πεζῆ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ καὶ προῆλθον αὐτούς.³⁴ καὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολὺν ὄχλον καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτούς, ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα, καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτούς πολλά.³⁵ Καὶ ἦδη ὥρας πολλῆς γενομένης προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἔλεγον ὅτι Ἐρημός ἐστιν ὁ τόπος καὶ ἦδη ὥρα πολλή³⁶ ἀπόλυσον αὐτούς, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τοὺς κύκλω ἀγροὺς καὶ κώμας ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς τί φάγωσιν.³⁷ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, Ἀπελθόντες ἀγοράσωμεν δηναρίων διακοσίων ἄρτους καὶ δώσομεν αὐτοῖς φαγεῖν;³⁸ ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, Πόσους ἄρτους ἔχετε; ὑπάγετε ἴδετε. καὶ γνόντες λέγουσιν, Πέντε, καὶ δύο ἰχθύας.³⁹ καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς ἀνακλίνειν πάντας συμπόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ χλωρῷ χόρτῳ.⁴⁰ καὶ ἀνέπεσαν πρασιαὶ πρασιαὶ κατὰ ἑκατὸν καὶ κατὰ πεντήκοντα.⁴¹ καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν καὶ κατέκλασεν τοὺς ἄρτους καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς [αὐτοῦ] ἵνα παρατιθῶσιν αὐτοῖς, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισεν πᾶσιν.⁴² καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν,⁴³ καὶ ἦσαν κλάσματα δώδεκα κοφίνων πληρώματα καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων.⁴⁴ καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες [τοὺς ἄρτους] πεντακισχίλιοι ἄνδρες.

Walking on the Water (Mt 14.22-23; Jn 6.15-21)

⁴⁵ Καὶ εὐθὺς ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς Βηθσαϊδάν, ἕως αὐτὸς ἀπολύει τὸν ὄχλον.⁴⁶ καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.⁴⁷ καὶ ὀψίας γενομένης ἦν τὸ πλοῖον ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς.⁴⁸ καὶ ἰδὼν αὐτοὺς βασανιζομένους ἐν τῷ ἐλαύνειν, ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς, περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἤθελεν παρελθεῖν αὐτούς.⁴⁹ οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπατοῦντα ἔδοξαν ὅτι φάντασμα ἐστίν, καὶ ἀνέκραξαν⁵⁰ πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδον καὶ ἐταράχθησαν. ὁ δὲ εὐθὺς ἐλάλησεν μετ' αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς, Θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε.⁵¹ καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ λίαν [ἐκ περισσοῦ] ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσταντο⁵² οὐ γὰρ συν-ῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις, ἀλλ' ἦν αὐτῶν ἡ καρδία πετρωρωμένη.

The Healing of the Sick in Gennesaret (Mt 14.34-36)

⁵³ Καὶ διαπεράσαντες ἐπὶ τὴν γῆν ἦλθον εἰς Γεννησαρὲτ καὶ προσωρμίσθησαν.⁵⁴ καὶ ἐξελεθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου εὐθὺς ἐπιγνόντες αὐτὸν⁵⁵ περιέδραμον ὅλην τὴν χώραν ἐκείνην καὶ ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραβάττοις τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν ὅπου ἤκουον ὅτι ἐστίν.⁵⁶ καὶ ὅπου ἂν εἰσεπορεύετο εἰς κώμας ἢ εἰς πόλεις ἢ εἰς ἀγροὺς, ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθεσαν τοὺς ἀσθενοῦντας καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἄψωνται· καὶ ὅσοι ἂν ἦσαν αὐτοῦ ἐσώζοντο.

7

Yezu aja kadali n' Abafarizeyi n'abashamuka b'ihano (Mt 15, 1-9)

¹ Abafarizeyi n'abashamuka b'ihano haguma barhengag'e Yeruzalemu, ba-shubūzanya, bamujaho.
² N'erhi babona baguma omu baganda bāge ba-dwīrhe balya n'enfune zizinzire, kwo kuderha ezirhali

nkalabe, babagaya. ³ Bu-lya Abafarizeyi n'Abayahudi boshi barhankalya barhanarhanzir'ikalaba ama-boko kuhika aha ngafula; yo yali ngeso ya hashakuluza bâbo. ⁴ Na nka barhe-nga ekarubanda, barhankalya barhanashahulizibwi amîshi. Hali n'ezindi ngeso nyinji bakômera okushimba: nka okushuka orhube, oruhindi n'enambi z'amarhale. ⁵ Obwo Abafarizeyi n'abashamuka b'ihano banacimudôsa, mpu: «Cirhuma abaganda bâwe barhashimba engeso za bashakuluza; ci bôhe banakalya n'enfume zirhali nkalabe? ⁶ Abashuza erhi: «Izaya acilêbîre kwinja kuli mwe, ezi ndyâlya, nka oku biyandisirwe, erhi: ⁷ Olu lubaga ludwîrhe lwa- nkenga n'akanwa kwônene, ci emirhima yâbo eri kuliⁱ. Obukenge bankenga buba bunywesi, enyigîrizo bayigîriza gaba marhegeko garhenga emw'abantu. ⁸ Mwalesire irhegeko^l lya Nyamuzinda, mwakulikira engeso z'abantu. ⁹ Aba-bwîra, erhi: «Munavune irhegeko lya Nyamuzinda mpu lyo mukulikira engeso zinyu. ¹⁰ Bulya Musa adesire, mpu: «Okenge sho na nyoko, na owahehêrere i-she erhi nnina, anafe. ¹¹ Ci mwehe munakaz'iderha, mpu: «Owabwîra ishe erhi nnina, erhi: «Ehi nankakurhabiremwo hiri korbani^k, kwo kuderha nterekêro», ¹² murhanacimuleka ajirire ishe erhi nnina akandi kantu, ¹³ na ntyo mwazaze akanwa ka Nnâmabanga erhi ngeso zinyu mwenc mwajiraga zirhuma. Na binji bya bene ebyo mujira».

Arhali ebija ekanwa byo bizinza omuntu ci ebirhenga omu murhima (Mt 15, 10-30)

¹⁴ Erhi aba amashub'iyûs'ibamagala olubaga, anacilubwîra, erhi: «Murhege amarhwiri mweshi munayumve kwinja! ¹⁵ Ntâco cirhenga embuga cankazinza omuntu camamujamo; ci ehirhenga omu muntu hyo hizinza omuntu. ¹⁶ Akaba bali ogwerhe amarbwiri g'okuyumva, ayumve!» ¹⁷ Erhi acija omu nyu-mpa, aciyegwîre n'olubaga, abaganda bâge bamudôsa ogwo mugani. ¹⁸ Naye ababwîra, erhi: «Aye! kuziga ninyu nta bukengêre mugwerhe kuhika ene! Ka murhayumvirhi oku ebirhenga embuga, bikaja omu muntu, birhankamuzinza; ¹⁹ bulya birhamuja omu murhima, ci omu nda birhogera, na kandi bije aharha-nkaderbwa». Ntyo ayêrekana oku ebiryo byoshi biri bicêse. ²⁰ Ashub'iderha, e-rhi: «Ebirhenga omu muntu, byo bizinza omuntu. ²¹ Bulya omu muntu, omu murhima gwâge mwo murhenga enkengêro mbî: obugonyi, obushambo, okuyi-rha, ²² okuhusha, obujinisi, obubi, obulyâlya, obumaguza, obuyagalwa, oku-shobekana busha, okucibona, obunganyi. ²³ Ebyo bibi byoshi omu muntu birhe-nga, byo binazinza omuntu».

III. Yezu agera omu bindi bihugo birhali by'e Galileya

Yezu afumya mwâli w'omukazi w'e Sîriya (Mt 15, 21-28)

²⁴ Erhi barhenga eyo munda, acijîra omu mpande z'e Tiri n'ez'e Sidoni. Aja omu nyumpa, arhalonzagya omuntu amanye ahali, ci abula oku ankacifulika. ²⁵ Bulya hâli omukazi, erhi omwâli agwêrhwe n'omuzimu mubî; erhi ayumva e- myanzi yâge, akanya, aj'ifukama aha magulu gâge. ²⁶ Oyo mukazi âli mupaga-ni, Mufenisi w'e Sîriya. Anacimusengera mpu amukûlire shetani omu mwana. ²⁷ Naye amubwîra, erhi: «Orheng'ileka abâna bayigurhe, bulya kurhali kwinja okuyanka entanda y'abâna n'okuyikwêba ebibwana». ²⁸ Olya mukazi anacimu-shuza, anamubwîra, erhi: «Kwo binali ntyo, Muhanyi! ci kurharhuma ebi-bwana birharhologola enshangukiza aha abâna balîra!» ²⁹ Anacimubwîra, erhi: «Kuli olwo luderho, ogendage, shetani arhenziremwo mwâli wâwe». ³⁰ Erhi ahika aha mwâge, ashimâna omwâli agwishîre oku ncingo, erhi shetani amulisiîre.

Yezu afumya ecihuli c'akaduma

³¹ Anacirheng'e Tiri, aj'e Sidoni, ebwa nyanja y'e Galileya, omu cihugo c'e Dekapoli. ³² Bamulerhera ecihuli c'akaduma, bamuhûna mpu acihirekwo oku-boko. ³³ Anaciyegûla omu lubaga, acihira hâge hâge, acihira eminwe omu marhwiri, ajabika omunwe n'amarhî, acihuma oku lulimi. ³⁴ Okubundi agala-mira emalunga, ayîsa bwenêne, acibwîra, erhi: «Efeta», kwo kuderha: «yigu-ka»^l. ³⁵ Ho na halya amarhwiri

ⁱ7.7 lola: Iz 28,13.

^l7.8 : Abafarizeyi n'abashamuka b'ihano, omu kuhugûla amarbegeko Nyamuzinda ahâga Musa, bakagahindula n'okugazâbya n'okuyushula agandi marehegeko.

^k7.11 Korbani: luderho lwa ciharamiya. Kuli kuderha: nterekêro emwa Nyamuzinda. Abafari-zeyi n'abashamuka b'ihano bakag'iderha mpu owâbwire ishe erhi nnina, erhi: «Ebi nankaku-rhabiremwo, nabihanyire nterekêro», mpu oyo arhacirhegesirwi okurhabâla ababusi.

^l7.34 : Nka omudâhwa abatiza, anakolêse eco cijiro Mwâmi Yezu afumagyamwo ecihuli c'aka-duma. Naye anajabika ornunwe gwâge n'amarhî, ayandike ecimanyîso c'omusalaba oku kanwa n'oku marhwiri

gâge gayiguka n'olulimi lwâge lwashwekûka: arhondêra aderha bwinjinja. ³⁶ Abahanza mpu barhabwîraga ndi; ci oku asêzagya okubahanza, kwo nabo basêzize okulumîza ogwo mwanzi hoshi. ³⁷ Barha-ngâla bwenêne, banakaderha, mpu: «Ajizire byoshi bwinja! Ebihuli adwîrhe abiyumvîsa, n'orhuduma adwîrhe arhuderhêsa!^m»

KATA MAPKON 7

The Tradition of the Elders (Mt 15.1-20)

¹ Καὶ συνάγονται πρὸς αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι καὶ τινες τῶν γραμματέων ἐλθόντες ἀπὸ Ἱεροσολύμων. ² καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὅτι κοιναῖς χερσίν, τοῦτ' ἔστιν ἀνίπτοις, ἐσθίουσιν τοὺς ἄρτους ³ – οἱ γὰρ Φαρισαῖοι καὶ πάντες οἱ Ἰουδαῖοι ἐὰν μὴ πυγμῆ νίψωνται τὰς χεῖρας οὐκ ἐσθίουσιν, κρατοῦντες τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων, ⁴ καὶ ἀπ' ἀγορᾶς ἐὰν μὴ βαπτίσωνται οὐκ ἐσθίουσιν, καὶ ἄλλα πολλά ἐστὶν ἃ παρέλαβον κρατεῖν, βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ ξεστῶν καὶ χαλκίων [καὶ κλινῶν] – ⁵ καὶ ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, Διὰ τί οὐ περιπατοῦσιν οἱ μαθηταὶ σου κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ κοιναῖς χερσίν ἐσθίουσιν τὸν ἄρτον; ⁶ ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Καλῶς ἐπροφῆτευσεν Ἡσαΐας περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν, ὡς γέγραπται [ὅτι] Οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χεῖλεσίν με τιμᾶ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. ⁷ μάτην δὲ σέβονταί με διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων. θάφεντες τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων. ⁹ Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Καλῶς ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν στήσητε. ¹⁰ Μωϋσῆς γὰρ εἶπεν, Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, καὶ, Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα θανάτῳ τελευτάτω. ¹¹ ὑμεῖς δὲ λέγετε, Ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ, Κορβᾶν, ὃ ἐστὶν, Δῶρον, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῆς, ¹² οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν ποιῆσαι τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ, ¹³ ἀκυροῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ τῇ παραδόσει ὑμῶν ἣ παρεδῶκατε· καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε. ¹⁴ Καὶ προσκαλεσάμενος πάλιν τὸν ὄχλον ἔλεγεν αὐτοῖς, Ἀκούσατέ μου πάντες καὶ σύνετε. ¹⁵ οὐδὲν ἐστὶν ἕξωθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς αὐτὸν ὃ δύναται κοινῶσαι αὐτόν, ἀλλὰ τὰ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενά ἐστὶν τὰ κοινῶντα τὸν ἄνθρωπον. ¹⁷ Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὴν παραβολὴν. ¹⁸ καὶ λέγει αὐτοῖς, Οὕτως καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ ἕξωθεν εἰσπορευόμενον εἰς τὸν ἄνθρωπον οὐ δύναται αὐτόν κοινῶσαι ¹⁹ ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται, καθαρίζων πάντα τὰ βρώματα; ²⁰ ἔλεγεν δὲ ὅτι Τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενον, ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. ²¹ ἔσωθεν γὰρ ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται, πορνεῖαι, κλοπαί, φόνοι, ²² μοιχεῖαι, πλεονεξίαι, πονηρίαι, δόλος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρός, βλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη ²³ πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

The Syrophenician Woman's Faith (Mt 15.21-28)

²⁴ Ἐκεῖθεν δὲ ἀναστὰς ἀπῆλθεν εἰς τὰ ὄρια Τύρου. καὶ εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν οὐδένα ἤθελεν γνῶναι, καὶ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν ²⁵ ἀλλ' εὐθύς ἀκούσασα γυνὴ περὶ αὐτοῦ, ἧς εἶχεν τὸ θυγάτριον αὐτῆς πνεῦμα ἀκάθαρτον, ἔλθοῦσα προσέπεσεν πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ ²⁶ ἢ δὲ γυνὴ ἦν Ἑλληνίς, Συροφονίκισσα τῷ γένει· καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα τὸ δαιμόνιον ἐκβάλῃ ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς. ²⁷ καὶ ἔλεγεν αὐτῇ, Ἄφες πρῶτον χορτασθῆναι τὰ τέκνα, οὐ γὰρ ἐστὶν καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ τοῖς κυναρίοις βαλεῖν. ²⁸ ἢ δὲ ἀπεκρίθη καὶ λέγει αὐτῷ, Κύριε· καὶ τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς τραπέζης ἐσθίουσιν ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν παιδίων. ²⁹ καὶ εἶπεν αὐτῇ, Διὰ τοῦτον τὸν λόγον ὕπαγε, ἐξεληλύθεν ἐκ τῆς θυγατρὸς σου τὸ δαιμόνιον. ³⁰ καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς εὗρεν τὸ παιδίον βεβλημένον ἐπὶ τὴν κλίνην καὶ τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυθός.

A Deaf and Dumb Man Healed

³¹ Καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὀρίων Τύρου ἦλθεν διὰ Σιδῶνος εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας ἀνὰ μέσον τῶν ὀρίων Δεκαπόλεως. ³² καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν καὶ μογιάλον καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα. ³³ καὶ ἀπολαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν ἔβαλεν τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ ὕδατα αὐτοῦ καὶ πύσας ἤψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ, ³⁴ καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐστέναξεν καὶ λέγει αὐτῷ, Εφφαθα, ὃ ἐστὶν, Διανοίχθητι. ³⁵ καὶ [εὐθέως] ἠνοίγησαν αὐτοῦ αἱ ἀκοαί, καὶ ἐλύθη ὁ δεσμὸς τῆς γλώσσης αὐτοῦ καὶ ἐλάλει ὀρθῶς. ³⁶ καὶ διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσιν· ὅσον δὲ αὐτοῖς διεστέλλετο, αὐτοὶ μᾶλλον περισσώτερον ἐκήρυσσον. ³⁷ καὶ ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσοντο λέγοντες, Καλῶς πάντα πεποίηκεν, καὶ τοὺς κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν καὶ [τοὺς] ἀλάλους λαλεῖν.

g'owabatizibwa, anamubwîra, erhi: «Yiguka!» (Efeta).

^m**7.37** «okuderhêza», kuli kudesa lebe nka wamubwîra kulebe, ci «okuderhêsa», kuli kuderha oku we wahâga lebe obuhashe bw'okuderha, erhi we warhumire aderha, erhi ahash'iderha

8

Yezu aluza emigati obwa kabiri (Mt 15, 32-39)

¹ Mw'ezo nsiku, hàli kandi olubaga lunji lw'abantu, lurhanagwêrhe biryo. Anacihamagala abaganda bâge, ababwîra, erhi: ² «Mubabalire eyi ngabo, bulya ene lukola lwa nsiku isharhu bankulikira burhalya. ³ Nkabalika ba-shalisire, akangwe kanabayankira omu njira, bulya balimwo aba kulî». ⁴ Abaganda bâge bamushuza, mpu: «Ndi wankabona emigati yayigusa aba bo-shi muno irungu?» ⁵ Naye anacibadôsa, erhi: «Migali inga mugwêrhe?» Nabo, mpu: «Nda». ⁶ Okubundi anacirhegeka mpu abantu babwâr hale oku idaho. Ayanka erya migali oku eri nda, avuga omunkwa, ayibega, ayiha abaganda bâge mpu bayigabulire olubaga, nabo banacibahêrezayo. ⁷ Bâli bagwêrhe na nfi nsungunu. Nazo erhi aba amazigisha, aderha mpu bazigabe. ⁸ Abantu ba lya, bayigurha. Bashubûza amasigaliza, gayunjuza birhiri nda. ⁹ Abalyaga bâli nka bibumbi bini. Anacibasêzera; ¹⁰ ho n'aho anacija omu bwârho bo n'abaga-nda bâge; kwo na kuhika omu mpande z'e Dalamana.

Abafarizeyi bahûna Yezu ecimanyîso (Mt 16, 1-4)

¹¹ Abafarizeyi banaciyisha, barhondêra okumujisa kadali. Bamuhûna ecimanyîso c'emalunga mpu lyo bamurhega. ¹² Ashishimukwa, aderha, erhi: «Cici cirhumire eri iburha lyalonza ecimanyîso? Okuli, mmubwire, eri iburha lirhahâbwe cimanyiso». ¹³ Anacibasêzera, acirhulira omu bwârho, ayikirira erindi ishiriza.

Obwengûza bw' Abafarizeyi n'obwa Herodi (Mt 16, 5-12)

¹⁴ Abaganda bâge bayibagira okuciyikira emigati; erhi mugati muguma gwônene baciyyikire omu bwârho. ¹⁵ Erhi Yezu acibabwîra, erhi: «Mumanye munacirange oku ngezo y'Abafarizeyi n'eya Herodi», ¹⁶ bajanamwo bone na nnene, mpu: «Rhurhadwirhi lwîko». ¹⁷ Naye erhi amanya, ababwîra, erhi: «Cirhumire mudwîrhe mwagerereza mpu murhadwirhi lwîko? Aye! Kuziga murhasag'iyumva murhanasag'imanya! Ka emirhima yinyu eciri mizibu? ¹⁸ Mugwêrhe amasû, murhanabona; mugwêrhe amarhwiri, murhanayumva! ¹⁹ Ka murhacikengiri, bulya nzind'ibega erya migati irhanu oku bantu bibumbi bi-rhanu, birhiri binga biyunjwîre masigaliza mwayansire?» Nabo, mpu: «Ikumi na bibiri». ²⁰ Na bulya kandi nabegeraga bantu bibumbi bini migati nda, birhiri binga biyunjwîre masigaliza mwayansire?» Nabo, mpu: «Nda». ²¹ Anacibabwîra, erhi: «Ka murhaciyumva?»ⁿ.

Yezu afumya omuhurba e Betisayida

²² Erhi babika e Betisayida, bamulerhera omuhurha, bamusengera mpu aguhumekwo. ²³ Anacigwâr hira gulya muburha oku kuboko, aguhêka eburha-mbi bw'olugo, agutwîra amarhî oku masû, agulambûlirakwo amaboko, agudôsa, erhi: «Ka muli eci obwîne?» ²⁴ Olya anacilambula amasû, aderha, erhi: «Ndwîrhe nabona abantu bali nka mirhi yalambagira». ²⁵ Obwo Yezu a-shub'imulambulira amaboko oku masû, arhondêra okubona bwinja, ashuba mugumaguma, anakabona byoshi n'obwalagale, ciru n'ebiri kulî. ²⁶ Okubundi amubwîra mpu aj'emwâge, erhi: «Ciru orhajaga omu cishagala^o».

Petro ahamiriza oku Yezu ali Nyarnuzinda (Mt 16, /3-20; Lk 9, 18-21)

²⁷ Yezu akanya bo n'abaganda bâge, aja omu bishagala by'e Sezareya, cihugo ca Filipino. Erhi bahika omu njira, adôsa abaganda bâge, erhi: «Abantu kurhi baderha mpu nie ndi?» ²⁸ Banacimushuza, mpu: «Yowane Mubatiza; abandi mpu Eliya; abandi mpu muguma omu balêbi». ²⁹ Ababwîra, erhi: «Ninyu mwe, ndi muderha mpu ndi? Petro anacishuza, aderha, erhi: «We Kristu». ³⁰ Obwo anacibakomêreza mpu barhabwîraga ndi.

Yezu abwîra abaganda bâge obw'oburhanzi oku ayish'ibabazibwa (Mt 16, 21-23; Lk 9, 22)

³¹ Okubundi arhondêra okubayigîriza oku Mwene-omuntu akwânîne ababazibwe bwenêne n'okunenwa n'abagula b'olubaga, abajinji b'abadâhwa n'abashamuka b'ihano, ayirhwe, n'enyuma lya nsiku isharhu afûke. ³² Ebyo bi-nwa abiderhera embere za boshi. Lero Petro amuhêka mahwe, arhondêra amukalihira. ³³ Erhi acikabagana n'erhi abona abaganda bâge, akankamira Petro, anamubwîra, erhi: «Ntengaho shetani: bulya enkengêro zâwe zirhali nkengero za Nyamuzinda, ci ziri za bantu».

ⁿ8.21 : Lola Mt 16, 5-12.

^o8.26 arhaje omu cishagala: Mpu lyo ogwo mwanzi gurhanyibwa.

Ehi owalonz'ishirnha Yezu akwânine okujira (Mt 16, 24-28; Lk 9, 23-27)

³⁴ Anacibamagala olubaga n'abaganda bâge, ababwîra, erhi: «Owalonz'inshimba, acilahire yenene, abarhule ornusalaba gwâge, ankulikire. ³⁵ Bulya owalonz'ine okuciza obuzîne bwâge, ye wâbuheze; ci owâheze obuzîne bwâge nie ntuma n'Emyanzi y'Akalembe, ye wâbucize. ³⁶ Bici kwankakwanana omuntu okuba mwâmi w'igulu lyoshi, erhi ankaheza omûka gwâge? ³⁷ Nisi erhi bici omuntu ankahâna ngulo y'omûka gwâge? ³⁸ Ngasi yeshi wâbe nshonyi nie nturna n'ebinwa byâni birhumire mw'eri iburha ly'obugonyi n'erya ebyâha, naye Mwene-omuntu ayish'imubêra nshonyi amango ayisha omu irenge ly'Ishe haguma na bamalahika batagatifu».

KATA MAPKON 8

The Feeding of the Four Thousand (Mt 15.32-39)

¹ Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις πάλιν πολλοῦ ὄχλου ὄντος καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσιν, προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς λέγει αὐτοῖς, ² Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέραι τρεῖς προσμένουσίν μοι καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν ³ καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νήστευσι εἰς οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ· καὶ τινες αὐτῶν ἀπὸ μακρόθεν ἦκασιν. ⁴ καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι Πόθεν τούτους δυνήσεται τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἑρημίας; ⁵ καὶ ἠρώτα αὐτοῦς, Πόσους ἔχετε ἄρτους; οἱ δὲ εἶπαν, Ἑπτὰ. ⁶ καὶ παραγγέλλει τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα παρατιθῶσιν, καὶ παρέθηκάν τῷ ὄχλῳ. ⁷ καὶ εἶχον ἰχθύδια ὀλίγα· καὶ εὐλογήσας αὐτὰ εἶπεν καὶ ταῦτα παρατιθέναι. ⁸ καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦσαν περισσεύματα κλασμάτων ἑπτὰ σπυρίδας. ⁹ ἦσαν δὲ ὡς τετρακισχίλιοι. καὶ ἀπέλυσεν αὐτοῦς. ¹⁰ Καὶ εὐθὺς ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά.

The Demand for a Sign (Mt 16.1-4)

¹¹ Καὶ ἐξῆλθον οἱ Φαρισαῖοι καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐτόν. ¹² καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ λέγει, Τί ἡ γενεὰ αὕτη ζητεῖ σημεῖον; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον. ¹³ καὶ ἀφείδεν αὐτοὺς πάλιν ἐμβὰς ἀπ' ἦλθεν εἰς τὸ πέραν.

The Leaven of the Pharisees and of Herod (Mt 16.5-12)

¹⁴ Καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους καὶ εἰ μὴ ἓνα ἄρτον οὐκ εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ. ¹⁵ καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς λέγων, Ὁρατε, βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ τῆς ζύμης Ἡρώδου. ¹⁶ καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχουσιν. ¹⁷ καὶ γνοὺς λέγει αὐτοῖς, Τί διαλογίζεσθε ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; οὐπω νοεῖτε οὐδὲ συνίετε; πεπωρωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν; ¹⁸ ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε καὶ ὦτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε; καὶ οὐ μνημονεύετε, ¹⁹ ὅτε τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα εἰς τοὺς πεντακισχιλίους, πόσους κοφίνους κλασμάτων πλήρεις ἦρατε; λέγουσιν αὐτῷ, Δώδεκα. ²⁰ Ὅτε τοὺς ἑπτὰ εἰς τοὺς τετρακισχιλίους, πόσων σπυρίδων πληρώματα κλασμάτων ἦρατε; καὶ λέγουσιν [αὐτῷ], Ἑπτὰ. ²¹ καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Οὐπω συνίετε;

The Healing of a Blind Man at Bethsaida

²² Καὶ ἔρχονται εἰς Βηθσαϊδάν. καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυφλὸν καὶ παρακαλοῦσιν αὐτόν ἵνα αὐτοῦ ἄψηται. ²³ καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ ἐξήνεγκεν αὐτόν ἔξω τῆς κώμης καὶ πύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, ἐπιθείς τὰς χεῖρας αὐτῷ ἐπήρωτα αὐτόν, Εἴ τι βλέπεις; ²⁴ καὶ ἀναβλέψας ἔλεγεν, Βλέπω τοὺς ἀνθρώπους ὅτι ὡς δένδρα ὁρῶ περιπατοῦντας. ²⁵ εἶτα πάλιν ἐπέθηκεν τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ διέβλεψεν καὶ ἀπεκατέστη καὶ ἐνέβλεπεν τηλαυγῶς ἅπαντα. ²⁶ καὶ ἀπέστειλεν αὐτόν εἰς οἶκον αὐτοῦ λέγων, Μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσέλθῃς.

Peter's Declaration about Jesus (Mt 16.13-20; Lk 9.18-21)

²⁷ Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας Καισαρείας τῆς Φιλίππου· καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων αὐτοῖς, Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι; ²⁸ οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ λέγοντες [ὅτι] Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν, καὶ ἄλλοι, Ἥλιαν, ἄλλοι δὲ ὅτι εἷς τῶν προφητῶν. ²⁹ καὶ αὐτὸς ἐπηρώτα αὐτοῦς, Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ, Σὺ εἶ ὁ Χριστός. ³⁰ καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσιν περὶ αὐτοῦ.

Jesus Foretells His Death and Resurrection (Mt 16.21-28; Lk 9.22-27)

³¹ Καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι ³² καὶ παρρησίᾳ τὸν λόγον ἐλάλει. καὶ προσλαβόμενος ὁ Πέτρος αὐτόν ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ. ³³ ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐπετίμησεν Πέτρῳ καὶ λέγει, Ὑπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. ³⁴ Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς, Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν

αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. ³⁵ ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου σῶσει αὐτήν. ³⁶ τί γὰρ ὠφελεῖ ἄνθρωπον κερδοῦσαι τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζημιωθῆναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; ³⁷ τί γὰρ δοῖ ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; ³⁸ ὃς γὰρ ἐὰν ἐπίσχυθη με καὶ τοὺς ἐμούς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῶ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπίσχυθησεται αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.

9

¹ Ababwîra, erhi: «Mmubwèizire, okuli, hali baguma muli aba bayimanzire hano barhakabona olufu, kuhika babone Obwâmi bwa Nyamuzinda buyishire omu bukuze bunji».

Yezu ahinduka obusu (Mt 17, 1-8; Lk 9, 28-36)

² Erhi kugera nsiku ndarhu, Yezu ayanka Petro, Yakobo na Yowane, abagendana bèone oku ntondo ndîrî. Anacihinduka obusù embere zâbo. ³ E-myambalo yâge yanacilangashana, yaba myêru myêru nka lubula, kulya ntâye en'igulu oshuka wankayiyêruhya ntyo. ⁴ Eliya bo na Musa banacibabonekera, bakaz'ishambâla na Yezu. ⁵ Obwo Petro anacibwîra Yezu, erhi: «Yagirwa, kuli kwinja rhubêre hano; rhuyûbakeho rhuyumpa rhusharhu: higuma hyawe, ehi-ndi hya Musa n'ehindi hya Eliya». ⁶ Erhi arhacimayiri kurhi aderhage, bulya bâli barhunzirwe n'obwôba bunji. ⁷ Okubundi olwikungu lwayisha, lwababwîka, n'izu lyanacirhengamwo lulya lwikungu, erhi: «Oyu ye Mugala wâni muzigirwa, mumuyumve». ⁸ Ho na halya mpu bacilola eyi n'eyi, barhacibonaga ndi orhali Yezu yenene haguma nabo.

Amango Eliya anagaluke (Mt 17, 9-13)

⁹ Erhi bakola bayandagala oku ntondo, abakomêreza mpu barhabwîraga ndi ebi babwîne, kuhika Mwene omuntu afûke omu bafù. ¹⁰ Bagwârha ako ka- nwa emurhima, ci bacidôsa kwo kuderha kurhi: kuhika afûke omu bafù. ¹¹ Banacimudôsa, mpu: «Cirhuma Abafarizeyi n'abashamuka b'ihano bakaz'i-derha mpu kukwânîne Eliya arhang'iyisha?» ¹² Naye ababwîra, erhi: «Neci ayi-sh'iyisha, ayish'ikombêza byoshi! Ci kurhi Mwene-omuntu ayandikirwe? Oku ayish'ibabala bwenêne n'okugayaguzwa. ¹³ Lekagi mmubwîre! Eliya mîra ayi-shaga^P; nabo bamujira oku balonzagya kwoshi, nk'oku anayandikirwe».

Yezu alibirha oku muzimu w'isirhe (Mt 17, 14-21; Lk 9, 37-42)

¹⁴ Erhi bagaluka aha abaganda bâge bâli, bashimâna lubaga lunji lw'abantu lubazonzire, n'abashamuka b'ihano bâli kadali boshi. ¹⁵ Erhi eyo ngabo y'aba-ntu ebona Yezu, yarhangala, yayisha elibisire, yaj'imulamusa. ¹⁶ Anacibadôsa, erhi: «Kadali kaci ako muli?» ¹⁷ Muntu muguma omu lubaga amushuza, erhi: «Nyamwagirwa, nakudwîrhîre mugala wâni olimwo shetani w'akaduma. ¹⁸ Ngasi kumugwârha, anamurhimba oku idaho, omwâna anarhumba kafula, anakugurha amîno anagangabale. Nabwîzire abaganda bâwe nti bamukûle- mwoye, barhanahashire». ¹⁹ Anacimushuza, amubwîra, erhi: «Eri iburha libula-buyemêre, kuhika mangaci nayôrha ninyu? Kuhika mangaci nâmmule-mbere? Nderheragiye». ²⁰ Bamulerha. Olya shetani erhi abona Yezu, azunguza bwenêne omwâna, amurhimba oku idaho. Omwana agayagaya anarhumba lufula. ²¹ Yezu anacidôsa ishe, erhi: «Kurhenga mangaci agwârthagwa?» Naye ashuza, erhi: «Kurhenga eburho. ²² Na kanji kanji anamukwêbe ecîko n'erwiîshi, kulonz'imuyirha. Ci akaba ogwêrhe okuwankahasha, orhurhabale, orhufe lukogo». ²³ Yezu ashuza, erhi: «Mpu akaba ogwêrhe okuwankahasha!^Q... Byo-shi byanahashikana oku ogwêrhe obuyemêre». ²⁴ Ho na halya olya ishe w'o-mwana aderha n'izu linene, erhi: «Nyemîre, Yagirwa! Ontabale nie mubula- buyemêre!» ²⁵ Yezu erhi abona olubaga lulundumana, akankamira olya muzi-mu mubî, anamubwîra, erhi: «We muzimu kaduma na cihuli, nkurhegesire omurhengemwo, orhanacihîra okamushubiriramwo». ²⁶ Anacyâma, amuhi-ndaganya bwenêne, amurhengamwo. Olya mwana ayôrha nka mufù, ciru banji baderha mpu afire. ²⁷ Ci erhi Yezu acimugwârha okuboko, amuzûsa, ayima-nga. ²⁸ Erhi aba amaja omu nyumpa, abaganda bâge bamudôsa bufunda, mpu: «Carhumaga rhweki rhurhash'imuhulusa bulya?» ²⁹ Anacibashuza, erhi: «Shetani wa bene oyo arhalihirhwakwo n'ezirhali nsengero n'okucîshalisa».

Yezu abwîra abaganda bâge obwa kabiri oku ayish'ibabala (Mt 17, 22-23; Lk 9, 43-45)

^P9.13 : Lola Mt 17, 10-13; 1,14: «Yowane ye Eliya alonzag'iderha».

^Q9.23 : Erhi oyo muntu aderha ntyo: «akaba ogwêrhe okuwankahasha ... », ayibagira oku Mwâmi Yezu ali mugala-byoshi, na oku ntâco cankamuyabira. Kubula buyemêre kwonene kwankarhuma obuhashe bwa Mwâmi Yezu burharhukolera ebi rhulagirirekwo.

³⁰ Erhi barhenga aho, baja bagera omu Galilcy, ci arhalonzagya abantu bamanye, ³¹ Bulya akag'iyigiriza abaganda bâge anakag'ibabwira oku Mwene-omuntu ayish'ihânwa omu maboko g'abantu, oku bayish'imuyirha, n'oku hano aba amayirhwa, enyuma lya nsiku isharhu ayish'ifûka. ³² Ci bôhe barhumvagya ako kanwa, banarhinya okumudôsa.

Omukulu omu Bwami bw'empingu (Mt 18, 1-5; Lk 9, 46-48)

³³ Banacihika e Kafarnaumu. Erhi baba bakola bali omu nyumpa, abadôsa, erhi: «Kadali kaci kalya mwagwêrhe omu njira?» . ³⁴ Bacihulikira, bulya bàyi-shaga baja kadali bône na nnene mpu ndi mukulu muli bo. ³⁵ Okubundi atamala, ahamagala balya ikumi na habiri, ababwira, erhi: «Owalonz'iba wa burhanzi, acijire wa buzinda na murhumisi w'abandi boshi». ³⁶ Anaciyanka o-mwana w'ecirhaba, amuyimanza ekarhî kâbo; n'erhi aba amamubagalira, aba-bwira, erhi: ³⁷ «Ngasi wayankirire mwana muguma wa bene oyu nie ntumire, erhi nie ayankirîre; na owanyankirira, erhi arhali nie ayankirîre, ci olya wantumaga^r».

Orhali mushombanyi erhi mwîra (Lk 9, 49-50)

³⁸ Yowane anacimubwira, erhi: «Yagirwa, rhwabonaga omuntu alibirha-kwo abashetani oku Izîno lyâwe; rhwâli rhwamuhanza, bulya oyo muntu arharhukulikira». ³⁹ Naye anacishuza, erhi: «Murhamuhanzagya, bulya ntâye wankajira ecisômerîne oku Izîno lyâni, akanashub'inderhera kubî. ⁴⁰ Bulya orhali mushombanyi wirhu, erhi mwîra wirhu».

Okuzigira abaganda ba Mwami Yezu (Mt 10, 42)

⁴¹ «Ngasi yeshi wâmmuhe akahe k'amîshi bulya muli bantu ba Kristu, mmubwîre okuli, olubembo lwâge lurhakamuhera».

Owasârhaze owâbo (Mt 18, 6-9; Lk 17, 1-2)

⁴² «Ci owasarhaze^s r muguma muli aba banyemire, akwânîne okushwêkerwa olusho omu igosi n'okukwêbwa omu nyanja. ⁴³ Akaba okuboko kwâwe kunarhume wahirima omu câha, onakutwe: kuli kwinja kulusha okuja omu Buzîne oli kabokwè, ahali h'okuhêka maboko abiri omu cîna c'omuliro gurhazima^t, [⁴⁴ omu omuvunyu gwabyo gurhafâ n'omuliro gurhazima.] ⁴⁵ N'akaba okugulu kwâwe kunarhume wahirima omu câha, okutwe: kuli kwinja kulusha okuja omu Buzîne oli kagulu, ahali h'okuhêka amagulu gombi omu nyenga y'omuli-ro, [⁴⁶ omu omuvunyu gwabyo gurhafâ n'omuliro gurhazima.] ⁴⁷ N'isû lyâwe likarhuma wahirima omu câha, oliyômole: bulya kuli kwinja kulusha okuja omu Bwâmi bwa Naymuzinda n'isu liguma, ahali h'okukwêbwa n'amasû gombi omu nyenga y'omuliro, ⁴⁸ omu omuvunyu gwabo gurhafa n'omuliro gurhazima. ⁴⁹ Bulya ngasi muntu analungwe n'omuliro (na ngasi nterekêro enalungwe n'omunyu)^u 9, 49: Omuliro gulunga, gwanaba muliro guhana abanya-byâha, erhi muliro gucêsa abemêzi, gubajire nterekêro ya Nhâmahanga.. ⁵⁰ Omunyu^v ciri cintu cinja; ci kwônene omunyu gukarhengamwo obununu, cici mwankacigulungamwo? Mubêmwo omunyu, munabe n'omu-rhûla mwêne na mwêne».

KATA MAPKON 9

¹ Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰσὶν τινες ὧδε τῶν ἐστηκότων οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει.

The Transfiguration of Jesus (Mt 17.1-13; Lk 9.28-36)

² Καὶ μετὰ ἡμέρας ἕξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους. καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, ³ καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ

^r9.37 : Mwâmi Yezu n'abemêzi bâge bali nka muntu muguma (Mt 25, 34-45); na bulya Mwâmi Yezu ye muguma n'Ishe (Yn 14, 8-11), owayankirira omwemêzi oku Izîno lya Yezu, erhi Mwâmi Yezu ayankirîre n'oyankirira Mwâmi Yezu, erhi Ishe ye ayankirîre.

^s9.42 : Ruhire ezo nyigirizo za Mwâmi Yezu omu murhima, rhunazikengêre rhukayumva ama-shumi g'okujira ecâha cankasarhaza abirhu.

^t9.43 : Lola amahugulo: Mt 18,9. 9, 50: Lola Mt 5, 13; Lk 14, 34; Kl 4, 6; Rm 12, 18. 10, 12c Lola Mt 19. 1-9.

^u9.49 : Omuliro gulunga, gwanaba muliro guhana abanya-byâha, erhi muliro gucêsa abemêzi, gubajire nterekêro ya Nhâmahanga.

^v9.50 : Lola Mt 5, 13; Lk 14, 34; Kl 4, 6; Rm 12, 18.

ἐγένετο στίλβοντα λευκὰ λίαν, οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται οὕτως λευκᾶναι. ⁴ καὶ ὤφθη αὐτοῖς Ἥλιος σὺν Μωϋσεὶ καὶ ἦσαν συλλαλοῦντες τῷ Ἰησοῦ. ⁵ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ, Ῥαββί, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσωμεν τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν καὶ Μωϋσεὶ μίαν καὶ Ἥλιῳ μίαν. ⁶ οὐ γὰρ ᾔδει τί ἀποκριθῆ, ἔκφοβοι γὰρ ἐγένοντο. ⁷ καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς, καὶ ἐγένετο φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἀκούετε αὐτοῦ. ⁸ καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμενοι οὐκέτι οὐδὲνα εἶδον ἀλλὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον μεθ' ἑαυτῶν. ⁹ Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ ὄρους διεστειλάτο αὐτοῖς ἵνα μηδεὶν ἃ εἶδον διηγήσωνται, εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῆ. ¹⁰ καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν πρὸς ἑαυτοὺς συζητοῦντες τί ἐστὶν τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. ¹¹ καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες, Ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι Ἥλιον δεῖ ἔλθειν πρῶτον; ¹² ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς, Ἥλιος μὲν ἔλθων πρῶτον ἀποκαθιστάνει πάντα· καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἵνα πολλὰ πάθη καὶ ἐξουδενηθῆ; ¹³ ἀλλὰ λέγω ὑμῖν ὅτι καὶ Ἥλιος ἐλήλυθεν, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἤθελον, καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν. The Healing of a Boy with an Unclean Spirit (Mt 17.14-20; Lk 9.37-43a) ¹⁴ Καὶ ἐλθόντες πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶδον ὄχλον πολὺν περὶ αὐτοὺς καὶ γραμματεῖς συζητοῦντας πρὸς αὐτοὺς. ¹⁵ καὶ εὐθύς πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼντες αὐτὸν ἐξεθαμβήθησαν καὶ προσ-τρέχοντες ἤσπάζοντο αὐτόν. ¹⁶ καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς, Τί συζητεῖτε πρὸς αὐτούς; ¹⁷ καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ εἰς ἐκ τοῦ ὄχλου, Διδάσκαλε, ἤνεγκα τὸν υἱὸν μου πρὸς σέ, ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον ¹⁸ καὶ ὅπου ἔαν αὐτὸν καταλάβῃ ῥήσσει αὐτόν, καὶ ἀφρίζει καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας καὶ ξηραίνεται· καὶ εἶπα τοῖς μαθηταῖς σου ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσιν, καὶ οὐκ ἴσχυσαν. ¹⁹ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς λέγει, Ὡ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετε αὐτὸν πρὸς με. ²⁰ καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν αὐτὸν τὸ πνεῦμα εὐθύς συνεσπάραξεν αὐτόν, καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκυλίετο ἀφρίζων. ²¹ καὶ ἐπηρώτησεν τὸν πατέρα αὐτοῦ, Πόσος χρόνος ἐστὶν ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ; ὁ δὲ εἶπεν, Ἐκ παιδιόθεν ²² καὶ πολλάκις καὶ εἰς πῦρ αὐτὸν ἔβαλεν καὶ εἰς ὕδατα ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν· ἀλλ' εἴ τι δύνη, βοήθησον ἡμῖν σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς. ²³ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Τὸ εἶ δύνη, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. ²⁴ εὐθύς κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου ἔλεγεν, Πιστεύω· βοήθει μου τῆ ἀπιστία. ²⁵ ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐπισυντρέχει ὄχλος, ἐπετίμησεν τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ λέγων αὐτῷ, Τὸ ἄλαλον καὶ κωφὸν πνεῦμα, ἐγὼ ἐπιτάσσω σοι, ἐξελθε ἐξ αὐτοῦ καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν. ²⁶ καὶ κράξας καὶ πολλὰ σπαράξας ἐξῆλθεν· καὶ ἐγένετο ὡσεὶ νεκρός, ὥστε τοὺς πολλοὺς λέγειν ὅτι ἀπέθανεν. ²⁷ ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἤγειρεν αὐτόν, καὶ ἀνέστη. ²⁸ καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς οἶκον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κατ' ἰδίαν ἐπηρώτων αὐτόν, Ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό; ²⁹ καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελεῖν εἰ μὴ ἐν προσευχῇ.

Jesus Again Foretells His Death and Resurrection (Mt 17.22-23; Lk 9.43b-45)

³⁰ Κάκειθεν ἐξελθόντες παρεπορεύοντο διὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνοῖ ³¹ ἐδίδασκεν γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ ἀποκτανθεὶς μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσεται. ³² οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

Who is the Greatest? (Mt 18.1-5; Lk 9.46-48)

³³ Καὶ ἦλθον εἰς Καφαρναοῦμ. καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος ἐπηρώτα αὐτοῦς, Τί ἐν τῇ ὁδῷ διελογίζεσθε; ³⁴ οἱ δὲ ἐσιώπων· πρὸς ἀλλήλους γὰρ διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ τίς μείζων. ³⁵ καὶ καθίσας ἐφώνησεν τοὺς δώδεκα καὶ λέγει αὐτοῖς, Εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος καὶ πάντων διάκονος. ³⁶ καὶ λαβὼν παιδίον ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ εἶπεν αὐτοῖς, ³⁷ Ὅς ἂν ἐν τῶν τοιούτων παιδιῶν δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὅς ἂν ἐμὲ δέχεται, οὐκ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με.

He Who is Not against Us is for Us (Lk 9.49-50)

³⁸ Ἐφη αὐτῷ ὁ Ἰωάννης, Διδάσκαλε, εἶδομέν τινα ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια καὶ ἐκωλύομεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἠκολούθει ἡμῖν. ³⁹ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, Μὴ κωλύετε αὐτόν. οὐδεὶς γὰρ ἐστὶν ὃς ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολογῆσαί με ⁴⁰ ὃς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστίν. ⁴¹ Ὅς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν ὀνόματι ὅτι Χριστοῦ ἐστε, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

Temptations to Sin (Mt 18.6-9; Lk 17.1-2)

⁴² Καὶ ὃς ἂν σκανδαλίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων [εἰς ἐμέ], καλὸν ἐστὶν αὐτῷ μᾶλλον εἰ περικέεται μύλος ὀνίκος περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν. ⁴³ Καὶ ἔαν σκανδαλίξῃ σε ἡ χεὶρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν· καλὸν ἐστὶν σε κυλλὸν εἰσελεθεῖν εἰς τὴν ζωὴν ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον.[44] ⁴⁵ καὶ ἔαν ὁ πούς σου σκανδαλίξῃ σε, ἀπόκοψον αὐτόν· καλὸν ἐστὶν σε εἰσελεθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν. [46] ⁴⁷ καὶ ἔαν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίξῃ σε, ἐκβαλε αὐτόν· καλὸν σέ ἐστὶν μονόφθαλμον εἰσελεθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν, ⁴⁸ ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. ⁴⁹ πᾶς γὰρ πυρὶ ἄλισθησεται. ⁵⁰ Καλὸν τὸ ἅλας· ἔαν δὲ τὸ ἅλας ἀναλον

γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἄλα καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.

10

Ka kuyemêrwe omuntu ahuluse mukâge? (Mt 19, 1-9)

¹ Erhi arhenga eyo munda, aja omu Iya Yuda, ishiriza Iya Yordani. Engabo y'abantu yashub'imulundukira; abayigîrza nk'oku anayôrhera. ² Abafarizeyi banacimujaho; bamudôsa kwa kumurhangula, mpu: «Ka kuyemerîwe omuntu ahuluse mukage?» ³ Naye erhi ashuza, ababwîra, erhi: «Kurhi Musa ammurhegesire?» ⁴ Nabo, mpu: «Musa ayemîre okuyandika ece-rhe c'okuvuna obuhya n'okumuhulusa». ⁵ Yezu abashuza, erhi: «Buzibu bwa mirhima yinyu bwarhumire Musa arnmujirira eryo irhegeko. ⁶ Ci erhi Nyamuzinda arhondêra okulema, ajizire omulume n'omukazi. ⁷ Co carhuma omuntu aleka ishe na nnina, acishwêkerekwo mukâge, ⁸ hanabe babiri omu mubiri muguma. Na ntyo barhaciri babiri, ci gukola mubiri muguma. ⁹ Mâshi! arhali omuntu ye wahumanula eci Nyamuzinda abumanyagya». ¹⁰ Erhi bahika omu nyumpa, abaganda bâge bashub'imudôsa kuli ako kanwa. ¹¹ Ababwîra, erhi: «Ngasi yeshi wâhuluse mukâge akanayanka owundi, erhi kuhusha ahushire; ¹² n'omukazi wâleke iba, agend'iyankwa n'owundi, erhi naye kuhusha ahu-shire».

Yezu n'abâna barbo (Mt 19, 13-15; Lk 18, 15-17)

¹³ Banacimulerhera abâna mpu abahumekwo; ci abaganda bâge hakalihira l'abali babadwîrhe. ¹⁴ Erhi Yezu abona, agaya anababwîra, erhi: «Leki abâna! baje ahandi; murhabahanzagya, bulya ababashusha^w, Ohwâmi bwa Nyamuzi-nda buli bwâho. ¹⁵ Mmubwîre okuli: ngasi yeshi orhayankiriri Obwâmi bwa Nyamuzinda nka mwana murho, arhakabulahrhamwo». ¹⁶ Obwo anacibabagalira, abahirakwo amaboko, abagisha.

Omuntu wali ogwêrhe birugu binji (Mt 19, 16-22; Lk 18, 18-23)

¹⁷ Erhi aba amalikûla, akol'ali omu njira, muntu muguma ayish'alibisire, amufukamira, amudôsa, erhi: «Waliha Mwigîriza mwinja, kurhi njirage Iyo mbona obuzîne burhahwa?» ¹⁸ Yezu amubwîra, erhi: «Cirhumire onderha mwinja? Ntâye oba mwinja aha nyuma Iya Nyamuzinda yenene. ¹⁹ Oyishi ama-rhegeko: Orhahîra kanigana, orhahîra okahusha, orhahîra okazimba, orhahîra okahamiriza obunyewesi, orhahîra okalya ebya bene, okaz'ikenga sho na nyo-ko». ²⁰ Olya naye amushuza, erhi: «Yagirwa, ebyo byoshi mbikulikira kurhe-nga eburho bwâni». ²¹ Obwo Yezu anacimusinza, amuzigira, anamubwîra, e-rhi: «Ciguma cône cicikusigalire: ogende, oj'iguza ebi ogwêrhe byoshi, ohe abakenyi, Iy'oyish'ibona obuhirhi omu mpingu; okubundi oyishe, onshimbe». ²² Erhi ayumva ako kanwa, oburhe bwamuhêka, bulya àli agwêrhe birugu bi-nji.

Okuhika omu mpingu kw'omugale kuli kudârhi (Mt 19, 23-26; Lk 18, 24-27)

²³ Yezu anacilola eyi n'eyi, abwîra abaganda bâge, erhi: «Kuli kudârhi okuhika kw'abagale omu Bwâmi bwa Nyamuzinda!» ²⁴ Abaganda bâge basômerwa n'enderho zâge. Ci Yezu ashubîrira, ababwîra, erhi: «Bana bâni, kuli kudârhi okuhika omu Bwâmi bwa Nyamuzinda! ²⁵ Okugeza engamiya omu murhule gw'ensige kuli kulembu kulusha okuhisa omugale omu Bwâmi bwa Nyamuzinda!» ²⁶ Nabo bazanwa bwenêne-bwenêne, bakadôsanya bône na nnene, mpu: «Ndi wâcungukage obwo?» ²⁷ Yezu abagezamwo amasû, aba-bwîra, erhi: «Emwa abantu okwo kurhankahashikana, ci arhali emwa Nyamuzinda: bulya ntâco cankayabira Nyamuzinda!»

Oluhembo lw'abalesire eby'en'igulu (Mt 19, 27-30; Lk 18, 28-30)

²⁸ Petro anacimubwîra, erhi: «Obu rhuli aha, rhwalesire byoshi, rhwakushi-mba!» ²⁹ Naye Yezu ashuza, erhi: «Okuli, mmubwire, ntâye waleke enyumpa yâge, bene wâbo, bâli babo, ishe, nnina, abâna erhi mashwa gâge nie ntuma n'Emyanzi y'Akalembe erhuma, ³⁰ abule kuhâbwa kali igana, buno, en'igulu: enyumpa, bene wâbo, bâli bâbo, bannina, abâna n'amashwa, haguma n'amali-buko^x, n'omu mango

^w10.14 : Abashusha abâna, kwo kuderha abalangalira Nnâmahanga kulya omwâna alangalira i-she na nnina, abajira omurhima gucire nka gwa bana barho, abarhabîka bukunizi, abirhohe... Orhajira nka mwana, orhacîsêza okushimha amakomezi minja g'enjira y'empingu, oyo a-rhakalabarha omu Bwâmi bwa Yezu.

^x10.30 : Nta muganda wa Mwâmi Yezu wankabula amalumwa n'amalibuko, omuganda ashusha

gaciyisha, akalamo karhahwa. ³¹ Na banji bali barhanzi bayish'iba bazinda, n'abazinda bâbe barhanzi.

Yezu abwîra Entumwa obwa kasharhu oku ayish'ibabazibwa (Mt 20, 17-19; Lk 18, 31-33)

³² Erhi bali omu njira, bayinamukira e Yeruzalemu. Yezu erhi aba-shokolire; nabo bazânwa, n'abali babakulikire bayôboha^y. Ashub'iyanka balya ikumi na bahiri, arhondêra okubabwîra oku ayish'iba, erhi: ³³ «Rhw'ono rhwarheremera e Yeruzalemu: Mwene-omuntu âhânwa omu maboko g'abajinji b'abadâhwa n'abashamuka b'hano. Bayish'imutwîra okufa, banamuhâne emw'abapagani. ³⁴ Nabo bamushekere, bamumesherekwo, bamushûrhe emikoba banamuyirhe, na hano hagera nsiku isharhu, afûke».

Bene-Zebedeyo (Mt 20. 20-23)

³⁵ Bene-Zebedeyo, Yakobo na Yowane, banacimujaho, bamubwîra, mpu: «Walîha, rholonzire ngasi kwoshi rhwakuhûna orhujirirekwo». ³⁶ Naye abashuza, erhi: «Cici mwalonza mmujirire?» ³⁷ Nabo, mpu: «Orhujire rhubwaâr hale, muguma ekulyo, owundi ckumoshô kwâwe omu irenge lyâwe». ³⁸ Yezu anacibashuza, erhi: «Murhamanyiri eci muhunyire. Ka mwankahash'inywa akabehe^z nayish'inywa, erhi mubatizibwe obubatizo nayish'ibatizibwa?» ³⁹ Nabo, mpu: «Rhwanahasha». Yezu ababwîra, erhi: «Akabehe nayish'i-nywa, kôhe mwâkanywa, n'obuhatizo nayish'ibatizibwa, mwâbubatizibwa. ⁴⁰ Ci okubwâr hala ekulya erhi ekumoshô kwâni, arhali nie nâmmuhêkwo, ci kuli kwa balya bakurheganizibwe».

Abakulu bakwânîne okuba barhumisi b'abâbo (Mt 20, 24-28; Lk 22, 24-27)

⁴¹ Erhi balya bandi ikumi bayumva ntyo, barhondêra okududumira Yakobo na Yowane. ⁴² Okubundi Yezu anacibahamagala hofi naye, ababwîra, erhi: «Murhahhiri oku emwa abapagani, abarhegesi kwo barhegeka nka ba-nyakasane, n'abakulu banabayereke obukulu bwâbo. ⁴³ Arhali kwo byâba ntyo muli mwe: mwehe owalonz'iba mukulu muli mwe, acijire murhumisi winyu ⁴⁴ na ngasi walonz'iba wa burhanzi muli mwe, acijire muja wa boshi. ⁴⁵ Ntyo Mwene-omuntu arhayishaga mpu arhumikirwe, ci mpu arhumikire abandi, anahâne obuzîne bwâge lyo acungula banji».

Omuhurha gw'e Yeriko (Mt 20, 29-34; Lk 18, 35-43)

⁴⁶ Banacihika e Yeriko. Erhi acirhenga e Yeriko bo n'abaganda bâge na ngabo nyinji y'abantu, barhimâna Bartimeyo, mwene-Timeyo. Gwâlî muhûrha; erhi gubwâr hire oku njira, gudwîrhe gwahûnira obuligo. ⁴⁷ Erhi ayumwa oku Yezu w'e Nazareti wagera, arhondêra okuyakûza, erhi: «Mâshi Yezu, Mwene-Daudi, ombêre obwonjo nani! ⁴⁸ Banji banacimukankamira mpu ahuli-ke; ci yehe anaciyâma, alushîsa, erhi: «Mâshi Mwene-Daudi, ombêre obwonjo nani!» ⁴⁹ Obwo Yezu ayimanga, arhegeka mpu bamulerhe. Bahamagala olya muhûrha, bamubwîra, mpu: «Simika! oyimuke, akuhamagîre». ⁵⁰ Anacikwêba ecirondo câge, ahama, aja emunda Yezu àli. ⁵¹ Yezu amudôsa, erhi: «Cici walonza nkujirire?» -Naye olya muhûrha, erhi: «Yagirwa, nti nani mbonel» ⁵² Yezu amubwîra, erhi: «Gendaga, obuyemêre bwâwe bwakufumize». Na ho na halya ayirukir'abona; anacimukulikira.

KATA MAPKON 10

Teaching about Divorce (Mt 19.1-12)

¹ Καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς ἔρχεται εἰς τὰ ὄρια τῆς Ἰουδαίας [καὶ] πέραν τοῦ Ἰορδάνου, καὶ συμπορεύονται πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτόν, καὶ ὡς εἰώθει πάλιν ἐδίδασκεν αὐτούς. ² καὶ προσελθόντες Φαρισαῖοι ἐπηρώτων αὐτὸν εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολύσαι, πειράζοντες αὐτόν. ³ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Τί ὑμῖν ἐνετείλατο Μωϋσῆς; ⁴ οἱ δὲ εἶπαν, Ἐπέτρεπεν Μωϋσῆς βιβλίον ἀποστασίου γράψαι καὶ ἀπολύσαι. ⁵ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην. ⁶ ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. ⁷ ἔνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα [καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ], ⁸ καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν· ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο ἀλλὰ μία σὰρξ. ⁹ ὁ ὄν ὁ θεὸς συνέζευξεν ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. ¹⁰ Καὶ εἰς τὴν οἰκίαν πάλιν οἱ μαθηταὶ περὶ τούτου ἐπηρώτων αὐτόν. ¹¹ καὶ λέγει αὐτοῖς, Ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμήσῃ ἄλλην μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν ¹² καὶ ἐὰν αὐτὴ ἀπολύσασα τὸν ἄνδρα αὐτῆς γαμήσῃ ἄλλον μοιχᾶται. Little

nnawâbo.

^y**10.32** : Yezu ali ashokwire, Entumwa zakulikira, zayisha zazânwa; ahandi baganda ba Mwâmi Yezu bayisha nyuma banayôbohire.

^z**10.38** : Akabehe n'obubatizo: Amababale n'amalumwa ayish'ibona.

Children Blessed (Mt 19.13-15; Lk 18.15-17) ¹³ Καὶ προσέφερον αὐτῷ παιδία ἵνα αὐτῶν ἄψηται· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς. ¹⁴ ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ἠγανάκτησεν καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἔφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρὸς με, μὴ κωλύετε αὐτά, τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ¹⁵ ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἂν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. ¹⁶ καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὰ κατευλόγει τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ’ αὐτά.

The Rich Man (Mt 19.16-30; Lk 18.18-30)

¹⁷ Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδὸν προσδραμῶν εἷς καὶ γονυπετήσας αὐτὸν ἐπηρώτα αὐτόν, Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσω ἵνα ζῶην αἰώνιον κληρονομήσω; ¹⁸ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. ¹⁹ τὰς ἐντολὰς οἶδας· Μὴ φονεύσης, Μὴ μοιχεύσης, Μὴ κλέψης, Μὴ ψευδομαρτυρήσης, Μὴ ἀποστερήσης, Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα. ²⁰ ὁ δὲ ἔφη αὐτῷ, Διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου. ²¹ ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ ἠγάπησεν αὐτόν καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἐν σε ὑστερεῖ· ὕπαγε, ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ δὸς [τοῖς] πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι. ²² ὁ δὲ στυγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ ἀπῆλθεν λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. ²³ Καὶ περιβλεψάμενος ὁ Ἰησοῦς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύσονται. ²⁴ οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς, Τέκνα, πῶς δυσκόλόν ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν ²⁵ εὐκοπώτερόν ἐστιν κάμηλον διὰ [τῆς] τρυμαλιᾶς [τῆς] ῥαφίδος διελθεῖν ἢ πλοῦσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. ²⁶ οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσαντο λέγοντες πρὸς ἑαυτούς, Καὶ τίς δύναται σωθῆναι; ²⁷ ἐμβλέψας αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγει, Παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ’ οὐ παρὰ θεῷ· πάντα γὰρ δυνατὰ παρὰ τῷ θεῷ. ²⁸ Ἦρξατο λέγειν ὁ Πέτρος αὐτῷ, Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήκαμέν σοι. ²⁹ ἔφη ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδεὶς ἐστὶν ὃς ἀφήκεν οἰκίαν ἢ ἀδελφούς ἢ ἀδελφὰς ἢ μητέρα ἢ πατέρα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ ἕνεκεν τοῦ εὐαγγελίου, ³⁰ ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ οἰκίας καὶ ἀδελφούς καὶ ἀδελφὰς καὶ μητέρας καὶ τέκνα καὶ ἀγροὺς μετὰ διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζῶην αἰώνιον. ³¹ πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ [οἱ] ἔσχατοι πρῶτοι.

A Third Time Jesus Foretells His Death and Resurrection (Mt 20.17-19; Lk 18.31-34)

³² Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἦν προάγων αὐτούς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐθαμβοῦντο, οἱ δὲ ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο. καὶ παραλαβὼν πάλιν τοὺς δώδεκα ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν ³³ ὅτι Ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ τοῖς γραμματεῦσιν, καὶ κατακρινούσιν αὐτὸν θανάτῳ καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν ³⁴ καὶ ἐμπαίζουσιν αὐτῷ καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν καὶ ἀποκτενοῦσιν, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσεται.

The Request of James and John (Mt 20.20-28)

³⁵ Καὶ προσπορεύονται αὐτῷ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης οἱ υἱοὶ Ζεβεδαίου λέγοντες αὐτῷ, Διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὃ ἐὰν αἰτήσωμέν σε ποιήσης ἡμῖν. ³⁶ ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Τί θέλετέ [με] ποιήσω ὑμῖν; ³⁷ οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ, Δὸς ἡμῖν ἵνα εἷς σου ἐκ δεξιῶν καὶ εἷς ἐξ ἀριστερῶν καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου. ³⁸ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Οὐκ οἶδατε τί αἰτήσθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω ἢ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι; ³⁹ οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ, Δυνάμεθα. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω πίεσθε καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθήσεσθε, ⁴⁰ τὸ δὲ καθίσει ἐκ δεξιῶν μου ἢ ἐξ εὐωνύμων οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ’ οἷς ἠτοίμασται. ⁴¹ Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. ⁴² καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, Οἶδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἀρχὴν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. ⁴³ οὐχ οὕτως δὲ ἐστὶν ἐν ὑμῖν, ἀλλ’ ὃς ἂν θέλῃ μέγας γενέσθαι ἐν ὑμῖν ἔσται ὑμῶν διάκονος, ⁴⁴ καὶ ὃς ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος ἔσται πάντων δοῦλος ⁴⁵ καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

The Healing of Blind Bartimaeus (Mt 20.29-34; Lk 18.35-43)

⁴⁶ Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεριχώ. καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ Ἱεριχώ καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ ὄχλου ἱκανοῦ ὁ υἱὸς Τιμαίου Βαρτιμαῖος, τυφλὸς προσαίτης, ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδόν. ⁴⁷ καὶ ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζαρηνός ἐστιν ἤρξατο κράζειν καὶ λέγειν, Υἱὲ Δαυὶδ Ἰησοῦ, ἐλέησόν με. ⁴⁸ καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ· ὁ δὲ πολλῶ μάλλον ἔκραζεν, Υἱὲ Δαυὶδ, ἐλέησόν με. ⁴⁹ καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Φωνήσατε αὐτόν. καὶ φωνοῦσιν τὸν τυφλὸν λέγοντες αὐτῷ, Θάρσει, ἔγειρε, φωνεῖ σε. ⁵⁰ ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ ἀναπηδήσας ἦλθεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. ⁵¹ καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Τί σοι θέλεις ποιήσω; ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ, Ραββουνι, ἵνα ἀναβλέψω. ⁵² καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Ὑπαγε, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. καὶ εὐθὺς ἀνέβλεψεν καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ἐν τῇ ὁδῷ.

IV. Yezu e Yeruzalemu

Yezu aja omu Yeruzalemu (Mt 21, 1-11; Lk 19, 28-38; Yn 12, 12-16)

¹ Erhi bakola bahika e Yeruzalemu, hofi n'e Betifaje n'e Betaniya, ah'idako ly'entondo y'Emizeti, Yezu arhuma babiri omu baganda bâge, ² ababwîra, erhi: «Jimwo cira cishagala cimuyerekîre; hano muhikamwo, mwaâshimana omucukà gw'endogomi guli mushwêke, gurhasag'igendwakwo na mu-ntu. Mugushwêkûle munagundêrhere. ³ Hakajira owakamubwîra, mpu: «Ku-rhi oku?» munamushuze oku Nyakasane agulonza; ho n'aho anagurhuma eno». ⁴ Balikûla, bashimâna omucukà gw'endogomi guli mushwêker'emuhanda, omu mashanganizo; bagushwêkûla. ⁵ Baguma omu bali bayimanzire aho bababwîra, mpu: «Kurhi okwo mwashwêkûla ogwo mucukà w'endogomi?», ⁶ Bashuza nka kulya Yezu anababwîraga; barhacibayâlulaga. ⁷ Banacilêrhera Yezu gulya mucukà gw'endogomi, babambakwo ebishûli byâbo; naye abu-rhamalakwo. ⁸ Abantu mwandu babamba ebishûli byâbo omu njira; abandi ba-twa amashami g'emirhi omu mashwa, bagabamba omu njira. ⁹ Abali basho-kwîre n'abali enyuma, bayisha babanda orhubababo, mpu: «Hozana! Agishwe oyu oyishire oku izîno Iya Nyakasane! ¹⁰ Bugishwe Obwâmi buyishire bwa la-rha Daudi! Hozana^a omu mpingu enyanya! ¹¹ Erhi ahika omu Yeruzalemu, aja omu ka-Nyamuzinda; n'erhi aba amahengûza enyunda zoshi, bulya ecajingwe cali camaba, ahuluka, aj'e Betaniya bo na balya ikumi na babiri.

Yezu ahehêrera omulehe (Mt 21, 18-19)

¹² Erhi buca, bakola barhenga e Betaniya, ishali lyamugwârha. ¹³ Alangira omurhi gw'amalehe guyâsize, agujaho mpu alole erhi abonakwo irehe. Erhi aguhikaho, ntâco abwînekwo, agarhali mâsi gwônene bulya garhali mango ga malehe. ¹⁴ Anacibwîra gulya mulehe, erhi: «Mâshi irhondo orhacifâga walibi-rwekwo irehe!» Abaganda bâge nabo bayumva^b.

Yezu ahulusa abakag'ikaguliza omu ka-Nyamuzinda (Mt 21, 12-17; Lk 19, 45-48; Yn 2, 14-16)

¹⁵ Banacihika e Yeruzalemu. Erhi aja omu ka-Nyamuzinda, arhondêra ahulusa abakag'ikaguliza n'okugulira omu ka-Nyamuzinda; akulumbya obu-rhalule bw'abakag'ikâba, anahirimya entebe z'abarhunzi b'engûkû. ¹⁶ Arhayemêrega omuntu ageze akantu omu ka-Nyamuzinda. ¹⁷ Erhi akola abayigîriza, ababwîra, erhi: «Ka kurhayandisirwi ntya: Enyumpa yâni yâderhwe nyu-mpa ya nsengero oku mashanja goshi? Ci mwehe mwamayijiraga lukunda Iwa bishambo!» ¹⁸ Erhi abajinji b'abadâhwa n'abashamuka b'ihano bayumva eyo myanzi, balonza kurhi bamuyirha; ci bamuyôboha, bulya olubaga lwoshi lwakag'isômerwa n'enyigîrizo zâge. ¹⁹ Erhi kuba bijingo, arhenga omu ci-shagala.

Okuyûma kw'omulehe Obuyemêre n'ensengero (Mt 21, 20-22)

²⁰ Erhi kuba sêzi, bakola bashub'igera, bashimâna gulya murhi gw'amalehe gwayûmire kuhika omu cisinasi. ²¹ Petro akengêra, amubwîra, erhi: «Waliha, k'obwîne! gulya mulehe wahehereraga ogu gwayûmire». ²² Yezu anacishuza, ababwîra, erhi: «Muyemêre Nyamuzinda. ²³ Okuli mmubwire, ngasi yeshi wabwîre eyi ntondo, erhi: «Yimuka, ocikwêbe omu nyanja», nka arharhi-ndîri emurhima gwâge, ci akaba ayemîre oku kulya anadesire kwâba, kwana-ba. ²⁴ Co cirhumire mmubwîra: ngasi eci mwahûne nka mwashenga, mulangalire oku mîra mwacishobôlaga, mwanacihâbwa. ²⁵ Na nka muyimanzire, mudwîrhe mwashenga, akaba hali oyu mubikîre akarhinda emurhima, mumubabalire, Iyo Sho w'empingu naye ammubabalira amabî ginyu. [²⁶ N'akaba murhababalîri abinyu bantu, naye Sho w'empingu arhamubabalire ebyâha binyu^c.)

Abayahudi badôsa Yezu ngahi obuhashe bwâge burhenga (Mt 21, 23-27; Lk 20, 1-8)

²⁷ Bashub'ija e Yeruzalemu. Erhi aba adwîrhe alambagira omu ka-Nya- muzinda, abakulu b'abadâhwa,

^a11.10 : Hozana, kuli kuderha: «irenge», «aganze»!

^b11.14 : Ogwo mulehe luli lwiganayo lwa muguma muli rhwe orhayâna malehe omu murhima gwâge. Amalehe Mwâmi Yezu arhuhûna, kuli kulanga inema ly'obucêse n'okujira ebijiro binja.

^c11.26 : Lola Mt 6,15.

abashamuka b'ihano n'abagula b'olubaga bamujaho, ²⁸ banacimubwira, mpu: «Buhashe buhi ojiramwo ebi byoshi? Na ndi wakupanga obwo buhashe bw'okubijira?» ²⁹ Naye Yezu abashuza, ababwira, erhi: «Nani nammudosa kanwa kaguma. Munshuze, nani nammubwira obuhashe njiramwo ebi. ³⁰ Obubatizo bwa Yowawe, k'empingu bwarhengaga erhi emwa abantu? Munshuze». ³¹ Obwo bacijamwo, bakaderha, mpu: «Rhukaderha nti empingu, akola arhudosa, erhi: «Carhumaga murhacimuyemera?» ³² Na rhukaderha nti emwa abantu, aba bantu barhuyirha, bulya boshi kwo bakag'ilola Yowawe nka mulêbi w'okuli». ³³ Banacishuza Yezu, mpu: «Rhurhamanyiri là». Naye Yezu ababwira, erhi: «Nani ntacimubwira buhashe buhi njira- mwo ebi».

ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ 11

The Triumphal Entry into Jerusalem (Mt 21.1-11; Lk 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹ Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν πρὸς τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ² καὶ λέγει αὐτοῖς, Ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθὺς εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν εὐρήσετε πῶλον δεδεμένον ἐφ' ὃν οὐδεὶς οὕτω ἀνθρώπων ἐκάθισεν· λύσατε αὐτὸν καὶ φέρετε. ³ καὶ ἂν τις ὑμῖν εἴπῃ, Τί ποιεῖτε τοῦτο; εἴπατε, Ὁ κύριος αὐτοῦ χρεῖαν ἔχει, καὶ εὐθὺς αὐτὸν ἀποστέλλει πάλιν ὡδε. ⁴ καὶ ἀπήλθον καὶ εὗρον πῶλον δεδεμένον πρὸς θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφοδου καὶ λύουσιν αὐτόν. ⁵ καὶ τινες τῶν ἐκεῖ ἐστηκότων ἔλεγον αὐτοῖς, Τί ποιεῖτε λύοντες τὸν πῶλον; ⁶ οἱ δὲ εἶπαν αὐτοῖς καθὼς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀφῆκαν αὐτούς. ⁷ καὶ φέρουσιν τὸν πῶλον πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐκάθισεν ἐπ' αὐτόν. ⁸ καὶ πολλοὶ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν, ἄλλοι δὲ στιβάδας κόψαντες ἐκ τῶν ἀγρῶν. ⁹ καὶ οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, Ὡσαννά· Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου. ¹⁰ Εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βασιλεία τοῦ πατρὸς ἡμῶν Δαυὶδ ****Ὡσαννά**** ἐν τοῖς ὑψίστοις. ¹¹ Καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα εἰς τὸ ἱερὸν καὶ περιβλεψάμενος πάντα, ὁψίας ἤδη οὔσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν εἰς Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα.

The Cursing of the Fig Tree (Mt 21.18-19)

¹² Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξεληθόντων αὐτῶν ἀπὸ Βηθανίας ἐπεινάσεν. ¹³ καὶ ἰδὼν συκὴν ἀπὸ μακρόθεν ἔχουσαν φύλλα ἦλθεν, εἰ ἄρα τι εὐρήσει ἐν αὐτῇ, καὶ ἔλθων ἐπ' αὐτὴν οὐδὲν εὗρεν εἰ μὴ φύλλα· ὁ γὰρ καιρὸς οὐκ ἦν σύκων. ¹⁴ καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῇ, Μηκέτι εἰς τὸν αἰῶνα ἐκ σοῦ μηδεὶς καρπὸν φάγοι. καὶ ἦκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

The Cleansing of the Temple (Mt 21.12-17; Lk 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵ Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ τοὺς ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστερὰς κατέστρεψεν, ¹⁶ καὶ οὐκ ἤφιεν ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ. ¹⁷ καὶ ἐδίδασκεν καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Οὐ γέγραπται ὅτι Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν; ὑμεῖς δὲ πεποιήκατε αὐτὸν σπήλαιον ληστῶν. ¹⁸ καὶ ἦκουσαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ ἐζήτουν πῶς αὐτὸν ἀπολέσωσιν· ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτόν, πᾶς γὰρ ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. ¹⁹ Καὶ ὅταν ὁψὲ ἐγένετο, ἐξεπορεύοντο ἔξω τῆς πόλεως.

The Lesson from the Withered Fig Tree (Mt 21.20-22)

²⁰ Καὶ παραπορευόμενοι πρῶτ' εἶδον τὴν συκὴν ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν. ²¹ καὶ ἀναμνησθεὶς ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ, Ῥαββί, ἴδε ἡ συκὴ ἣν κατηράσω ἐξήρανται. ²² καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, Ἔχετε πίστιν θεοῦ. ²³ ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὅς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ, Ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἀλλὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ λαλεῖ γίνεται, ἔσται αὐτῷ. ²⁴ διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πάντα ὅσα προσεύχεσθε καὶ αἰτεῖσθε, πιστεύετε ὅτι ἐλάβετε, καὶ ἔσται ὑμῖν. ²⁵ καὶ ὅταν στήκετε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἰ τι ἔχετε κατὰ τινος, ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

The Authority of Jesus Questioned (Mt 21.23-27; Lk 20.1-8)

²⁷ Καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ ἐν τῷ ἱερῷ περιπατοῦντος αὐτοῦ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ²⁸ καὶ ἔλεγον αὐτῷ, Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; ἢ τίς σοι ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἵνα ταῦτα ποιῆς; ²⁹ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Ἐπερωτήσω ὑμᾶς ἓνα λόγον, καὶ ἀποκρίθητέ μοι καὶ ἐρῶ ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ ³⁰ τὸ βάπτισμα τὸ Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἢ ἐξ ἀνθρώπων; ἀποκρίθητέ μοι. ³¹ καὶ διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες, Ἐὰν εἴπωμεν, Ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, Διὰ τί [οὗν] οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; ³² ἀλλ' εἴπωμεν, Ἐξ ἀνθρώπων; – ἐφοβοῦντο τὸν ὄχλον· ἅπαντες γὰρ εἶχον τὸν Ἰωάννην ὄντως ὅτι προφήτης ἦν. ³³ καὶ ἀποκριθέντες τῷ Ἰησοῦ λέγουσιν, Οὐκ οἶδαμεν. καὶ ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

12

Omugani gw'abahinzi babî (Mt 21, 33-46; Yn 20, 9-19)

¹ Obwo arhondêra okubabwîra omu migani: «Muntu muguma anacihinga olukoma lw'emizâbîbu, aluyûbakira olugurhu, ahebamwo omukenzi, agwîkamwo omutungo; okubundi alusigira abahinzi, acîbalamira. ² Erhi amango gahika, arhuma omwambali mpu abahinzi bamuhe eyâge .mizâbîbu. ³ Bôhe banacimugwârha, bamushûrha, bamulika maboko mumu. ⁴ Ashub'iba-rhumira owundi mwambali; oyo bamubera oluguma banamujacira kubî. ⁵ A-shub'irhuma owundi; yehe bamuniga. N'abandi mwandu; baguma bashûrha, abandi banigwa. ⁶ Obwo erhi acigwêrhe mugala wâge muguma murhonyi bwe-nêne. Buzinda naye abarhumiraye, aderha, erhi: «Bakenga mugala wâni yehe!» ⁷ Ci abahinzi bahwîrana, mpu: «Oyu, yo nfula yâyîme: yishî rhuynige, rhuynish'iba rhwe rhuciyîmira muli byo!» ⁸ Banacimurhuluba, bamuyirha, bamukwêba emuhûlo gw'olukoma. ⁹ Kurhi nn'olukoma ayish'ijira obwo? Ayi-sha, ahôrha balya bahinzi, n'olukoma aluhe abandi. ¹⁰ Ka murhasag'isoma ntya omu Mandiko: Ibuye abûbasi bagayaguzagya, lyayish'iba kaboko ka nyu-mpa; ¹¹ Nyakasane yene wakolaga ebyo, byanaba bisômerîne omu masû girhu^d. ¹² Balonza oku bamugwârha, ci bayôboha olubaga; bulya bali bayumvîrhe oku ogwo mugani bo guyêrekîre. Banacimuleka, bagenda.

Okuvurhira Sezari (Mt 22, 15-22; Lk 20, 22-26)

¹³ Banacimurhumira baguma omu Bafarizeyi n'omu Baherodi mpu bamurhege omu nderho. ¹⁴ Banacyisha, bamubwîra, mpu: «Waliha Muyigîriza, rhuynishi oku oderha okuli n'oku orhajira kabolo kuli ndi, bulya orhalola ola ye ndi omu bantu, ci enjira ya Nyamuzinda onayiyigîrize nk'oku enali. Ka ku-kwânîne rhukavurhira Sezari erhi nanga?» ¹⁵ Naye bulya àli amanyire obulyâlya bwâbo, ababwîra, erhi: «Cirhumire mwantega? Nderheri olusaranga ndole». ¹⁶ Balulerha. Anacibadôsa, erhi: «Ya ndi eyi nshusho n'aga mandiko?» Ba-shuza, mpu: «Bya Sezari». ¹⁷ Yezu anacibabwîra, erhi: «Aboo! ebya Sezari bigaluliragi Sezari, n'ebya Nyamuzinda mubihe Nyamuzinda». Banacisômerwa bwenêne.

Okufûka kw'abafîre (Mt 22, 23-33; Lk 20, 27-40)

¹⁸ Abasaduceyi, balya bakaderha mpu nta bufûke bw'abafîre, banacimujaho, bamudôsa, mpu: ¹⁹ «Muyigîriza, Musa arhurhegesire mpu irhondo mwe- ne wabo omuntu akafa nka alesire omukazi orhagwerhi bana, mwene wâbo anayinjire mukâge, ahe mwene wâbo iburha. ²⁰ Hâli ba-nda-nguma nda. Omurhanzi ayanka omukazi, afa arhanasiziri mwana. ²¹ Owa kabiri ayinjira mukâge; naye afa buzira mwana. Owa kasharhu naye kwo n'okwo. ²² Ntaye muli bo oku bali nda wâsizire mwana. Enyuma ya boshi, !ero nyamukazi naye anacifa. ²³ Ewe, aha kufûka kw'abafû, ayish'iba muka ndi muli bo? Bulya oku bali nda bali bamuyansire». ²⁴ Yezu erhi abashuza, ababwîra, erhi: «Ka murhabusiri obwo, erhi kurhamanya Amandiko n'obuhashe bwa Nyamuzinda kurhuma? ²⁵ Bulya ahakufûka kw'abafû, ntaye wâshebe na ntaye washebwe, ci bacibêra nka bamalahika omu mpingu. ²⁶ N'oku bufûke bw'abafû, ka murhasag'isoma omu citabu ca Musa, halya baganîre olw'ishaka lyagulumira, aka kanwa Nyamuzinda amubwîraga^e, erhi aderha, erhi: Nie Nyamuzinda wa Yakobo? ²⁷ Arhali Nyamuzinda wa mifû, ci wa bagumaguma. Mâshi mudwîrhe mwaci-rheba bwenêne!»

Irhegeko lirhanzi omu marhegeko goshi (Mt 22, 34-40; Lk 10, 25-28)

²⁸ Muguma omu bashamuka b'ihano àli ayumvîrhe oku badalika. Erhi abona oku abashuzize bwinja, anacimudôsa, erhi: «Iregeko lihi liri lirhanzi omu marhegeko goshi?» ²⁹ Yezu amushuza, erhi: !rhegeko lirhanzi lyo eli: Yumva, Israheli. Nyakasane Nyamuzinda wirhu yenene Nyamuzinda; ³⁰ wakâzigira Nyakasane Nyamuzinda wâwe n'omurhima gwâwe goshi, n'omûka gwaâwe gwoshi, n'obukengere bwâwe boshi, n'emisi yâwe yoshi^f. ³¹ Elya kabiri lyo eli: Wakâzigira owinyu nk'oku ocîzigira wenene. Ntalindi irhegeko lilushire ago». ³² Olya mushamuka w'ihano amubwîra, erhi: «Neci, Mwigîriza, odesire oku binali: oku Nyamuzinda ali muguma yenene n'oku nta wundi aha nyuma lyâge. ³³ Okumuzigira n'omurhima goshi, n'obukengere boshi, n'emisi yoshi, n'okuzigira owinyu nk'oku ocîzigira wenene, kulushire enterekêro zoshi n'entûlo zoshi». ³⁴ Yezu erhi abona oku ashambîre kwinja amubwîra, erhi: «Obwâni bwa

^d12.11 : Lul 117 (118), 22-23.

^e12.26 :Lub 3, 1-6.

^f12.30 : Vulgata: Elyo lyo irhegeko lirhanzi.

Nyamuzinda burhakuli kulī». Na ntāye wacikag'ihaliza mpu amudōōsa.

Kristu mugala wa Daudi na Nnawābo (Mt 22, 42-46; Lk 20, 41-44)

³⁵ Erhi aba adwīrhe ayigīriza omu ka-Nyamuzinda, Yezu anaciderha, erhi: «Kurhi abashamuka b'ihano baderha mpu Kristu ali mwene Daudi? ³⁶ N'obwo Daudi yenene adesire oku buhashe bwa Mūka Mutagatifu, erhi: Nyakasane abwīzire Nnāhamwirhu: Bwārhalala ebwa kulyo kwāni, kuhika abanzi bāwe mbayandaze burhaba aha magulu gāwe⁹. ³⁷ Daudi yēne akudesire mpu ye Nna-wabo; kurhi aligi mugala?» Olubaga lwakamuyumvirhiza lunasimire.

Obulyālya bw'abashamuka b'ihano (Mt 23, 6-7; Lk 20, 45-47; 11, 43)

³⁸ Ababwīra omu nyigīrizo zāge, erhi: «Mucilange oku bashamuka b'ihano, abasīma okulambagira bayambīrhe ebishūli birīrī n'okulamusiwa oku irango, ³⁹ n'oku bwārhalala oku ntebe ntanzi omu masinagogi, n'ebibwārhalo birhanzi oku cībo c'idinye; ⁴⁰ abakāja balya ebya abakana banaderha amasala malīmalī. Abo bayish'ibona olubanja ludārhi kurhaluka.

Entūlo y'omukana (Lk 21, 1-4)

⁴¹ Yezu anacibwārhalala aha bwa mucīmba gw'ecibīkīro, akalola oku abantu bahira ensaranga omu mucīmba gw'ecibīkīro. Bahirhi banji bahiramwo nyinji. ⁴² Lero hayisha mukana muguma wa buligo, ahiramwo bujuma bubiri, bwo nk'ikuta. ⁴³ Anac'ikema abaganda bāge, ababwīra, erhi: «Mmubwire, okuli, oyu mukana mukenyi ahānyeri kulusha boshi bahiraga omu cibīkīro. ⁴⁴ Bulya, boshi bahiziremwo oku bisigala oku bunguke bw'ebirugu byābo; ci yehe omu bukenyi bwāge ahiziremwo ehi anali agwērhe hyoshi, ehyankamubīsire hyoshi».

KATA MAPKON 12

The Parable of the Vineyard and the Tenants (Mt 21.33-46; Lk 20.9-19)

¹ Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λαλεῖν, Ἀμπελῶνα ἀνθρωπος ἐφύτευσεν καὶ περιέθηκεν φραγμὸν καὶ ὠρυξεν ὑπολήνιον καὶ ὠκοδόμησεν πύργον καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς καὶ ἀπέδημῆσεν. ² καὶ ἀπέστειλεν πρὸς τοὺς γεωργοὺς τῷ καιρῷ δοῦλον ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τῶν καρπῶν τοῦ ἀμπελῶνος ³ καὶ λαβόντες αὐτὸν ἔδειραν καὶ ἀπέστειλαν κενόν. ⁴ καὶ πάλιν ἀπέστειλεν πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δοῦλον· κάκεινον ἐκεφαλίωσαν καὶ ἠτίμασαν. ⁵ καὶ ἄλλον ἀπέστειλεν· κάκεινον ἀπέκτειναν, καὶ πολλοὺς ἄλλους, οὓς μὲν δέροντες, οὓς δὲ ἀποκτείνοντες. ⁶ ἔτι ἓνα εἶχεν υἱὸν ἀγαπητόν· ἀπέστειλεν αὐτὸν ἔσχατον πρὸς αὐτοὺς λέγων ὅτι Ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου. ⁷ ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ πρὸς ἑαυτοὺς εἶπαν ὅτι Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία. ⁸ καὶ λαβόντες ἀπέκτειναν αὐτόν καὶ ἐξέβαλον αὐτόν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος. ⁹ τί [οὗν] ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. ¹⁰ οὐδὲ τὴν γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας; ¹¹ παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν; ¹² Καὶ ἐζήτουν αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον, ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν εἶπεν. καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπήλθον.

Paying Taxes to Caesar (Mt 22.15-22; Lk 20.20-26)

¹³ Καὶ ἀποστέλλουσιν πρὸς αὐτόν τινὰς τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Ἱερωδιανῶν ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσιν λόγῳ. ¹⁴ καὶ ἐλθόντες λέγουσιν αὐτῷ, Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις· ἔξεστιν δοῦναι κῆνσον Καίσαρι ἢ οὐ; δῶμεν ἢ μὴ δῶμεν; ¹⁵ ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπόκρισιν εἶπεν αὐτοῖς, Τί με πειράζετε; φέρετέ μοι δηνάριον ἵνα ἴδω. ¹⁶ οἱ δὲ ἤνεγκαν. καὶ λέγει αὐτοῖς, Τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή; οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ, Καίσαρος. ¹⁷ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Τὰ Καίσαρος ἀπόδοτε Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. καὶ ἐξεθαύμαζον ἐπ' αὐτῷ.

The Question about the Resurrection (Mt 22.23-33; Lk 20.27-40)

¹⁸ Καὶ ἔρχονται Σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτόν, οἵτινες λέγουσιν ἀνάστασιν μὴ εἶναι, καὶ ἐπηρώτων αὐτόν λέγοντες, ¹⁹ Διδάσκαλε, Μωϋσῆς ἔγραψεν ἡμῖν ὅτι ἐάν τις ἀδελφὸς ἀποθάνῃ καὶ καταλίπῃ γυναῖκα καὶ μὴ ἀφῆ τέκνον, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ²⁰ ἐπτα ἀδελφοὶ ἦσαν· καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβεν γυναῖκα καὶ ἀποθνήσκων οὐκ ἀφῆκεν σπέρμα ²¹ καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν αὐτήν καὶ ἀπέθανεν μὴ καταλιπὼν σπέρμα· καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως ²² καὶ οἱ ἐπτα οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα. ἔσχατον πάντων καὶ ἡ γυνὴ ἀπέθανεν. ²³ ἐν τῇ ἀναστάσει [ὅταν ἀναστῶσιν] τίνος αὐτῶν ἔσται

⁹12.36 : Lul 109 (110), 1.

γυνή; οἱ γὰρ ἐπὶ τὴν αὐτὴν γυναῖκα. ²⁴ ἔφη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς μὴδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ; ²⁵ ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ²⁶ περὶ δὲ τῶν νεκρῶν ὅτι ἐγείρονται οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ Μωϋσέως ἐπὶ τοῦ βράτου πῶς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς λέγων, Ἐγὼ ὁ θεὸς Ἀβραάμ καὶ [ὁ] θεὸς Ἰσαὰκ καὶ [ὁ] θεὸς Ἰακώβ; ²⁷ οὐκ ἔστιν θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων· πολὺ πλανᾶσθε.

The Great Commandment (Mt 22.34-40; Lk 10.25-28)

²⁸ Καὶ προσελθὼν εἰς τῶν γραμματέων ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων, ἰδὼν ὅτι καλῶς ἀπεκρίθη αὐτοῖς ἐπηρώτησεν αὐτόν, Ποία ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη πάντων; ²⁹ ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς ὅτι Πρώτη ἐστίν, Ἄκουε, Ἰσραήλ, κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν κύριος εἷς ἐστίν, ³⁰ καὶ ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. ³¹ δευτέρα αὕτη, Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστιν. ³² καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεὺς, Καλῶς, διδάσκαλε, ἐπ' ἀληθείας εἶπες ὅτι εἷς ἐστὶν καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ. ³³ καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτόν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἐαυτόν περισσώτερόν ἐστιν πάντων τῶν ὀλοκαυτωμάτων καὶ θυσιῶν. ³⁴ καὶ ὁ Ἰησοῦς ἰδὼν [αὐτόν] ὅτι νουεχρῶς ἀπεκρίθη εἶπεν αὐτῷ, Οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτόν ἐπερωτῆσαι.

The Question about David's Son (Mt 22.41-46; Lk 20.41-44)

³⁵ Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἔλεγεν διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, Πῶς λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι ὁ Χριστὸς υἱὸς Δαυὶδ ἐστίν; ³⁶ αὐτὸς Δαυὶδ εἶπεν ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ, Εἶπεν κύριος τῷ κυρίῳ μου, Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποκάτω τῶν ποδῶν σου. ³⁷ αὐτὸς Δαυὶδ λέγει αὐτόν κύριον, καὶ πόθεν αὐτοῦ ἐστὶν υἱός; καὶ [ὁ] πολὺς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως.

The Denouncing of the Scribes (Mt 23.1-36; Lk 20.45-47)

³⁸ Καὶ ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ ἔλεγεν, Βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελότων ἐν στολαῖς περιπατεῖν καὶ ἀσπασμούς ἐν ταῖς ἀγοραῖς ³⁹ καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις, ⁴⁰ οἱ κατεσθίοντες τὰς οἰκίας τῶν πτωχῶν καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι οὗτοι λήμψονται περισσώτερον κρίμα.

The Widow's Offering (Lk 21.1-4)

⁴¹ Καὶ καθίσας κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου ἐθεώρει πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον. καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἔβαλλον πολλά ⁴² καὶ ἔλθοῦσα μία χήρα πτωχὴ ἔβαλεν λεπτὰ δύο, ὃ ἐστὶν κοδράντης. ⁴³ καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς, Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἢ πτωχὴ πλεῖον πάντων ἔβαλεν τῶν βαλλόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον ⁴⁴ πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον, αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς πάντα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.

13

Enyigîrizo z'okuyûrha kw'igulu. Enshokolezi (Mt 24, 1-3; Lk21, 5-7)

¹ Erhi aba akola ahuluka omu ka-Nyamuzinda, muguma omu baganda bâge amubwîra, erhi: «Waliha, lola aga mabuye n'obu bûbake!» ² Naye Yezu erhi ashuza, amubwîra, erhi: «K'obwine obwo bûbake? Nta ibuye lyâyôrhe oku lindi: byoshi byayish'ishâbwa». ³ Erhi aba akola abwârhire oku ntondo y'emizeti, ayêrekîre ebwa ka-Nyamuzinda, Petro bo na Yakobo na Yowane n'Andreya bamudôsa bufunda, mpu: ⁴ «Orhubwire mangaci okwo kwâbe n'ecâbe cimanyîso oku ebyo byoshi biri hofi».

Omurhondêro gw'amalibuko (Mt 24, 4-14; Lk 21, 8-19)

⁵ Okubundi Yezu arhondêra ababwîra, erhi: «Mumanye ntâye oyishig'i- mmurheba. ⁶ Banji bayishe oku izîno lyâni, baderhe, mpu: «Nie (Kristu)», banarhebe bantu banji. ⁷ Amango mwâyumve baderha ebîrha n'emihigo y'ebiîrha, murhayôbohaga; bulya kukwânîne ebyo birhang'iyisha, ci obuzinda erhi burhaciba. ⁸ Ishanja lyârhire elindi ishanja, n'obwâmi obundi bwâmi. Omusisi gw'idaho gwayish'iba hanji, hâbe n'ecizombo. Ebyo gwo murhondêro gw'ama-libuko. ⁹ Ninyu mucimanye: mwayish'ihânwa omu rhugombe, munashurhirwe omu masinagogi, mwâhêkwe embere z'abarhegesi n'abâmi nie ntumire, oku kuba bahamirizi embere zâbo. ¹⁰ Emyanzi y'Akalembe yarhang'iyish'iyigîrizi- bwa omu mashanja goshi. ¹¹ N'amango bâmmugwarhe mpu bamuhâne, murha-rhanyagya mpu cici mwaderha; ci oluderho lwâmmuyishire muli ago mango gonêne, lwo muderhage: bulya arhali mwe mwâderhe, ci Mûka Mutagatifu. ¹² Obwo omuntu ayish'ihâna mwene wâbo mpu bamuyirhe, n'ishe w'omwâna ahâna omugala; nabo abâna bayish'irhabalira ababusi, banabayirhe. ¹³ Mway'ish'ishombwa n'abantu boshi izîno lyâni lirhuma; ci owayôrhe ali mwinja kuhi-ka olusiku luzinda, oyo ye wâcunguke».

Amalibuko g'e Yeruzalemu (Mt 24, 15-25; Lk 21, 21-24)

¹⁴ «Amango mukabona ebibî bibî biri aha birhakwânî^h okuba, -Owasoma ayumve,- obwo abali omu cibugo c'e Yudeya bayâkire oku ntondo; ¹⁵ oli oku burhungiri bw'enyumpa arhacimanukiraga omu nyumpa mpu arhôle akantu kalimwo; ¹⁶ n'oli omu ishwa arhashubiraga eka mpu arhôle ecishûli câge. ¹⁷ Abakazi bali izîmi n'abayonsa ago mango, basômerwa! ¹⁸ Mushenge okwo kurhabaga omu mango g'empondo! ¹⁹ Bulya ezo nsiku zâba za malibuko ga-rhasag'iboneka kurhenga Nyamuzinda alema igulu kuhika buno, garhakanaciboneka bundi. ²⁰ N'acibaga Nnâmahanga arhanyihyagya ezo nsiku nta muntu wankacizire; ci ezo nsiku azinyihize abishogwa barhuma. ²¹ Ago mango erhi mwankabwîrwa n'omuntu, mpu: «Lola, Kristu oyu oli hano, nisi erhi hala», murhayemeraga. ²² Bulya bayish'iyisha ba-Kristu b'obwihambi n'abalêbi b'obunywesi banji, banayish'ijira ebimanyîso n'ebirhangâzo mpu barhebe ciru n'abishogwa aciba kwankahashikana. ²³ Ninyu mumanyage: mmulêbireⁱ byo-shi».

Okuyisha kwa Mwene-omuntu (Mt 24, 29-31; Lk 21, 25-27)

²⁴ «Ci muli ezo nsiku, enyuma y'ago malibuko, izûba lyâba mwizizi n'o-mwêzi gurrhâcibashe, ²⁵ enyenyêzi zâmanuka oku nkuba n'ebya oku nkuba byâgeramwo omusisi. ²⁶ Go mango babone Mwene-omuntu ayishire omu bitu n'obubashe n'irenge linji. ²⁷ Obwo anarhuma bamalahika bâge bashubûze abi-shogwa bâge empande ini z'igulu, kurhenga aha igulu lihekîre kuhika emalu-nga bwenêne».

Amango okwo kwâbe (Mt 24, 32-36; Lk 21, 29-33)

²⁸ «Mulole olwiganyo oku mulehe. Amashami gagwo erhi gashabuka n'erhi ebibabi bikumera, munamanye oku ecanda ciri hofi. ²⁹ Ninyu ntyo, amango mwâbone ebyo, mumanye oku ali hofi, oku ahika aha luso. ³⁰ Mmubwîre okuli, eri iburha lirhagere n'ebyo byoshi birhaba. ³¹ Irunga n'igulu^j byâgere, ci nderho zâni zirhakagera. ³² Ci olwo lusiku n'ako kasanzi, ntâye obimanyire, ciru bamalahika b'empingu, ciru n'Omugala^k, nta wundi aha nyuma ly'Ishe yenene».

Okuba masu n'okucirheganya (Mt 24, 42; 25, 13-15; Lk 19, 12-13; 12; 38-40)

³³ «Mumanye, mube masù, bulya murhamanyiri amango okwo kwâbe. ³⁴ Nka kulya omuntu wabalamaga: Aleka enyumpa, ahà abambali obubashe ngasi muguma omu mulimo gwâge, akomêreza omulanzi mpu abe masù. ³⁵ Kuziga mube masù, bulya murhamanyiri mangaci nn'enyumpa ayisha: erhi bijingo, erhi aha karhî k'obudufu erhi oluhazi lubika, erhi sêzi, ³⁶ Iyo akayish'i-mmurhibukira, alek'immushimâna muli îro. ³⁷ N'okwo mmubwîzire, boshi nkubwîzire: mube masù!»

KATA MAPKON 13

The Destruction of the Temple Foretold (Mt 24.1-2; Lk 21.5-6)

¹ Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ λέγει αὐτῷ εἷς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ λίθοι καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί. ² καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομάς; οὐ μὴ ἀφεθῆ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον ὃς οὐ μὴ καταλυθῆ.

The Beginning of Woes (Mt 24.3-14; Lk 21.7-19)

³ Καὶ καθημένου αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν κατέναντι τοῦ ἱεροῦ ἐπηρώτα αὐτὸν κατ' ἰδίαν Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας, ⁴ εἶπόν ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα συντελεῖσθαι πάντα; ⁵ ὁ δὲ Ἰησοῦς ἤρξατο λέγειν αὐτοῖς, Βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς πλανήσῃ ⁶ πολλοὶ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες ὅτι Ἐγὼ εἰμι, καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν. ⁷ ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων, μὴ θροεῖσθε· δεῖ γενέσθαι, ἀλλ' οὕτω τὸ τέλος. ⁸ ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπ' ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, ἔσονται σεισμοὶ κατὰ τόπους, ἔσονται λιμοὶ· ἀρχὴ ὠδίνων ταῦτα. ⁹ βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτοὺς· παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς συνέδρια καὶ εἰς συναγωγὰς δαρήσεσθε καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων σταθήσεσθε ἕνεκεν ἑμοῦ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. ¹⁰ καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη πρῶτον δεῖ κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον. ¹¹ καὶ ὅταν ἄγωσιν ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῆ ὑμῖν

^h13.14 : Omu hantu hatagatifu (Mt 24, 14).

ⁱ13.23 : Obwo bulêbi buyêrekîre bibiri: okushâbwa kwa Yeruzalemu, omu mwâka gwa 70, n'okuyîrha kw'igulu.

^j13.31 : Irunga n'igulu kuli kuderha: ebiremwa byoshi.

^k13.32 : «Ciru n'Omugala»: kuli kuderha oku arhankaderha olwo lusiku.

έν εκείνη τῇ ὥρᾳ τοῦτο λαλεῖτε· οὐ γάρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.¹² καὶ παραδώσει ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν αὐτούς¹³ καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται.

The Great Tribulation (Mt 24.15-28; Lk 21.20-24)

¹⁴“Ὅταν δὲ ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως ἐστηκότα ὅπου οὐ δεῖ, ὁ ἀναγινώσκων νοεῖτω, τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη,¹⁵ ὁ [δὲ] ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβάτω μηδὲ εἰσελθάτω ἄραι τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ,¹⁶ καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.¹⁷ οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχοῦσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.¹⁸ προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται χειμῶνος¹⁹ ἔσονται γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκείναι θλίψεις οἵα οὐ γέγονεν τοιαύτη ἀπ’ ἀρχῆς κτίσεως ἣν ἔκτισεν ὁ θεὸς ἕως τοῦ νῦν καὶ οὐ μὴ γένηται.²⁰ καὶ εἰ μὴ ἐκολόβωσεν κύριος τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ· ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς οὓς ἐξελέξατο ἐκολόβωσεν τὰς ἡμέρας.²¹ καὶ τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, Ἴδε ὧδε ὁ Χριστός, Ἴδε ἐκεῖ, μὴ πιστεύετε²² ἐγερθήσονται γὰρ ψευδοχριστοὶ καὶ ψευδοπροφήται καὶ δώσουσιν σημεῖα καὶ τέρατα πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν, εἰ δυνατόν, τοὺς ἐκλεκτούς.²³ ὑμεῖς δὲ βλέπετε· προεῖρηκα ὑμῖν πάντα.²⁴ Ἄλλ’ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις μετὰ τὴν θλίψιν ἐκείνην

The Coming of the Son of Man (Mt 24.29-31; Lk 21.25-28)

ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς,²⁵ καὶ οἱ ἀστέρες ἔσονται ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πίπτοντες, καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς σαλευθήσονται.²⁶ καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης.²⁷ καὶ τότε ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους καὶ ἐπισυνάξει τοὺς ἐκλεκτοὺς [αὐτοῦ] ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων ἀπ’ ἄκρου γῆς ἕως ἄκρου οὐρανοῦ.

The Lesson of the Fig Tree (Mt 24.32-35; Lk 21.29-33)

²⁸ Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν ἦδη ὁ κλάδος αὐτῆς ἀπαλὸς γένηται καὶ ἐκφύῃ τὰ φύλλα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν²⁹ οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστὶν ἐπὶ θύραις.³⁰ ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη μέχρις οὗ ταῦτα πάντα γένηται.³¹ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρελεύσονται.

The Unknown Day and Hour (Mt 24.36-44)

³² Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἢ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι ἐν οὐρανῷ οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατὴρ.³³ βλέπετε, ἀγρυπνεῖτε· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ καιρὸς ἐστίν.³⁴ ὡς ἄνθρωπος ἀπόδημος ἀφείλεται τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καὶ δοὺς τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν ἐκάστῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορῇ.³⁵ γρηγορεῖτε οὖν· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται, ἢ ὅψῃ ἢ μεσονύκτιον ἢ ἀλεκτοροφωνίας ἢ πρωΐ,³⁶ μὴ ἐλθῶν ἐξαίφνης εὐρῆ ὑμᾶς καθεύδοντας. 37 ὁ δὲ ὑμῖν λέγω πᾶσιν λέγω, γρηγορεῖτε.

14

V. Amababale, okufa n'okufûka kwa Yezu

Abashombanyi ba Yezu balagânana okumuyirha (MI 26, 2-5; Lk 22, 1-2)

¹ Halî hacisigire nsiku ibiri embere z'olwa-Basaka n'olw'emigati erhali- mwo lwango. Abajinji n'abashamuka b'ihano bakag'ilonza oku ba- nkamugwârha n'obwenge n'oku bankamuyirha. ² Ci bakaderha mpu: «Arhali oku lusiku lukulu, akadugundu kalek'izûka omu lubaga».

Yezu abulagirwa amavurha g'omugavu omu irhwe (Mt 26, 6-13; Yn 12, 1-8)

³ Erhi Yezu aba ali e Betaniya omu mwa Simoni mushomyo, abwârhire a-dwîrhe alya, hayisha mukazi muguma, wali odwîrhe enjebe y'amavurha g'omu-gavu g'engulo ndârhi. Anacibera erya njebe, amudubulira gulya mugavu oku i-rhwe. ⁴ Baguma omu bâhali bagwârha n'omutula, banaderha, mpu: «Ci-rhumire asherêza ogu mugavu? ⁵ Gwankaguzirwe dinari¹ magana asharhu, zihâbwe abakenyi». Balubira oyo mukazi. ⁶ Yezu ababwîra, erhi: «Mumuleke; ca-rhuma mwamulibuza ntya? Cijiro cinja anjirîre. ⁷ Bulya abakenyi, ensiku zoshi muli haguma nabo, n'amango mwalonza mwanabajirira aminja; ci niehe arhali ensiku zoshi mwambona. ⁸ Ajizire nka oku anali ahashire. Ene ashîga omubiri gwâni, abire agurheganya okubishwa. ⁹ Okuli, mmubwîre, ngasi aha Emyanzi y'Akalembe yayigîrizibwe omu igulu

¹14.5 : Idinari lyâlimwo nsaranga erhi asi ikumi z'Abaroma. Kuziga idinari magana asharhu zâli nsaranga hihumhi hisharhu z'Abaroma ba mîra.

lyoshi, eci cijiro c'oyu mukazi caganîrwe oku kumukengêra».

Yuda alenganya Nnawâbo (Mt 26, 14-16; Lk 22, 3-6)

¹⁰Yuda w'e Keriyoti, muguma muli balya ikumi na babiri, anacija emwa abajinji b'abadabwa mpu amuhâne omu maboko gâbo. ¹¹Nabo erhi bayumva ntyo, bacîshinga bwenêne, banamulaganya ensaranga. Obwo akalonza kurhi abona aha amuhânira .

Amarheganyo ga Basaka (Mt 26, 17-19; Lk 22, 7-13)

¹²Omu lusiku lurhanzi lw'emigati erhalimwo lwango, lwo lusiku babâgira Basaka, abaganda bâge bamubwîra, mpu: «Ngahi olonzize rhukurheganyize okulya Basaka?» ¹³Anacirhuma babiri omu baganda bâge, ababwîra, erhi: «Muje omu cishagala; mwâshimana omuntu abarhwîre akabindi k'amîshi, mumukulikire; ¹⁴ngasi ahankaja, mubwîre nn'enyumpa, mpu: «Omwigîriza adesire ntya: Ngahi enyumpa yâni eri, ndiremwo Basaka haguma n'abaganda bâni? ¹⁵Amuyêreka enyumpa nnene y'enyanya^m, ebambirwe bwinja enali nteganye; mwo mwarhurheganyiza». ¹⁶Balya baganda balikûla, baja omu lugo, ba-shimana kulya anababwîraga, barheganya Basaka.

Yezu abwîra abaganda bâge oku Yuda amulenganya (Mt 26, 20-25; Lk 22, 14-21, 23)

¹⁷Erhi biba bijingo, ayisha bo na balya ikumi na babiri. ¹⁸Erhi baciba bali oku cîbo, badwîrhe balya, Yezu ababwîra, erhi: «Okuli, mmubwîre, muguma muli mwe, rhudwîrhe rhwalira haguma, ampâna». ¹⁹Omutula gwanacibagwaârha, bakamudôsa muguma muguma, erhi: «Waliha, ka nie?» ²⁰Naye anaci-shuza, erhi: «Ali muguma omu ikumi-na-babiri, ohebire okuboko omu nambi nguma rhwe naye. ²¹Neci, Mwene-omuntu acîkolera nka oku ayandikîrwe, ci kwônene buhanya bw'oyu muntu Mwene-omuntu ahânwa naye! Kwâkabire kukulu kuli oyo muntu arhaburhwe!»

Yezu ajira Obukaristiya (Mt 26, 26-29; Lk 22, 15-20)

²²Erhi baba badwîrhe balya, ayanka omugati, n'erhi aba amagugisha, ana-cigubega, abaha, anaderha, erhi: «Yanki, eci guli mubiri gwâni». ²³Ashub'iya nka akabe, avuga omunkwa, abaha, banywakwo boshi. ²⁴Ababwîra, erhi: «Eci guli muko gwâni gw'amalaganyo mahyahya, gubulazîrwe banji barhumire. ²⁵Okuli, mmubwîre, ntakacishub'inywa kuli eyi mburho y'omuzâbîbu, kuhika olusiku nâyinywe mpyahya omu Bwâmi bwa Nyamazinda»ⁿ.

Yezu alêba oku Petro amuhakana (Mt 26, 30-35; Lk 22, 39, 31-34; Yn 13, 36-38)

²⁶Erhi bayûs'iyimba, bahuluka, baja oku ntondo y'Emizeti. ²⁷Yezu anacibabwîra, erhi: «Obudufu bw'ene mweshi mwasarhala erhi nie ntuma; bulya kuyandisirwe: Nashûrha lungere, ebibuzi bishandabane. ²⁸Ci hano nyûs'ifûka, nammushokolera e Galileya». ²⁹Petro amubwîra, erhi: «Ciru boshi ba-nkasârhala erhi we rhuma, niehe nanga!» ³⁰Yezu amushuza, erhi: «Okuli, nku-bwîre: ene, muli obu budufu, olubazi lurhac'ibika kabiri, wampakana kasharhu». ³¹Ci yehe anacigâgala, aderha, erhi: «Ciru kwankaba kufa haguma nawe, ntakakuhakana!» N'abandi bakuderha boshi.

Yezu omu ishwa ly'e Jetesemani^o (Mt 26, 36-46; Lk 22, 40-45)

³²Banacibika omu ishwa liderbwa Jetesemani^p. Abwîra abaganda bagc, erhi: «Mubwârhole aha oku naj'ishenga». ³³Anaciyanka Petro bona Yakobo na Yowane, arhondêra okuyumva oburhe n'amaganya. ³⁴Ababwîra, erhi: «Ornurhima gwâni guyunjwire burhe bw'okulonz'ifa; mubêre aha, mube masû». ³⁵Erhi asheguka hitya, acîrhimba oku idabo, ahûna mpu kukabashikana, ako kasanzi kamugere kulî. ³⁶Aderha, erhi: «Aba, Larha, byoshi bihashikana emwâwe: onkulekwo aka kahe; ci arhali nka oku nalonza, ci nka oku walonza wenene!» ³⁷Anacishubira aha baganda bâge, ashimanabahunzire; abwîra Petro, erhi: «Simoni, k'oli îro? Ka ciru orhahashire okuyîza nsa nguma yône? ³⁸Mube masû, munashenge, mulek'ishumikwa; bulya omurhima guba mwangu, ci omubiri guba muzamba». ³⁹Ashub'igenda, ashenga, aderha nka kulya aderhaga burhanzi. ⁴⁰Erhi agaluka, ashimâna kandi bali îro, bulya amasû gâbo gâli

^m14.15 : Enyumpa y'enyanya, erhi «igorofa», yo nyumpa eyûbasirwe enyanya y'eyindi. Enyu-mpa Mwami Yezu aliragamwo ishega lizinda ederhwa Cenakulo omu cilatini; mwo n'Entumwa zayandagaliragwa na Mûka Mutagatifu. Eyo nyumpa eciba omu Yeruzalemu, abalisalira babalama banakageramwo.

ⁿ14.25 : Enyuma y'amababale n'okufûka kwâge, Mwami Yezu aja omu masîma g'Obwâmi hw'empingu.

^o14.31 eco cinwa rhanaciderha kundi kundi Getsemani, omu kuyegera ecihebraniya kulusha enfarasê.

^p14.32 14, 32: Jetesemani, kuli kuderha «cengero»: Lola Mt 26, 36.

mazirho; bahaba kurhi bamushuza. ⁴¹ Ashub'iyisha obwa kasharhu, ababwîra, erhi: «Lero mugwishirage munarhamûke. Hoshi aho; amango gahisire: Mwene-omuntu akol'ihânwa omu maboko g'ab'ebiyâha. ⁴² Zûki, rhugende! Owampâna oyu oyiruka».

Yezu agwarbwa (Mt 26, 47-56; Lk 22, 47-53; Yn 18, 2-11)

⁴³ Oku acidwîrhe aderha. Yuda w'e Keriyoti, muguma muli balya ikumi na babiri, y'ono y'ono, adwîrhe ngabo nyinji efumbasire engôrho n'amabiri, erhumîrwe n'abajinji b'abadâhwa n'abashamuka b'ihano n'abagula b'olubaga. ⁴⁴ Owamulenganyagya erhi abahire ecimanyîso, erhi: «Oyu nakanunugurha, erhi ye, mumugwârhe, mumuhêke buholo-buholo». ⁴⁵ Oku anayisha ntya, ayiru-kira amuyegera, amubwîra, erhi: «Mpanyire omusingo, Muyigîriza!» Anacimununugurha. ⁴⁶ Banacimuhirakwo amaboko, bamugwârha. ⁴⁷ Obwo muguma muli balya bahâli ayômola engôrho yôge, ayirhimba mwambali w'Omudâhwa mukulu, amushishimhula okurhwiri. ⁴⁸ Yezu anacibabwîra, erhi: «Ewe, kurhi muyishire nka bantu bashimbire ecishungu, muherhe engôrho n'amahiri, mul'ingwârha? ⁴⁹ Ngasi lusiku nali ninyu nayigîriza omu ka-Nyamuzinda, murhanangwârhaga. Ci okwo kwoshi mpu Iyo Amandiko gayu-njula». ⁵⁰ Obwo abaganda bâge banacimuleka, bayâka boshi. ⁵¹ Mwâna mugu-ma wa musole amukulikira, erhi ntâco ayambirhe ecirhali cironde cage conene; bamugwârha. ⁵² Ci yehe abalekera cirya cironde^q, acilihirhira bushugunu.

Yezu ahakwa emwa Omudâhwa mukulu (Mt 26, 57-68; Lk 22, 54, 63-71; Yn 18, 15-16. 18)

⁵³ Banacihêka Yezu emwa Omudâhwa mukulu; nabo abajinji b'abadâhwa, abagula b'olubaga n'abashamuka b'ihano bayishubûkira boshi. ⁵⁴ Naye Petro erhi amugumire omu citali kuhika omu cogo c'Omudâhwa mukulu; abwârhalala oku ciko haguma n'abalalizi, akâkaluka. ⁵⁵ Abajinji b'abadâhwa n'ihano lyoshi bakalonza obuhamirizi kuli Yezu, mpu Iyo bamuyirha, ci babubula. ⁵⁶ N'obwo abahamîrizi b'obunywesi bâli bayishire banji, ci amahamîrizi gâbo garhâyumvanyagya. ⁵⁷ Hanaciyimanga baguma, bamunywerhera, mpu: ⁵⁸ «Rhâmamu-yumvirhe aderha, mpu: «Nâshâba aka ka-Nyamuzinda kayûbakagwa n'amabo-ko g'abantu, n'omu nsiku isharhu nyunjuze akandi karhayûbasirwi na maboko ga bantu». ⁵⁹ Ciru na muli okwo obuhamîrizi bwâbo burhayumvanyagya. ⁶⁰ Okubundi Omudâhwa mukulu anaciyimanga ekarhî, adôsa Yezu, erhi: «Ci orhashuza? Kurhi okwo aba bantu badwîrhe bakuderhera?» ⁶¹ Yehe acihulikira, arhashagalaga kanwa. Omudâhwa mukulu ashub'imudôsa anamubwîra, erhi: «Ka we Kristu, Mugala w'Omugishe?» ⁶² Yezu anacimushuza, erhi: «Neci, ndi ye; mwânacibone Mwene-omuntu abwarhîre ekulyo kw'Ogala-byoshi anayishire omu bitû by'emalunga». ⁶³ Aho Omudâhwa mukulu ashahula emyambalo yâge, anaderha, erhi: «Bici rhwacilongeza abahamîrizi? ⁶⁴ Mwayumvirhe oku alogorha; kurhi mubwîne?» Boshi bamutwîra oku akwânîne okufa. ⁶⁵ Okubundi baguma banarhondera okumumesherakwo, n'erhi baba bamamubwîka obusu, bakâmurhimba ebifundo banaderha, mpu: «Lêbaga!» N'abalalizi bakamushûrha empi.

Petro ahakana Nnawabo (Mt 26, 69-75; Lk 22, 55-62; Yn 18, 15-18; 25-27).

⁶⁶ Erhi Petro aba akola ali omu cogo idako, hayisha muja-nyere muguma w'Omudâhwa mukulu. ⁶⁷ Erhi abona Petro adwîrhe akalûka, amusinza anamu-bwîra, erhi: «Nawe wali haguma na Yezu w'e Nazarcti». ⁶⁸ Naye anacihakana, aderha, erhi: «Ntishi, ciru ntumvirhi ebi odesire». Anacihuluka, aja ebwa lu-mvi; oluhazi lwâbika. ⁶⁹ Erhi olya muja-nyere amubona, ashub'irhondêra a-bwîra abahali, erhi: «Oyo ali wa muli bo!» ⁷⁰ Ci yehe ashub'ilahira. Erhi kugera kasanzi, abâli halya babwîra Pctro, mpu: «Mâshi oli wa muli bo, bulya oli Mugalileya». ⁷¹ Okuhandi arhondêra alahira analahiriza, erhi: «Mâshi oyo muntu mwaderha, ntamuyishi», ⁷² Obwo oluhazi lwâbika obwa kabiri. Aho Petro akengêra kalya kanwa Yezu amubwîraga: «Embere oluhazi lubike kabiri, wampakana kasharhu». Anacirhondêra okuvugumula emirenge.

KATA MAPKON 14

The Plot to Kill Jesus (Mt 26.1-5; Lk 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Ἦν δὲ τὸ πάσχα καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας. καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν. ² ἔλεγον γάρ, Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μήποτε ἔσται θόρυβος τοῦ λαοῦ.

The Anointing at Bethany (Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³ Καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, κατακειμένου αὐτοῦ ἦλθεν γυνὴ ἔχουσα

^q14.52 : Banji baderha mpu Marko yène oyo wacidrha.

^r14.61 : «Omugishe», ye Nyamuzinda, Nnâmahanga. Abayahudi barhasimaga okuderha izîno Iya Nyamuzinda, bakag'irhinya, balibe nshishinyi erhi kulikenga kurhuma.

ἀλάβαστρον μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτελοῦς, συντρίψασα τὴν ἀλάβαστρον κατέχεεν αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς. ⁴ ἦσαν δὲ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτοὺς, Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν; ⁵ ἠδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον πρᾶθῆναι ἐπάνω δηνარიῶν τριακοσίων καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς καὶ ἐνεβριμῶντο αὐτῇ. ⁶ ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἄφετε αὐτήν· τί αὐτῇ κόπους παρέχετε; καλὸν ἔργον ἠργάσατο ἐν ἐμοί. ⁷ πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν καὶ ὅταν θέλητε δύνασθε αὐτοῖς εὖ ποιῆσαι, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. ⁸ ὁ ἔσχεν ἐποίησεν· προέλαβεν μυρία τὸ σῶμά μου εἰς τὸν ἐνταφιασμόν. ⁹ ἀμὴν δὲ λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῆ τὸ εὐαγγέλιον εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὁ ἐποίησεν αὕτη λαληθήσεται εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

Judas' Agreement to Betray Jesus (Mt 26.14-16; Lk 22.3-6)

¹⁰ Καὶ Ἰούδας Ἰσκαριῶθ ὁ εἰς τῶν δώδεκα ἀπήλθεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς ἵνα αὐτὸν παραδοῖ αὐτοῖς. ¹¹ οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. καὶ ἐζήτηι πῶς αὐτὸν εὐκαίρως παραδοῖ.

The Passover with the Disciples (Mt 26.17-25; Lk 22.7-14, 21-23; Jn 13.21-30)

¹² Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ πάσχα ἔθουον, λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, Ποῦ θέλεις ἀπελθόντες εἰτοιμάσωμεν ἵνα φάγης τὸ πάσχα; ¹³ καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτοῖς, Ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσῃ ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ ¹⁴ καὶ ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃ εἰπατε τῷ οἰκοδεσπότηι ὅτι Ὁ διδάσκαλος λέγει, Ποῦ ἐστὶν τὸ κατάλυμά μου ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω; ¹⁵ καὶ αὐτὸς ὑμῖν δεῖξει ἀνάγειον μέγα ἐστρωμένον ἑτοιμον· καὶ ἐκεῖ εἰτοιμάσατε ἡμῖν. ¹⁶ καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθηταὶ καὶ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν καὶ εὔρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς καὶ ἠτοίμασαν τὸ πάσχα. ¹⁷ Καὶ ὀψίας γενομένης ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα. ¹⁸ καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόντων ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ. ¹⁹ ἤρξαντο λυπεῖσθαι καὶ λέγειν αὐτῷ εἰς κατὰ εἰς, Μὴτι ἐγώ; ²⁰ ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Εἰς τῶν δώδεκα, ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρίβλιον. ²¹ ὅτι ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ, οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.

The Institution of the Lord's Supper (Mt 26.26-30; Lk 22.15-20; 1 Cor 11.23-25)

²² Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν λαβὼν ἄρτον εὐλογήσας ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς καὶ εἶπεν, Λάβετε, τοῦτο ἐστὶν τὸ σῶμά μου. ²³ καὶ λαβὼν ποτήριον εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες. ²⁴ καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τοῦτο ἐστὶν τὸ αἷμά μου τῆς διαθήκης τὸ ἐκχυννόμενον ὑπὲρ πολλῶν. ²⁵ ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ πίνω ἐκ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. ²⁶ Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν. ²⁷ Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι Πάντες σκανδαλισθήσεσθε, ὅτι γέγραπται,

Peter's Denial Foretold (Mt 26.31-35; Lk 22.31-34; Jn 13.36-38)

Πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ τὰ πρόβατα διασκορπισθήσονται. ²⁸ ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. ²⁹ ὁ δὲ Πέτρος ἔφη αὐτῷ, Εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται, ἀλλ' οὐκ ἐγώ. ³⁰ καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν λέγω σοι ὅτι σὺ σήμερον ταύτη τῇ νυκτὶ πρὶν ἢ δις ἀλέκτορα φωνῆσαι τρίς με ἀπαρνήσῃ. ³¹ ὁ δὲ ἐκπερισσῶς ἐλάλει, Ἐὰν δέη με συναποθανεῖν σοι, οὐ μὴ σε ἀπαρνήσομαι. ὡσαύτως δὲ καὶ πάντες ἔλεγον.

The Prayer in Gethsemane (Mt 26.36-46; Lk 22.39-46)

³² Καὶ ἔρχονται εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα Γεθσημανὶ καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Καθίσατε ὧδε ἕως προσεύξωμαι. ³³ καὶ παραλαμβάνει τὸν Πέτρον καὶ [τὸν] Ἰάκωβον καὶ [τὸν] Ἰωάννην μετ' αὐτοῦ καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. ³⁴ καὶ λέγει αὐτοῖς, Περίλυτός ἐστὶν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε. ³⁵ καὶ προελθὼν μικρὸν ἔπιπεν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ προσηύχετο ἵνα εἰ δυνατόν ἐστὶν παρέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ ἡ ὥρα, ³⁶ καὶ ἔλεγεν, Ἀββα ὁ πατήρ, πάντα δυνατὰ σοι· παρένεγκε τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ· ἀλλ' οὐ τί ἐγὼ θέλω ἀλλὰ τί σύ. ³⁷ καὶ ἔρχεται καὶ εὕρισκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ, Σίμων, καθεύδεις; οὐκ ἴσχυσας μίαν ὥραν γρηγορῆσαι; ³⁸ γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ ἔλθῃτε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον ἢ δὲ σὰρξ ἀσθενής. ³⁹ καὶ πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο τὸν αὐτὸν λόγον εἰπὼν. ⁴⁰ καὶ πάλιν ἔλθων εὔρεν αὐτοὺς καθεύδοντας, ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ καταβαρυνόμενοι, καὶ οὐκ ἤδειςαν τί ἀποκριθῶσιν αὐτῷ. ⁴¹ καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον καὶ λέγει αὐτοῖς, Καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε ἀπέχει· ἦλθεν ἡ ὥρα, ἰδοὺ παραδίδοται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀμαρτωλῶν. ⁴² ἐγείρεσθε ἄγωμεν· ἰδοὺ ὁ παραδιδούς με ἤγγικεν.

The Betrayal and Arrest of Jesus (Mt 26.47-56; Lk 22.47-53; Jn 18.3-12)

⁴³ Καὶ εὐθὺς ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος παραγίνεται Ἰούδας εἰς τῶν δώδεκα καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων. ⁴⁴ δεδώκει δὲ ὁ παραδιδούς αὐτὸν σύσσημον αὐτοῖς λέγων, Ὁν ἂν φιλήσω αὐτός ἐστὶν, κρατήσατε αὐτὸν καὶ ἀπάγετε ἀσφαλῶς. ⁴⁵ καὶ ἐλθὼν εὐθὺς προσελθὼν αὐτῷ λέγει, Ῥαββί, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν ⁴⁶ οἱ δὲ ἐπέβαλον τὰς

χεῖρας αὐτῷ καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. ⁴⁷ εἷς δὲ [τις] τῶν παρεστηκότων σπασάμενος τὴν μάχαιραν ἔπαισεν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως καὶ ἀφείλεν αὐτοῦ τὸ ὠτάριον. ⁴⁸ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Ὡς ἐπὶ ληστήν ἐξήλθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με; ⁴⁹ καθ' ἡμέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με· ἀλλ' ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαί. ⁵⁰ καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον πάντες.

The Young Man Who Fleed

⁵¹ Καὶ νεανίσκος τις συνηκολούθει αὐτῷ περιβεβλημένος σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ, καὶ κρατοῦσιν αὐτόν ⁵² δὲ καταλιπὼν τὴν σινδόνα γυμνὸς ἔφυγεν.

Jesus before the Council (Mt 26.57-68; Lk 22.54-55, 63-71; Jn 18.13-14, 19-24)

⁵³ Καὶ ἀπήγαγον τὸν Ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα, καὶ συν-έρχονται πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ -γραμματεῖς. ⁵⁴ καὶ ὁ Πέτρος ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως καὶ ἦν συγκαθήμενος μετὰ τῶν ὑπηρετῶν καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ φῶς. ⁵⁵ οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτησαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν εἰς τὸ θανατώσαι αὐτόν, καὶ οὐχ ἠύρισκον ⁵⁶ πολλοὶ γὰρ ἔψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν. ⁵⁷ καὶ τινες ἀναστάντες ἔψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ λέγοντες ⁵⁸ ὅτι Ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος ὅτι Ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω. ⁵⁹ καὶ οὐδὲ οὕτως ἴσῃ ἢ ἡ μαρτυρία αὐτῶν. ⁶⁰ καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς μέσον ἐπηρώτησεν τὸν Ἰησοῦν λέγων, Οὐκ ἀποκρίνη οὐδὲν τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν; ⁶¹ ὁ δὲ ἐσιώπησεν καὶ οὐκ ἀπεκρίνατο οὐδέν. πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτόν καὶ λέγει αὐτῷ, Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ; ⁶² ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἐγὼ εἰμι, καὶ **ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου** ἐκ δεξιῶν καθήμενον τῆς δυνάμεως καὶ **ἐρχόμενον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.** ⁶³ ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαρρήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ λέγει, Τί ἐτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτύρων; ⁶⁴ ἠκούσατε τῆς βλασφημίας τί ὑμῖν φαίνεται; οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν ἔνοχον εἶναι θανάτου. ⁶⁵ Καὶ ἤρξαντο τινες ἐμπτύειν αὐτῷ καὶ περικαλύπτειν αὐτοῦ τὸ πρόσωπον καὶ κολαφίζειν αὐτόν καὶ λέγειν αὐτῷ, Προφήτευσον, καὶ οἱ ὑπηρέται ῥαπίσμασιν αὐτόν ἔλαβον.

Peter's Denial of Jesus (Mt 26.69-75; Lk 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Καὶ ὄντος τοῦ Πέτρου κάτω ἐν τῇ αὐλῇ ἔρχεται μία τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως ⁶⁷ καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον θερμαινόμενον ἐμβλέψασα αὐτῷ λέγει, Καὶ σὺ μετὰ τοῦ Ναζαρηνοῦ ἦσθα τοῦ Ἰησοῦ. ⁶⁸ ὁ δὲ ἠρνήσατο λέγων, Οὔτε οἶδα οὔτε ἐπίσταμαι σὺ τί λέγεις. καὶ ἐξήλθεν ἕξω εἰς τὸ προαύλιον [καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησεν]. ⁶⁹ καὶ ἡ παιδισκὴ ἰδοῦσα αὐτὸν ἤρξατο πάλιν λέγειν τοῖς παρεστώσιν ὅτι Οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστίν. ⁷⁰ ὁ δὲ πάλιν ἠρνεῖτο. καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν οἱ παρεστώτες ἔλεγον τῷ Πέτρῳ, Ἀληθῶς ἐξ αὐτῶν εἶ, καὶ γὰρ Γαλιλαῖος εἶ. ⁷¹ ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνῦναι ὅτι Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε. ⁷² καὶ εὐθὺς ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησεν. καὶ ἀνεμνήσθη ὁ Πέτρος τὸ ῥῆμα ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι Πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι δις τρίς με ἀπαρνήσῃ· καὶ ἐπιβῶν ἔκλειεν.

15

Yezu emwa Bilato (Mt 27, 1-2; 11-26; Lk 22, 66; 23, 1-5. 13-25; Yn 18, 28-40; 19, 4-16)

¹ Erhi kunaca ntya, abajinji b'abadâhwa baja ihînze haguma n'abagula b'olubaga n'abayigîriza n'ihano iyoshi; erhi baba bamashwêka Yezu, bamuhêka emwa Bilato, bamuhaye. ² Bilato amudôsa, erhi: «Ka we mwami w'Abayahudi?» Yezu amushuza, erhi: «Wakudesire». ³ Nabo abajinji b'abadaâhwa bamushobeka binji. ⁴ Bilato ashub'imudôsa, erhi: «Ka nta kanwa wa-shuza? K'obwîne ebi bakushobesire». ⁵ Ci Yezu arhashuzaga cici, kuhika Bilato asômerwa. ⁶ Ngasi lusiku lukulu, akag'ibalikira mushwêkwa muguma, oyu banacishozire. ⁷ Obwo erhi hali mushwekwa muguma, ye wali Baraba. Ali a-shwêsirwe haguma n'abandi bagoma bàli banizire omuntu omu bugoma. ⁸ erhi olubaga lurherema, lwarhondêra lwahûna okujirirwa nka kulya lunayôrha lujirirwa. ⁹ Bilato abashuza, erhi: «Ka mwalonza mmulikire omwâni w'Abayahudi?» ¹⁰ Erhi anamanyire obwo bwagalwa abajinji b'abadâhwa bamuhâniraga. ¹¹ Ci abajinji b'abadâhwa bashumika olubaga mpu bahûne alike Baraba erhi ye. ¹² Bilato ashub'ibabwîra, erhi: «Kurhi najiraga omwâni w'Abayahudi?» ¹³ Ci bôhe bashub'iyâma, mpu: «Omubambe oku musalaba!» ¹⁴ Bilato, erhi: «Bubî buci ajizire?» Nabo bashub'iyâma, balushisa, mpu: «Omubambe oku musalaba!» ¹⁵ Okubundi Bilato alonza okusimîsa olubaga, abalikira Baraba, n'erhi aba amashûrha Yezu emikoba, abaha ye mpu abambwe oku musalaba.

Ecimanè c'emishûgi (Mt 27, 27-31; Yn 19, 1-3)

¹⁶ Abasirika banacimuhêka omu cogo, bamujâna omu lurhamba, bamuhira- kwo olugamba lw'abasirika lwoshî. ¹⁷ Bamuyambika ecishûli cidukula, n'erhi baba bamaluka ecimanè c'emishûgi, bamuhiraco omu irhwe. ¹⁸ Barhondêra bamulamusa, mpu: «Asinge, Mwâmi w'Abayahudi!» ¹⁹ Bamusûrha irhwe n'olusheke,

bamukâyirakwo, banamufukamira, baharâmya. ²⁰ Okubundi, erhi bayûs'imucinaguza, bamuhogola cirya cishûli cidukula, bamuyambika emyambalo yâge, bamuhulukana mpu baj'imubamba oku musalaba.

Enjira y'omusalaba (Mt 27, 32-33; Lk 23, 26; Yn 19, 17)

²¹ Bagwârha muntu muguma wafulukaga, Simoni w'e Kirena, ishe w'Aleksandro na Rufo, mpu arhwâze Yezu okubarhula omusalaba, ²² Bamuhêka ahantu haderhwa Golgota^s, kwo kuderha mpu bantu h'empanga.

Yezu abambwa oku musalaba (Mt 27, 34-38; Lk 23, 33-34; Yn 19, 18-24)

²³ Banacimuha idivayi lirimwo endulwè mpu, ci arhalinywagakwo. ²⁴ Banacimubamba oku musalaba, bagabâna emyambalo yâge, bayiyêsha cigo-le mpu bamanye cici ngasi muntu ahêka. ²⁵ Zâli nsâ isharhu^t erhi bamubamba, ²⁶ Igwârhiro ly'olufû lwage lyayandikwa ntya: «Mwâmi w'Abayahudi», ²⁷ Banacibamba haguma naye bishumusi bibiri, ciguma ekulyo, ecindi ekumoshô kwâge. ²⁸ Lwayunjula Olwandiko lwaderhaga, erhi: «Aganjirwe omu babi^u».

Yezu ashekerwa anajacirwa oku musalaba (Mt 27, 39-44; Lk 23, 35-37)

²⁹ Abakâg'igera, bakamujacira banadunda irhwe, mpu: «We shâba aka-Nyamuzinda, onashub'ikayunjuzo omu nsiku isharhu, ³⁰ cirikûzage wenene, ohonekwo ogu musalaba!» ³¹ Nabo abajinji b'abadâhwa n'abagula b'ihano bakag'imushekerwa banaderha, mpu: «Acizize abandi arhankanahash'icîciza yenene! ³² Kristu mwâmi w'Israheli amanukage kuli ogu musalaba, nirhu rhubone, rhunamuyemêre!» Ciru na balya bâli babambirwe oku musalaba haguma naye bakag'imujacira.

Yezu afa oku musalaba (Mt 27, 45-54; Lk 23, 44-47; Yn 19, 28-30)

³³ Erhi izûba liyimanga^v, omwizizi gwabwîka ecihugo coshi kuhika amafulu-ko. ³⁴ Erhi kuba mafuluko, Yezu anacyâma n'izu linene, erhi: «Eloyi, Eloyi, lama sabaktani?» Kwo kudrha: «Nyamuzinda wani, Nyamuzinda wani, carhumire ondeka?», ³⁵ Baguma muli balya bâhali, erhi bayumva, banaciderha, mpu: «Amayakûza Eliya!» ³⁶ Muguma alibirha, avumvuliza ecihôrhôlo omu nkalîshi, acishwêkera oku lusheke, amuha mpu anywe, erhi: «Muleke rhulole erhi Eliya ayish'imumanula!» ³⁷ Obwo Yezu anacyâma n'izu linene, arhengamw'omûka, ³⁸ Okuhundi omwenda gwâli mumanike aha karhî k'aka-Nyamuzi-nda gwalalanguka mpande ibiri kurhenga enyanya kuhika ahanshi. ³⁹ Omukulu w'abasirika wali oyimanzire amuyerekîre, erhi abona kurhi ahôla, aderha, erhi: «Neci, kwo binali, oyu muntu ànali Mugala wa Nyamuzinda!».

Abakazi batagatifu oku Kalvario (Mt 27, 55-56; Lk 23, 49; Yn 19, 25)

⁴⁰ Hàli n'abakazi^w bakag'ilâbira kulî. Muli bo mwâli Mariya Magadalena, Mariya nnina wa Yakobo murho na Yozefu, na Salome. ⁴¹ Bo bakag'imukuliki ra n'okumukolera amango ali e Galileya. N'abandi banji bâli barheremîre naye e Yeruzalemu.

Yezu abishwa (Mt 27, 57-61; Lk 23, 50-55; Yn 19, 38-42)

⁴² Bulya byâli bikola bijingo, na bulya lwâli lusiku lwa marheganyo^x, lwo lusiku lw'amalaliro ga sabato, ⁴³ Yozefu w'e Arimatiya, mushamuka mukengwa w'ihano, owakag'ilinga naye Obwâmi bwa Nyamuzinda, aja emwa Bilato n'oburhwâli, amuhûna omubiri gwa Yezu. ⁴⁴ Bilato asômerwa oku anafire duba ntyo. Anacihamagala olya mukulu w'abasirika, amudôsa erhi anafire. ⁴⁵ Erhi oyo mukulu w'abasirika amumanyisa, anaciha Yozefu omubiri gwa Yezu. ⁴⁶ Okubundi Yozefu anacigula omwenda mwêru, arhenza Yezu oku musalaba, amubohamwo gulya mwenda, amubisha omu nshinda yali mpumbe omu lwâla; anacihirika ibuye linene omu luso lw'enshinda. ⁴⁷ Obwo erhi Mariya Magadalena na Mariya nnina wa Yozefu badwîrhe balolêreza aha bamuhira.

^s15.22 : Hantu h'empanga erhi Kalvariyo.

^t15.25 : Nsâ isharhu, erhi amashî gakala.

^u15.28 Aganjirwe omu babi: Iz 53, 12,

^v15.33 : Erhi izûba liyimanga: omu nsâ ndarhu. Amafuluko: omu nsâ mwenda ..

^w15.40 : Yakobo murho; arhali mukulu wa Yowane, mwene Zehedeyo, ye Yakobo mukulu. Salome: muka-Zebedeyo, nnina wa Yakobo mukulu wa Yowane.

^x15.42 : Lwa-karhanu lutagatifu.

ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ 15

Jesus before Pilate (Mt 27.1-2, 11-14; Lk 23.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Καὶ εὐθύς πρῶτ' συμβούλιον ποιήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων καὶ ὄλον τὸ συνέδριον, δῆσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήνεγκαν καὶ παρέδωκαν Πιλάτῳ. ² καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ Πιλάτος, Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ λέγει, Σὺ λέγεις. ³ καὶ κατηγοροῦν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς πολλά. ⁴ ὁ δὲ Πιλάτος πάλιν ἐπηρώτα αὐτὸν λέγων, Οὐκ ἀποκρίνη οὐδέν; ἴδε πόσα σου κατηγοροῦσιν. ⁵ ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκέτι οὐδὲν ἀπεκρίθη, ὥστε θαυμάζειν τὸν Πιλάτον. Jesus Sentenced to Die (Mt 27.15-26; Lk 23.13-25; Jn 18.39-19.16) ⁶ Κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἓνα δέσμιον ὃν παρηγοῦντο. ⁷ ἦν δὲ ὁ λεγόμενος Βαραββᾶς μετὰ τῶν στασιαστῶν δεδεμένος οἴπινες ἐν τῇ στάσει φόνον πεποιήκεισαν. ⁸ καὶ ἀναβὰς ὁ ὄχλος ἤρξατο αἰτεῖσθαι καθὼς ἐποίηε αὐτοῖς. ⁹ ὁ δὲ Πιλάτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς λέγων, Θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; ¹⁰ ἐγίνωσκεν γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς. ¹¹ οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον ἵνα μᾶλλον τὸν Βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς. ¹² ὁ δὲ Πιλάτος πάλιν ἀποκριθεὶς ἔλεγεν αὐτοῖς, Τί οὖν [θέλετε] ποιήσω [ὃν λέγετε] τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; ¹³ οἱ δὲ πάλιν ἔκραξαν, Σταύρωσον αὐτόν. ¹⁴ ὁ δὲ Πιλάτος ἔλεγεν αὐτοῖς, Τί γὰρ ἐποίησεν κακόν; οἱ δὲ περισσῶς ἔκραξαν, Σταύρωσον αὐτόν. ¹⁵ ὁ δὲ Πιλάτος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, καὶ παρέδωκεν τὸν Ἰησοῦν φραγελλώσας ἵνα σταυρωθῇ. The Soldiers Mock Jesus (Mt 27.27-31; Jn 19.2-3) ¹⁶ Οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς αὐλῆς, ὃ ἐστὶν πραιτώριον, καὶ συγκαλοῦσιν ὄλην τὴν σπεῖραν. ¹⁷ καὶ ἐνδιδύσκουσιν αὐτὸν πορφύραν καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον ¹⁸ καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐτόν, Χαῖρε, βασιλεῦ τῶν Ἰουδαίων ¹⁹ καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλάμῳ καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ καὶ τιθέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ. ²⁰ καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτόν τὴν πορφύραν καὶ ἐνέδυσαν αὐτόν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. καὶ ἐξάγουσιν αὐτόν ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν. The Crucifixion of Jesus (Mt 27.32-44; Lk 23.26-43; Jn 19.17-27) ²¹ Καὶ ἀγγαρεύουσιν παράγοντά τινα Σίμωνα Κυρηνάιον ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ, τὸν πατέρα Ἀλεξάνδρου καὶ Ῥούφου, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. ²² καὶ φέρουσιν αὐτόν ἐπὶ τὸν Γολγοθᾶν τόπον, ὃ ἐστὶν μεθερμηνευόμενον Κρανίου Τόπος. ²³ καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ἐσμυρνισμένον οἶνον· ὃς δὲ οὐκ ἔλαβεν. ²⁴ καὶ σταυροῦσιν αὐτόν καὶ διαμερίζονται τὰ ἱμάτια αὐτοῦ βάλλοντες κλῆρον ἐπ' αὐτὰ τίς τί ἄρῃ. ²⁵ ἦν δὲ ὥρα τρίτη καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. ²⁶ καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφή τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη, Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. ²⁷ Καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσιν δύο ληστές, ἓνα ἐκ δεξιῶν καὶ ἓνα ἐξ ἐωνύμων αὐτοῦ. ²⁸ ²⁹ Καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμου αὐτὸν κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ λέγοντες, Οὐαὶ ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ οἰκοδομῶν ἐν τρισὶν ἡμέραις, ³⁰ σῶσον σεαυτὸν καταβὰς ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. ³¹ ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων ἔλεγον, Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι. ³² ὁ Χριστὸς ὁ βασιλεὺς Ἰσραὴλ καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν. καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι σὺν αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν.

The Death of Jesus (Mt 27.45-56; Lk 23.44-49; Jn 19.28-30)

³³ Καὶ γενομένης ὥρας ἕκτης σκότος ἐγένετο ἐφ' ὄλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης. ³⁴ καὶ τῇ ἐνάτῃ ὥρᾳ ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, Ἐλωι ελωι λεμα σαβαχθανι; ὃ ἐστὶν μεθερμηνευόμενον Ὁ θεὸς μου ὁ θεὸς μου, εἰς τί ἐγκατέλιπές με; ³⁵ καὶ τινες τῶν παρεστηκότων ἀκούσαντες ἔλεγον, Ἴδε Ἡλίαν φωνεῖ. ³⁶ ὄρα μὲν δὲ τις [καὶ] γεμίσας σπόγγον ὄξους περιθεὶς καλάμῳ ἐπότιζεν αὐτόν λέγων, Ἄφετε ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἡλίας καθελεῖν αὐτόν. ³⁷ ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀφείς φωνὴν μεγάλῃν ἐξέπνευσεν. ³⁸ Καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπ' ἄνωθεν ἕως κάτω. ³⁹ Ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρεστηκὼς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ ὅτι οὕτως ἐξέπνευσεν εἶπεν, Ἀληθῶς οὗτος ὁ ἄνθρωπος υἱὸς θεοῦ ἦν. ⁴⁰ Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, ἐν αἷς καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ Ἰακώβου τοῦ μικροῦ καὶ Ἰωσήτος μήτηρ καὶ Σαλώμη, ⁴¹ αἱ ὅτε ἦν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ἠκολούθουν αὐτῷ καὶ διηκόνουν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς Ἱεροσόλυμα.

The Burial of Jesus (Mt 27.57-61; Lk 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴² Καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ ἦν παρασκευὴ ὃ ἐστὶν προσάββατον, ⁴³ ἐλθὼν Ἰωσήφ [ὁ] ἀπὸ Ἀριμαθαίας εὐσχήμων βουλευτῆς, ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, τολμήσας εἰσῆλθεν πρὸς τὸν Πιλάτον καὶ ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. ⁴⁴ ὁ δὲ Πιλάτος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη τέθνηκεν καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα ἐπηρώτησεν αὐτόν εἰ πάλαι ἀπέθανεν ⁴⁵ καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος ἐδωρήσατο τὸ πτώμα τῷ Ἰωσήφ. ⁴⁶ καὶ ἀγοράσας σινδόνα καθελὼν αὐτόν ἐνείλησεν τῇ σινδόνι καὶ ἔθηκεν αὐτόν ἐν μνημείῳ ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας καὶ προσεκύλισεν λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου. ⁴⁷ ἡ δὲ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ Ἰωσήτος ἐθεώρουν ποῦ τέθειται.

Malahika abwîra abakazi oku Yezu afûsire (Mt 28, 1-8; J,k 24, 1-12; Yn 20, 1-10)

¹ Erhi olwa-sabato lugera. Mariya Magadalena na Mariya nnina wa Yakobo na Salome bagula omugavu mpu bagend'ishîga omubiri gwa Yezu. ² Sêzi mucêracêra, olusiku lurhanzi lw'omugobe^y, baja ebwa cusho erhi izûba lishoshôka. ³ Bakadôsanya bone na nnene, mpu: «Ndi waruhirikira ibuye lirhenge omu luso lw'ceusho?» ⁴ Erhi bacilola, babona ibuye mîra lyahirikagwa: obwo lyâli linene bwenêne. ⁵ Erhi baja omu cusho, babona omusole gubwârhire ekulyo, guyambîrhe omwambalo mwêru: bayôboha. ⁶ Na-go gwababwîra, erhi: «Murhayôbohaga. Mwalonza Yezu w'e Nazareti ozi-nd'ibambwa oku musalaba: anafûsire, arhali muno. Loli aha bâli bamuhizire. ⁷ Ci mugendage, mubwîre abaganda bâge, ci bwenêne Petro, oku ammushokolîre e Galileya: yo mwamubonera nka kulya anammubwîraga». ⁸ Erhi barhenga ebwa cusho, bakûla omulindi, bulya bâli bayôbohire n'okugeramwo omusisi. Na ntâye babwîzire kanwa erhi bwôba burhuma.

Yezu aciyêrekana (Mt 28, 10; 28, 18-20; Yn 20, 11-23; Lk 24, 10- 53; Eb. 1, 4-14)

⁹ Yezu erhi afûka sêzi, olusiku lurhanzi lw'omugobe, arhang'ibonekera Mariya Magadalena, olya ahulusagayamwo bashetani nda. ¹⁰ Naye akanya, aj'ibwîra abaganda bâge, erhi bali omu mirenge n'emishîbo. ¹¹ Erhi bayumva ade-rha mpu azîne anamubonekîre, barhayemêraga. ¹² Enyuma ly'okwo, abonekera omu yindi nshusho babiri muli bo, erhi bali omu njira baja ebwa birâlo. ¹³ Abo bagaluka babwîra abâbo; ci nabo barhabayemêraga. ¹⁴ Buzinda abonekera balya ikumi na muguma, erhi badwîrhe balya. Abakalihira erhi kubula buyemêre kwabo kurhuma n'oku buzibu bw'emirhima yâbo bw'okurhayemêra balya bamubwîne afûsire. ¹⁵ Anacibabwîra, erhi: «Mugende omu igulu lyoshi, muyigîrize ngasi ciremwa Emyanzi y'Akalembe. ¹⁶ Owayemêre akanabatizibwa, ayish'icunguka; ci owâbe arhayemîri, ayish'ika-gwa. ¹⁷ N'ebisômerîne byâkulikire abâyemêre by'ebi: oku izîno lyâni bayish'ikahulusa bashetani; bayish'ikaderha endimi mpyahya; ¹⁸ bayâgwârhe e-njoka; n'erhi bakanywa obwôge, burhakabajira kurhi; bâlambulire amaboko oku balwâla, nabo bafume». ¹⁹ Erhi Mwâmi Yezu ayûs'ibabwîra ntyo, anacihêkwa emalunga, abwârhalala ekulyo kwa Nyamuzinda. ²⁰ Nabo balikûla, baj'iyigîriza hoshi hoshi; Nyakasa-ne erhi aja akola haguma nabo anakomezwa Oluderho n'ebisômerîne byakâg'ilukulikira.

KATA MAPKON 16

The Resurrection of Jesus (Mt 28.1-8; Lk 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ [τοῦ] Ἰακώβου καὶ Σαλώμη ἠγόρασαν ἀρώματα ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν. ² καὶ λίαν πρῶτὴ τῆ μιᾶ τῶν σαββάτων ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου. ³ καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς, Τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου; ⁴ καὶ ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν ὅτι ἀποκεκύλισται ὁ λίθος· ἦν γὰρ μέγας σφόδρα. ⁵ καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιοῖς περιβεβλημένον στολὴν λευκὴν, καὶ ἐξεθαμβήθησαν. ⁶ ὁ δὲ λέγει αὐταῖς, Μὴ ἐκθαμβεῖσθε· Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρητὸν τὸν ἐσταυρωμένον· ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε· ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν. ⁷ ἀλλ' ὑπάγετε εἰπάτε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ τῷ Πέτρῳ ὅτι Προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν. ⁸ καὶ ἐξελθοῦσαι ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου, εἶχεν γὰρ αὐτὰς τρόμος καὶ ἔκστασις· καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπαν· ἐφοβοῦντο γάρ.

THE SHORTER ENDING OF MARK

[[Πάντα δὲ τὰ παρηγγελμένα τοῖς περὶ τὸν Πέτρον συντόμως ἐξήγγειλαν. Μετὰ δὲ ταῦτα καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ ἀνατολῆς καὶ ἄχρι δῦσεως ἐξαπέστειλεν δι' αὐτῶν τὸ ἱερὸν καὶ ἄφθαρτον κήρυγμα τῆς αἰωνίου σωτηρίας. ἀμήν.]]

THE LONGER ENDING OF MARK The Appearance to Mary Magdalene (Mt 28.9-10; Jn 20.11-18) [[

⁹ Ἀναστὰς δὲ πρῶτὴ πρῶτῃ σαββάτου ἐφάνη πρῶτον Μαρίᾳ τῇ Μαγδαληνῇ, παρ' ἧς ἐκβεβλήκει ἐπτά δαιμόνια. ¹⁰ ἐκείνη πορευθεῖσα ἀπήγγειλεν τοῖς μετ' αὐτοῦ γενομένοις πενθοῦσιν καὶ κλαίουσιν ¹¹ κάκεινοι ἀκούσαντες ὅτι ζῆ καὶ ἐθεάθη ὑπ' αὐτῆς ἠπίστησαν.

The Appearance to Two Disciples (Lk 24.13-35)

¹² Μετὰ δὲ ταῦτα δυσὶν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν ἐφανέρωθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ πορευομένοις εἰς ἀγρόν ¹³ κάκεινοι ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς· οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν.

^y16.2 : Olwa-Basâka.

The Commissioning of the Disciples (Mt 28.16-20; Lk 24.36-49; Jn 20.19-23; Ac 1.6-8)

¹⁴ Ὑστερον [δὲ] ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἕνδεκα ἐφανερῶθη καὶ ὤνειδισεν τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ σκληροκαρδίαν ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγηγερμένον οὐκ ἐπίστευσαν. ¹⁵ καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει. ¹⁶ ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθῆναι σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται. ¹⁷ σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύουσιν ταῦτα παρακολουθήσει· ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσιν, γλώσσαις λαλήσουσιν καιναῖς, ¹⁸ [καὶ ἐν ταῖς χερσίν] ὄφεις ἄροῦσιν κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψῃ, ἐπὶ ἄρρώστους χεῖρας ἐπιθήσουσιν καὶ καλῶς ἔξουσιν.

The Ascension of Jesus (Lk 24.50-53; Ac 1.9-11)

¹⁹ Ὁ μὲν οὖν κύριος Ἰησοῦς μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς ἀνελήμφθη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ. ²⁰ ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου συνεργοῦντος καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων.]]

16, 12: Abo habiri bajaga e Emausi (Lola Lk 24, 13-35). 16, 20: Oluderho zo nyigirizo z'Emyanzi y'Akalembe, erhi Enjili omuu kishahili.